

Hélène Grémillon

Confidentul

roman

ebook
HUMANITAS fiction

HÉLÈNE GRÉMILLON
LE CONFIDENT

ISBN: 978-973-689-766-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

HÉLÈNE GRÉMILLON

Confidentul

Traducere din franceză de
MARIANA PIROTEALĂ

Lui Julien

Trecutul îşi îmbracă
platoşa de fier
şi-şi astupă urechile
cu vata vântului.
Niciodată nu-i vom putea smulge
vreun secret.

Presimţirea,
Federico García Lorca

Paris, 1975

Într-o zi am primit o scrisoare, o scrisoare lungă, nesemnată. Era un lucru nemaiîntâlnit, căci nu primisem prea multe scrisori în viaţa mea. Întrucât cutia mea de scrisori se mulţumea să-mi dea de ştire că marea este caldă şi zăpada numai bună, nu o deschideam prea des. O dată pe săptămână, de două ori în săptămânile apăsătoare, când aşteptam de la ele, aşa cum aşteptam şi din partea telefonului, a călătoriilor cu metroul, a momentelor în care închideam ochii cât număram până la zece după care îi deschideam, să-mi dea viaţa peste cap.

După aceea a murit mama. Atunci am fost cu adevărat copleşită, căci nimic nu-ţi poate da mai tare viaţa peste cap decât moartea mamei.

Nu mai citisem până atunci o scrisoare de condoleanţe. La moartea tatei, mama mă scutise de această lectură funebră. Îmi arătase doar scrisoarea prin care eram convocată să primesc medalia. Încă îmi amintesc nenorocita aia de ceremonie, împlinisem treisprezece ani cu trei zile înainte. Un tip înalt mi-a strâns mâna, mi-a zâmbit, dar a fost mai degrabă un rictus; avea o moacă strâmbă, iar când deschidea gura, era şi mai rău.

— Este teribil de trist că moartea a curmat un asemenea act de curaj. Tatăl dumneavoastră, domnişoară, era un om curajos.

— Asta le-o spuneţi tuturor orfanilor pe care îi face războiul vostru, nu? Crezi că sentimentul de mândrie poate abate atenţia de la durere. E foarte drăguţ din partea ta, dar las-o baltă, nu sufăr. Şi, în plus, tata nu era un om curajos. Nu-l ajutau în privinţa asta nici măcar tonele de alcool pe care le înghiţea în fiecare zi. Hai să spunem că l-ai confundat cu altcineva şi s-o lăsăm aşa.

— Cu riscul de a te uimi, susţin în continuare, domnişoară Werner, că vorbesc tocmai despre sergentul Werner, tatăl dumitale. S-a oferit voluntar să deschidă calea, câmpul era minat, iar el ştia asta. Îţi place ori ba, tatăl dumitale s-a distins şi trebuie să primeşti această medalie.

— Tata nu s-a „distins“, prăjină pocită ce eşti, s-a sinucis şi trebuie să-i spui şi mamei. Nu vreau să fiu singura care ştie, vreau să pot vorbi despre asta cu ea şi cu Pierre. Sinuciderea unui tată nu poate rămâne un secret.

Inventez adesea discuţii în care spun lucrurile verde în faţă, prea târziu, dar asta mă mai linişteşte. De fapt, nu am participat la ceremonia asta de cinstire a memoriei soldaţilor care au căzut în războiul din Indochina şi în realitate am mai spus o singură dată, altfel decât în mintea mea, că tata s-a sinucis, i-am spus mamei, în bucătărie, într-o zi de sâmbătă.

Sâmbăta era ziua de cartofi prăjiţi şi o ajutam pe mama să cureţe cartofii. Înainte o ajuta tata. Lui îi plăcea să cureţe, iar mie, să-l privesc. Nu era mai vorbăreţ când curăţa cartofi decât în alte momente, dar cel puţin scăpa nişte sunete şi tare bine mai era… Tu ştii, Camille, că te iubesc. Suprapuneam mereu aceleaşi cuvinte peste fiecare tăietură de cuţit: tu ştii, Camille, că te iubesc.

Dar în sâmbăta aceea, peste propriile mele tăieturi de cuţit am suprapus alte cuvinte: „Tata s-a sinucis, ştii, mamă, că tata s-a sinucis, nu?“ Friteuza căzuse, spărgând plăcile de gresie, iar uleiul se împrăştiase între picioarele înţepenite ale mamei. În zadar frecasem cu frenezie, picioarele ni se lipiseră vreme de mai multe zile, declanşându-ne în ureche scrâşnetul vorbelor mele: „Tata s-a sinucis, ştii, mamă, că tata s-a sinucis, nu?“ Ca să n-o mai auzim, eu şi Pierre vorbeam mai tare, poate

şi pentru a acoperi tăcerea mamei, care, după sâmbăta aceea, aproape că n-a mai vorbit deloc.

Astăzi, gresia din bucătărie este tot spartă şi am meditat la asta săptămâna trecută, când am adus un cuplu să vizioneze casa mamei. De fiecare dată când vor privi această crăpătură de pe podea, cei doi interesaţi, dacă vor cumpăra, o să dea vina pe nepăsarea vechilor proprietari, iar gresia va fi prima etapă a renovării şi se vor înhăma la sarcină cu tragere de inimă, şi astfel cumplita mea dezvăluire va fi servit măcar la ceva. Trebuie neapărat să cumpere casa, ei sau alţii, puţin îmi pasă, dar trebuie s-o cumpere cineva. Eu nu vreau să am de-a face cu ea, şi nici Pierre, căci locul în care cea mai mică amintire trezeşte morţii la viaţă nu e un loc pentru cei vii.

Când se întorsese de la ceremonia dedicată tatei, mama îmi arătase medalia. Îmi spusese că tipul care i-o dăduse avea moaca strâmbă şi încercase să-l imite, căznindu-se să facă haz. După moartea tatei, doar atât ştia să facă, să se căznească. Apoi îmi dăduse medalia, strângându-mi mâinile cu putere, spunându-mi că mi se cuvine, şi începuse să plângă, lucru la care chiar că se pricepea de minune. Lacrimile ei îmi scăldaseră mâinile, dar eu mi le trăsesem cu brutalitate, căci mi-era peste puteri să simt durerea mamei în corp.

Când am deschis primele scrisori de condoleanţe, lacrimile care mi-au scăldat mâinile mi-au amintit de ale mamei, şi le-am lăsat să lunece ca să văd unde se duseseră cele ale femeii pe care o iubisem atât de mult. Ştiam ce voiau să-mi spună scrisorile acestea, că mama fusese o femeie extraordinară, că pierderea unei fiinţe dragi este cumplită, că nimic nu este mai dureros decât doliul după aceasta etc. etc. Nu era nevoie să le citesc. Aşa că în fiecare seară împărţeam plicurile în două teancuri: în dreapta cele care purtau numele expeditorului, în stânga cele anonime, şi mă mulţumeam să deschid teancul din stânga şi să sar direct la partea cu semnătura, ca să văd cine îmi scrisese şi cui ar trebui să-i mulţumesc. Până la urmă, nu am mulţumit prea multora, dar nimeni nu mi-a purtat pică. Moartea scuză toate abaterile de la regulile politeţii.

Prima scrisoare pe care am primit-o de la Louis făcea parte din teancul din stânga. Plicul îmi atrăsese atenţia de dinainte să-l deschid, era mult mai gros şi mai greu decât celelalte. Nu respecta tiparul cuvintelor de condoleanţe.

Era o scrisoare scrisă de mână, cu mai multe pagini, nesemnată.

Annie a făcut mereu parte din viaţa mea, aveam doi ani când s-a născut, doi ani fără câteva zile. Locuiam în acelaşi sat, N., şi mă încrucişam cu ea fără s-o caut dinadins, la şcoală, la plimbare, la slujbă.

Slujba, acel ceas de coşmar în care se petreceau mereu aceleaşi lucruri pe care trebuia să le îndur, vârât între tata şi mama. Locurile pe care le ocupam la biserică erau semn al temperamentului nostru: mediu fratern pentru cei mai blânzi, părintesc pentru cei mai rebeli. În desfăşurarea slujbei, adoptată fără consultare anterioară de către întregul sat, Annie făcea excepţie, biata de ea, căci era fiică unică, şi spun „biata de ea“ deoarece se plângea neîncetat de asta. Părinţii ei erau deja bătrâni când au adus-o pe lume, iar naşterea ei a fost pentru ei un asemenea miracol încât nu trecea o zi de la Dumnezeu să nu zică „noi trei“ cu fiecare prilej, în vreme ce Annie regreta că nu auzea „noi patru“, „noi cinci“, „noi şase“… Cu fiecare slujbă constatarea că era singură în strană devenea tot mai greu de îndurat.

Cât despre mine, dacă astăzi consider că plictisul este pământul cel mai rodnic pentru imaginaţie, la vremea aceea ştiam în primul rând că pământul cel mai rodnic pentru plictis era slujba. Nu m-aş fi gândit niciodată că mi s-ar putea întâmpla ceva acolo. Asta până în duminica aceea.

Mi s-a făcut rău încă de la cântarea de început.

Totul îmi părea de-a-ndoaselea, altarul, orga, Christos pe cruce.

— Nu mai tot sufla aşa, Louis, numai gura ta se aude!

Mustrarea mamei, la care se adăuga răul ce nu-mi dădea pace, a scos la iveală o frază ascunsă în mine, una pe care i-o şoptise tata într-o seară: „Părintele Fantin şi-a dat ultima suflare“.

Tata era doctor şi ştia toate expresiile prin care anunţai moartea cuiva. Le întrebuinţa pe rând, şoptind la urechea mamei. Dar, ca toţi copiii, şi eu aveam darul de a surprinde tot ce-şi şopteau adulţii, şi nu ratam nici una: „a da ortul popii“, „a-şi da obştescul sfârşit“, „a-şi da sufletul“, „a muri de moarte bună“ – asta îmi plăcea mult, îmi imaginam că durea mai puţin.

Dacă trăgeam să mor?

În definitiv, nu ştim niciodată cum e să mori înainte să murim de-adevăratelea. Şi dacă urma ultima mea suflare? Îngrozit, mi-am ţinut respiraţia şi m-am întors spre statuia Sfântului Rocus, implorându-l; tămăduise leproşi, aşa că putea să mă salveze şi pe mine.

Duminica următoare, nici nu se punea problema să mă mai duc la slujbă, căci de data asta moartea nu avea să mai dea greş, puteam să pun pariu. Dar, când m-am trezit în strana pe care o ocupam în fiecare săptămână cu familia mea, răul de care mă temeam nu şi-a arătat chipul. Dimpotrivă, m-a cuprins o moleşeală plăcută şi am tras în piept cu plăcere mirosul aşa de aparte al bisericii de lemn, şi totul era cum trebuie. Privirea mea îşi regăsise postamentul, se sprijinea pe Annie, căreia nu-i vedeam decât părul. Am înţeles pe dată: absenţa ei mă aruncase în ghearele acelei tulburări cumplite săptămâna trecută. Cu siguranţă că era acasă, întinsă, cu o mănuşă pe frunte ca să-i domolească spasmele, sau se pregătea să picteze, ferită astfel de mişcări prea bruşte. Annie suferea de nişte crize violente de astm, pentru care o invidiam cu toţii, căci o scuteau de lucruri neplăcute. Silueta ei, încă un pic scuturată de tuse, reda tuturor lucrurilor care mă înconjurau plenitudine şi coerenţă. A început să cânte; nu era veselă din fire şi totdeauna mă miram când o vedeam cum se înviorează imediat ce începea să răsune orga. Cântarea era la fel ca râsetul, puteam pune totul în ea, chiar şi melancolia, dar eu încă nu ştiam asta.

Cei mai mulţi se îndrăgostesc de un om când îl văd, dar pe mine dragostea m-a înhăţat prin vicleşug. Annie nu era de faţă când aceasta şi-a găsit sălaş în viaţa mea. Era anul în care împlineam doisprezece ani, Annie era cu doi ani mai mică decât mine, doi ani fără câteva zile.

Am început prin a o iubi ca un copil, adică în prezenţa altora. Nu-mi trecea prin minte ideea întâlnirii în doi, nu ajunsesem la vârsta vorbelor meşteşugite. Iubeam de dragul de a iubi, nu de a fi iubit. Simplul fapt că treceam prin faţa lui Annie era de ajuns ca să-mi însenineze ziua. Îi furam fundiţele ca să vină în fugă după mine, să mi le smulgă din mână cu bruscheţe, după care să se răsucească pe călcâie, tot cu bruscheţe. Nu există un ton mai direct decât cel al unei fetiţe jignite. Acele crâmpeie de ţesătură pe care şi le aranja neîndemânatică în păr mă duseseră prima oară cu gândul la păpuşile de la prăvălie.

Mama ţinea merceria din sat. După ore, mergeam amândoi acolo, eu să mă întâlnesc cu mama mea, Annie ca să se întâlnească cu mama ei, care îşi petrecea la prăvălie jumătate din viaţă, pe cealaltă petrecându-şi-o cosând. Într-o zi când Annie a trecut pe sub raftul cu păpuşi, m-a frapat asemănarea.

Pe lângă fundiţe, mai avea şi acelaşi ten teribil de alb şi de fragil. Judecata mea fragedă s-a trezit la viaţă şi mi-am dat seama că nu mai văzusem niciodată din pielea ei decât puţinul pe care mi-l oferiseră gâtul, faţa, picioarele şi mâinile. Exact ca păpuşile de porţelan! Când străbăteam sala de aşteptare a cabinetului tatei, uneori se întâmpla să fie şi Annie acolo. Venea mereu singură la consultaţie şi stătea aşezată, cu trupul puţintel în mijlocul scaunului negru. Când astmul îi schimonosea chipul, atunci le semăna cel mai mult, prin sulemeneala pe care i-o zugrăvea pe faţă un acces de tuse.

Întrucât asemănarea era reciprocă, şi păpuşile de porţelan mă duceau cu gândul la Annie, aşa că le şterpeleam. Dar, odată aflat la adăpostul odăii mele, eram nemulţumit de părul lor prea buclat sau prea aspru, de ochii prea rotunzi, prea verzi, ele nu aveau niciodată genele lungi, pe care şi le ridica mereu Annie cu degetul arătător când medita. Cum li se întâmplă tuturor, păpuşile acestea nu erau menite să semene cu cineva, dar eu le purtam pică. Aşa că mă duceam la iaz, le legam o piatră de picior şi le priveam cum se scufundă fără prea mare greutate, gândindu-mă la următoarea pe care aveam să pun mâna, una care semăna mai mult cu Annie, speram eu.

Iazul era adânc, doar ici-colo ne puteam scălda fără să riscăm nimic.

În anul acela, eu şi Annie eram centrul universului. În jurul nostru se petreceau o sumedenie de lucruri de care nici că-mi păsa. În Germania, Hitler devenea cancelarul Reich-ului, iar partidul nazist, partid unic. Brecht şi Einstein fugeau în vreme ce se construia lagărul Dachau. Ce pretenţie naivă de copil, să te crezi la adăpost de istorie!

Am citit scrisoarea absentă, cred că m-am întors şi am recitit fraze întregi. De la moartea mamei, nu mai reuşeam să mă concentrez la ceea ce citesc, şi un manuscris pe care l-aş fi terminat într-o noapte acum îmi lua mai multe zile.

Trebuia să fie o greşeală, nu cunoşteam nici un Louis şi nici o Annie. Am întors plicul: erau totuşi numele şi adresa mea. Trebuie să fi fost cineva cu acelaşi nume. Aşa-numitul Louis îşi va da prea bine seama că s-a înşelat. Nu mi-am mai muncit mintea cu întrebări şi am deschis şi celelalte scrisori, care îmi transmiteau cu adevărat condoleanţe.

Ca orice portărească cumsecade, doamna Merleau nu se lăsase păcălită de puhoiul de scrisori, şi mi-a strecurat un bileţel: în caz de nevoie, să nu şovăi, ea era aproape.

Aveam să-i duc dorul doamnei Merleau mai mult decât apartamentului. Poate că cel în care mă mutam era mai mare, dar portăreasa nu putea fi mai cumsecade. Nu mai aveam chef de această mutare. Nu mă trăgea inima să mă mai mişc, voiam să stau în patul meu, în această garsonieră de care cu numai o săptămână în urmă eram sătulă până peste cap. Nu ştiam unde aveam să găsesc energia necesară să-mi trambalez toată viaţa până acolo, dar nu mai aveam de ales, acum aveam nevoie de încă o cameră şi, în orice caz, hârtiile erau semnate, pornise numărătoarea inversă, peste trei luni altcineva va sta aici în locul meu, iar eu voi sta acolo, în locul altcuiva, care la rândul său va sta acolo în locul… şi aşa mai departe. Cel care se ocupa de mutarea mobilei îmi spusese la telefon că era un fapt dovedit: dacă urmam toate verigile acestui lanţ, inevitabil aveam să dăm peste noi înşine. Am închis. De-aia nu mai puteam eu, că aveam să dau din nou peste mine, tot ce-mi doream era să dau din nou de mama. Mama s-ar fi bucurat să mă ştie plecată de aici, ei nu-i plăcea acest apartament, nu venise aici decât o singură dată. Nu am înţeles niciodată care era motivul, dar aşa exagera ea uneori.

Trebuia totuşi s-o anunţ pe doamna Merleau în legătură cu plecarea mea şi să îi spun că îi mulţumesc pentru bilet.

— N-aveţi pentru ce, atâta lucru puteam face şi eu.

Nu se întâmplă nimic pe lumea asta fără să fi prins de veste portăreasa. Îi părea sincer rău şi mi-a propus să intru câteva clipe dacă aveam chef să stau de vorbă. Nu aveam, dar am intrat, totuşi, preţ de câteva clipe. De obicei discutam mereu prin ferestruică, nu intram niciodată în ghereta ei. Dacă n-aş fi ştiut deja că momentul era serios, această simplă invitaţie mi-ar fi fost de ajuns pentru a înţelege acest lucru. După ce trăsese perdeaua în urma noastră, stinsese televizorul, cerându-şi scuze.

— Imediat ce deschid afurisita asta de fereastră, oamenii se zgâiesc la mine. Nu se pot abţine. Nu cred că vor să-şi bage nasul. Dar e neplăcut. Însă, dacă e televizorul pornit, abia dacă îmi aruncă o privire. Din fericire, imaginea e de ajuns ca să-i distragă. Nu aş fi suportat să-l aud toată ziua răcnindu-mi în urechi.

Mi-era ruşine, iar ea şi-a dat seama de asta.

— Iertaţi-mă, nu mă refeream la dumneavoastră. La dumneavoastră nu mă deranjează.

Pfui, nu făceam şi eu parte din marea masă.

— La dumneavoastră e altfel. Dumneavoastră sunteţi mioapă.

Am amuţit.

— De unde ştiţi?

— Ştiu pentru că privirea miopilor e aparte. Miopii te privesc cu mai multă stăruinţă. Asta pentru că ochii lor nu sunt distraşi de nimic altceva.

Eram stupefiată. Mă simţeam ca o handicapată pe care o arată toată lumea cu degetul. Chiar aşa de clar se vedea? Doamna Merleau a izbucnit în râs:

— Nu, vă tachinam doar. Dumneavoastră mi-aţi spus. Aduceţi-vă aminte, în ziua în care v-am povestit despre degetele mele, mi-aţi spus că aşa păţiţi şi dumneavoastră cu ochii. „În viaţă, depindem de capriciile corpului nostru“, aşa aţi spus. Mi s-a părut înspăimântătoare explicaţia dumneavoastră şi, cum se întâmplă cu tot ceea ce mă înspăimântă, am reţinut-o. Trebuie să-ţi aminteşti întotdeauna ce şi cui i-ai spus, altfel rişti ca într-o bună zi să se întoarcă împotriva ta…

S-a aplecat spre mine ca să-mi ofere o cafea, dar în clipa aceea mâna i-a fost străbătută de un tremur violent şi lichidul fierbinte s-a prelins pe umărul meu. Am suflat spre arsură ca s-o mai domolesc, dar mai ales ca să n-o privesc pe doamna Merleau, aşa de stânjenită că eram martoră la slăbiciunea ei.

Înainte să fie portăreasă, doamna Merleau fusese locatară a acestui imobil. Sosise la foarte scurt timp după mine, la două-trei luni, cred. Muzica pianului ei se revărsa de la un etaj la celălalt, dar nu se plângea nimeni, elevii ei erau experimentaţi, iar lecţiile nu deveneau niciodată un supliciu. Dimpotrivă, acest concert permanent era mai degrabă plăcut. Dar, cu trecerea săptămânilor, pianul se auzea din ce în ce mai puţin; îmi spuneam că elevii ei se căsătoriseră, căci oamenii căsătoriţi nu mai iau lecţii. Apoi pianul nu s-a mai auzit deloc, iar într-o zi, doamna Merleau mi-a deschis ferestruica gheretei. De vină era reumatismul articular acut. Medicii recunoşteau că era precoce, dar se mai întâmpla uneori, în special în cazul muzicienilor profesionişti: solicitate prea mult, articulaţiile obosesc mai repede. Nu ştiau când anume, dar până la urmă avea să-şi piardă controlul şi mobilitatea degetelor, însă nu trebuia să se neliniştească, se putea folosi de mâini pentru treburile de zi cu zi, să mănânce, să se spele, să se coafeze, să-şi facă menajul, dar nu pentru a-şi face meseria, cel puţin nu cu toate subtilităţile de care era capabilă până atunci. În câteva săptămâni, avea să-şi piardă preţuita măiestrie pe care mâinile ei o căpătaseră în atâţia ani.

Vestea aceasta o dărâmase de-a dreptul. Cum avea să-şi asigure traiul? Banii proveniţi din lecţii erau singurul ei venit, nu avea economii şi pe nimeni pe care să poată conta. Nu avea decât să se descurce cum putea, căci nu avea nici rude, nici copii.

Când a auzit că portăreasa imobilului pleacă, deja de câteva săptămâni i se spunea întruna cam de peste tot că nu avea nici vârsta, nici competenţele candidatului dorit. Atunci a decis să depună o cerere la proprietar, iar acesta a acceptat. Aşa că s-a despărţit de pianul ei. Socotea că o pasiune care îţi dă de furcă e prea chinuitoare şi că trebuie să ştii să renunţi la ea ca să se poată naşte alta. De ce nu astrologia? S-ar potrivi cu noua ei meserie de portăreasă, care presupune talente de cumătră la curent cu toate. Iar asta i-ar permite să-şi depăşească momentele de neîndemânare. Dacă ar fi ştiut că avea să verse cafeaua astăzi, nu mi-ar fi oferit-o. Mi-a zâmbit.

— Nu puteţi pleca la serviciu cu puloverul în halul ăsta. Mergeţi acasă să vă schimbaţi. Îl duc eu pe ăsta la curăţătorie, astă-seară e gata. Îmi pare sincer rău.

— Nu vă faceţi griji, merge şi-aşa.

— Insist.

N-am avut puterea să mă opun şi m-am întors acasă. Nu avea de unde să ştie că nu mai era nici un pulover curat în dulap, că de fapt nu mai era nimic în dulap, că toate hainele mele erau pe jos şi că păşeam peste ele fără să-mi pese. „Ca tata“, repetam de îndată ce simţeam un petic de ţesătură sub

tălpi: „Strânge-le, strânge-le, te rog, mereu le strângeai pe cele ale tatei, strânge-le şi pe ale mele!“ Dar mama nu le strângea. Luasem o vestă care nu duhnea decât a fum de ţigară; trebuia neapărat să mă las de fumat.

Doamna Merleau îmi făcuse cu mâna de la ferestruică. Pe când priveam perdeaua fluturând, îmi spusesem că ultimul supravieţuitor al unei familii nu face niciodată obiectul scrisorilor de condoleanţe. În toată zăpăceala, uitasem complet să-i spun că mă mut, dar cel puţin nu vorbiserăm despre mama. Din fericire, asemenea mie, nici doamna Merleau nu părea să zburde cu mai multă graţie pe tărâmul lamentaţiilor.

Seara, la întoarcere, mă mirasem că nu găsisem scrisori în cutia poştală; deja se terminase cu condoleanţele. Slabă agoniseală, dragă mamă. Când am descuiat uşa apartamentului, simţurile mi-au fost copleşite de un miros de curat. Totul era dereticat, vasele, pe care nu avusesem curajul să le mai spăl de câteva zile, erau curate, rufăria, spălată şi călcată, lenjeria de pat, schimbată. Pe uşa camerei de zi pâlpâia o lumină. Era poate năluca albă a mamei, îmi surâdea de îndată ce intram în cameră.

Televizorul era pornit, dar cu sonorul oprit. Doamna Merleau. Puloverul meu era agăţat la vedere de mânerul dulapului. Îmi lăsase corespondenţa pe masă. M-a invadat un amestec de dezamăgire şi recunoştinţă, şi fără îndoială m-ar fi podidit lacrimile dacă atenţia nu mi-ar fi fost reţinută de o scrisoare, mai mare, mai groasă decât celelalte. Am deschis-o; exact ce credeam. Era el din nou. Relua povestea de unde o lăsase.

Annie şi cu mine mergeam la aceeaşi şcoală. Clădirea noastră avea un singur corp, dar, în spatele acestei aparente îngăduinţe, onoarea era teafără şi nevătămată, iar împărţirea regulamentară era respectată cu stricteţe. Etajul de jos era cel al fetelor, cel de sus al băieţilor. Rezultatul acestei neprihănite stări de fapt era că puteau să treacă mai multe zile fără s-o zăresc pe Annie şi nu puteam decât să mi-o închipui cum îşi îndoaie genele cu degetul arătător, meditativ, încercând să-i ghicesc călcătura când elevii ieşeau la tablă, fericit deodată să-i aud tusea.

Nu puteam să sufăr etajele astea. Le uram cu atât mai mult cu cât împărţeala nu fusese mereu aceasta. Înainte fetele fuseseră sus. Vărul meu Georges parcă le vedea şi acum, cu chiloţeii albi, roz, azurii în timp ce coborau scările câte patru, şi-şi vâra capul printre crăpăturile treptelor în timp ce trecea ca să admire mai bine acest curcubeu îmbelşugat de care avea parte, în mod miraculos, fie vreme rea sau bună. Dar, cum se întâmplă adesea, generaţia mea a fost sacrificată din cauza nesăbuinţei celei de dinainte. Întrucât zgâiala lor deşucheată nu scăpase ochiului domnişoarei E., directoarea, noi, băieţii, sfârşiserăm la etaj. Aşa că trebuia să ne lepădăm pantofii scâlciaţi ca să nu facem gălăgie, fetele se zgâiau la rândul lor pe când coboram scările, batjocorindu-ne pentru găurile din şosete, în timp ce noi ne îmbrânceam fără milă ca să ajungem primii afară. Căci primul care ajungea afară câştiga, desigur; nu era nici o recompensă, dar la vârsta aceea provocarea în sine e de ajuns, mai ales dacă se întâmplă sub privirile fetelor. Puzderia de vânătăi şi de căzături care au decurs de aici ar fi trebuit s-o neliniştească pe domnişoara E., dar nu a revenit niciodată asupra deciziei, iar morala a continuat să aibă întâietate în faţa siguranţei.

Până într-o binecuvântată zi în care odiosul aranjament a jucat până la urmă în favoarea mea, de ce nu?, căci şi eu voiam să fiu primul. O trebuşoară a cărei recompensă nu era tocmai Graalul, dar din care, în schimb, m-am trezit cu tibia fracturată şi imobilizat vreme de mai multe săptămâni. Dar aşa cum ziua vine după noapte, Graalul s-a înfăţişat a doua seară la uşa odăii mele. Invocând faptul că se întâlnea aproape în fiecare seară cu mama ei la mercerie, Annie se oferise să-mi aducă lecţiile. Se ridicase, înfruntând batjocura care s-a înălţat din sala de clasă şi miorlăielile idioate care sugerau că era cea care mi-aş fi dorit aşa de tare să fie, „iubiţica mea“. Îmi aducea lecţiile în fiecare zi. Nu o mai văzusem niciodată atât de mult şi stăteam acolo, buimac, cu piciorul şi tot trupul anchilozate. Trebuia s-o fac să stea mai mult de cele câteva minute, în care ea nu ştia unde să se aşeze, iar eu nu ştiam unde s-o privesc. Ajunseserăm amândoi la vârsta trupului, ea şi-l oferea privirii, iar eu i-l visam.

Mi-era teamă să nu se sature de această misiune searbădă şi să nu trimită pe altcineva în locul ei. Atunci, sub pretextul unei teme oarecare, îi cerusem mamei să împrumute cărţi despre pictură de la bibliotecă şi, pe când aşteptam înfrigurat apariţia lui Annie, temându-mă să nu apară altcineva, mă afundam în lectura acestora. Vorbindu-i despre pasiunea ei, speram ca la rândul meu să devin şi eu una.

Astfel pictoriţele au devenit noile mele păpuşi de porţelan, noul meu mijlocitor în această poveste de iubire în care încă nu-mi găseam cuvintele. Îi vorbeam despre viaţa lor în cele mai mici amănunte, iar Annie mă asculta cu atenţie, fără să se mire vreodată că ştiam toate astea. Reuşisem, şi minutele noastre de conversaţie se transformaseră în ore.

Nu se poate, eroarea persista. Trebuia să dau de tipul ăsta, să-i spun că greşise destinatarul. Dar nu aveam nici un mijloc prin care să ajung la el, nu-i puteam trimite înapoi scrisorile, deoarece nu trecuse adresa pe plic. Nu era nici măcar o semnătură. Vorbea despre un anume „Louis“, bun, dar Louis şi mai cum?

Şi, în plus, erau oare nişte simple scrisori? Abia dacă păreau a fi scrisori, în primul rând că nu era nici un „Domnişoară“ sau vreun „Dragă Camille“. Nu era trecut nici un oraş, nici data deasupra. Şi în plus, acel „Louis“ nu părea să i se adreseze nimănui. Brusc, soneria telefonului m-a făcut să tresar. Cine putea să îmi telefoneze în toiul nopţii?

Era Pierre.

Cu greu mi-am recunoscut fratele dincolo de firicelul de glas care mă întreba dacă îmi dau seama că suntem orfani. Cuvântul acesta a măturat totul în calea lui. El nu reuşea să adoarmă, eu da. Puteam să-i iau şi lui un pachet de ţigări? Sigur.

Nu era momentul să-i ţin predici. În plus, şi eu aveam chef de-o ţigară şi chiar în dimineaţa cu pricina aruncasem ceea ce ar fi trebuit să reprezinte ultimul meu pachet.

Nu ceilalţi ne provoacă cele mai mari decepţii, ci nepotrivirea dintre realitate şi năvalnicele porniri ale imaginaţiei noastre.

Annie şi cu mine mergeam mereu împreună pe acelaşi drum de la şcoală la mercerie. Nu plecam în acelaşi timp, dar distanţa care ne despărţea se reducea pe parcurs. Elanul celui din faţă scădea uşor, în vreme ce acela care se afla în spate accelera şi el binişor, până când unul ajungea în dreptul celuilalt.

Dar mulţi ani mai târziu, în ziua în care ne-am regăsit, pe 4 octombrie 1943 la Paris, Annie râsese când remarcase că eu eram întotdeauna cel care juca ambele roluri, fie o prindeam din urmă, fie o lăsam pe ea să mă prindă din urmă. În orice caz, ea nu-şi adaptase niciodată ritmul paşilor, jura că n-o făcuse. Nu căutasem să mă apăr, e drept că pentru nimic în lume nu aş fi ratat aceste drumuri pe care eu le numeam în sinea mea „plimbările noastre de îndrăgostiţi". Cuvintele ajută adesea la statornicirea naturii lucrurilor. E drept că visasem mult timp la noi, dar, mă rog, lucrurile se petrecuseră altminteri, acum probabil că era căsătorită, la douăzeci de ani, era normal. Dinadins o îmbătrânisem o părere, ca s-o rănesc un pic. Îi văzusem verigheta pe deget. Mă prefăceam. Pretindeam a fi bărbatul care nu aleargă după nimeni, care nu mai speră, bărbatul care nu trezeşte frică. În copilărie, nu recursesem niciodată la vreun subterfugiu ca să mi-o apropii, dar în acea zi de 4 octombrie 1943, cu ochii aţintiţi în pământ pentru a-i evita pe ai ei, mă auzeam spunându-i exact contrariul a ceea ce gândeam. Îi deschideam politicos calea ca să-mi poată spune tot ce poftea, fără să ţin seama de trecut. Ce se alesese de ea? Era fericită?

În mod bizar, Annie mi-a răspuns printr-o mărturisire.

— Trebuie să-ţi spun, Louis, că tu ai fost primul. Primul care m-a sărutat, primul care mi-a mângâiat obrazul, sânii, primul care a ştiut că pe sub fuste, uneori, nu purtam nimic.

Annie îmi reamintise toate aceste prime dăţi, şi le amintea mai bine decât mine.

— De ce nu mi-ai spus niciodată?

A ridicat ochii spre mine.

— De ce să-i spui unui bărbat că e primul? Îi spui celui de-al doisprezecelea că e al doisprezecelea? Sau ultimului că e ultimul?

Nu am ştiut ce să răspund.

Se aştepta oare ca, după toate aceste mărturisiri, să-i iert ceea ce nu se întâmplase niciodată între noi? De fapt, începuse să se schimbe de când o întâlnise pe acea doamnă M.

Annie s-a ridicat brusc, de parcă apropierea dintre noi o deranja dintr-odată. Mi-a oferit o cicoare şi s-a scuzat, căci din cauza restricţiilor nu mai avea cafea şi nici zahăr. Era neliniştită, deschidea toate dulapurile, de parcă n-ar fi ştiut cu adevărat ce face. Era înghesuială la ea. Îi priveam picioarele goale mişcându-se pe cei câţiva metri pătraţi locuibili. Bucătăria ei, formată dintr-o chiuvetă şi un reşou, se afla în vecinătatea patului, din fericire, căci simplul fapt că ar fi mers într-altă încăpere m-ar fi făcut să mă îndoiesc de prezenţa ei. Trecuseră trei ani de când nu o mai văzusem, trei ani fără cea mai mică veste de la ea. Nici o clipă nu-mi imaginasem că ar putea locui la Paris, asemenea mie. Îi priveam unghiile date cu lac roşu, sărit; când locuia în sat nu şi le lăcuia. Regăsirea mi se părea prea frumoasă ca să fie adevărată. Afară era întuneric. Deodată, am dorit-o sălbatic. Mi-a întins o ceaşcă fierbinte.

— Îţi mai aduci aminte de soţii M.?

Cum putea Annie să-mi pună o asemenea întrebare?

Chiar a doua zi dimineaţă am telefonat la poştă. Ştampila indica faptul că cele trei scrisori fuseseră expediate din arondismentul XV. Poate indicau, printr-un cod care mie îmi scăpase, despre care cutie poştală anume era vorba. Aş fi putut lipi un anunţ, în care să-i cer mult-pomenitului Louis să ia legătura cu mine.
Dar răspunsul fusese limpede: era imposibil de aflat. Doar nu aveam să lipesc afişe pe toate cutiile poştale din arondismentul XV, căci doar atât puteam face, fără să mai pun la socoteală câţi smintiţi aveau să mă sune pentru orice altceva mai puţin pentru asta.

Aceste scrisori aveau cu siguranţă importanţă pentru cineva. Trebuia să existe, undeva în Paris, o altă Camille Werner care le aştepta. Ei trebuia să-i dau de urmă. Sigură în sfârşit că găsisem soluţia corectă, am pornit la marea vânătoare de tizi. La dracu'! Nu mă gândeam că sunt atâţia Werneri în Paris. Chiar trebuie să încetez cu înjurăturile la tot pasul. Pierre are dreptate, nu e prea feminin, nu aşa ai să-l aduci înapoi pe Nicolas. Taci, Pierre! Nu-mi mai vorbi de el! Eu nu mă leg de fetele cu care te culci tu.

Le-am telefonat tuturor Wernerilor din cartea de telefon ca să-i întreb: 1) dacă nu cumva exista o Camille în familia lor, 2) dacă din întâmplare nu cunoşteau o anume Annie. M-am ales cu câteva răspunsuri negative politicoase şi rezervate, însă altele au căpătat forme destul de surprinzătoare. O femeie mi-a închis direct, speriată de o voce care nu-i era familiară. O alta, care nu cunoştea nici o Annie dar care cunoştea o Anna, eram sigură că nu voiam să vorbesc despre o Anna? Şi o alta care nu a avut timp să-mi răspundă, căci soţul era deja în spatele ei şi urla să închidă, că erau nişte hoţi, aşa făceau mereu când se apropia perioada concediilor, ca să vadă dacă era cineva acasă.
Dar nici o altă Camille Werner la orizont!
Louis era ghinionist, avea să scrie în continuare degeaba.

Marţea următoare mă aştepta un plic nou, tot gros, dar acum era singur, stingher în cutia de scrisori. Era aceeaşi hârtie de scris, o foaie velină foarte fină, acelaşi scris, acelaşi R de tipar cât o minusculă care se strecura fără greutate în miezul unui cuvânt şi acelaşi miros de fum, această mireasmă care îmi amintea de ceva sau de cineva, dar nu reuşeam să îmi dau seama de ce anume.

Soţii M. erau un cuplu foarte norocos. Părinţii lor îşi duseseră la îndeplinire fără greş rolul de strămoşi sârguincioşi, murind deosebit de devreme şi deosebit de bogaţi. Testamentele lor cuprindeau bunuri imobiliare din belşug, dar ei au ales să se instaleze în Scară, spre marea noastră nefericire.

Scara era numele pe care îl primise o frumoasă casă ce se înălţa în mijlocul sătucului nostru, la fel de nimerită ca o lebădă printre sturzi. Casă bântuită pentru copii, castel romantic pentru tineri sau miza unor furibunde dispute familiale pentru cei ajunşi la vârsta la care numai nenorocirile îţi mai înseninează zilele, Scara aparţinea mai mult subconştientului colectiv decât unui proprietar anume. Când soţii M. s-au instalat acolo, a fost ca un viol, toată lumea s-a simţit prăduită la intruziunea acestor venetici. Toată lumea în afară de Annie, care s-a bucurat de ocazia de a picta pânze noi. Deja pictase casa din toate unghiurile posibile îngăduite de zidul înalt de piatră, care, deşi se dărâma pe alocuri, îi ţinea în continuare departe, ca un bătrân câine de pază, pe vizitatorii nepoftiţi.

Într-o dimineaţă din luna septembrie 1938, doi servitori, un bărbat şi o femeie, sosiseră încărcaţi de bagaje şi mobile. Mărunţişurile făceau şi ele parte din călătorie, era o mutare în bună regulă. Covoare, tablouri, lustre şi lucruri de toate soiurile se revărsau din cufere.

— Fac curăţenie în casă de sus şi până jos, au făcut totul morman în curte, hai să vezi, e un spectacol pe cinste.

O urmasem pe Annie până la ulmul sub care obişnuia să se aşeze. Îi plăcea să-mi arate pânzele ei şi să-mi ceară părerea. Pictura era destul de reuşită. Reda perfect toate semnele acestei noi vânzoleli, obloanele se deschideau, praful ieşea pe ferestre, parcul, defrişat, reîncepea să semene a parc. Annie era destul de mulţumită, mai puţin de bărbat.

— L-am greşit, şchioapătă, dar nu se vede. Şi aşa mi-e greu să redau mişcarea, darămite una de infirm.

Îi atrăsesem atenţia că cea care se instala acolo trebuie să fi fost o familie. M-a întrebat de ce spun asta. I-am arătat pe pânză un leagăn şi un landou. În mod straniu, deşi le pictase, nu le văzuse. Oare fiinţa umană simte primejdia în aşa măsură încât s-o nege? Annie s-a afundat într-o tăcere meditativă. Parcă şi vedeam, penelul i se zorea deja în jurul unui copil încâlcit printre fustele mamei.

Când caut motivul acestei drame, ajung mereu la aceeaşi concluzie: dacă Annie nu ar fi prins gustul pentru pictură, nu s-ar fi întâmplat nimic din toate acestea. Sunt încredinţat de acest lucru aşa cum alţii sunt încredinţaţi că, dacă Hitler nu ar fi fost respins la concursul de admitere la şcoala de bele-arte, lumea ar fi fost mult mai bună. Doamna M. fusese atrasă de tânăra care picta, de aceea o poftise să intre câteva clipe, cât să servească o ceaşcă de ceai. Altminteri, nu s-ar fi întâlnit niciodată, rămânând două străine pe care le despărţea totul, încă de la naştere. „Doamna M. se plictiseşte singură“, speculau unii, „şi apoi e încă aşa de tânără“, plusau alţii. Întreg satul încerca să găsească explicaţii pentru această prietenie contra naturii între această burgheză de familie bună şi micuţa lor Annie. După respingerea argumentului că „bogaţii îi iubesc pe cei săraci când sunt frumoşi“ ca fiind prea umilitor, „bogaţii iubesc artiştii“ a fost explicaţia considerată cea mai raţională şi eu cred că era drept aşa.

Toată lumea s-a obişnuit cu această amiciţie, mândrindu-se chiar cu ea. Toată lumea, mai puţin eu.

Eu nu o vedeam cu ochi buni. Annie, fata cu un spirit neîmblânzit, părea să fi găsit în această tânără omul pe care nu-l întâlneşti decât o dată în viaţă, cel care îi poate înlocui pe toţi ceilalţi. Căpătând obiceiul de a servi o ceaşcă de ceai la doamna M., Annie şi le-a pierdut pe toate celelalte, printre care mă aflam şi eu. S-a îndepărtat de viaţa mea, sau mai bine spus m-a îndepărtat de viaţa ei. Iar asta fără nici o dificultate, fără să-mi dea vreo explicaţie pentru răceala ei. Nu mă ignora, era mai rău de atât: mă saluta mereu cu acel cumplit gest mărunt care stătea mărturie că mă văzuse, dar niciodată cu acela care mă invita să mă apropii de ea. Îndrăgostirea se conduce după un principiu misterios, dezdrăgostirea şi mai abitir. Ajungem să ne dăm seama de ce iubim, dar niciodată cu adevărat de ce nu mai iubim.

Lucrurile s-ar fi putut opri acolo, mi-aş fi înghiţit cu siguranţă iritarea surdă, ranchiuna plină de gelozie, dar sosirea soţilor M. la Scară avea să se transforme într-o tragedie ireversibilă.

Aşadar ce întrebare era asta, dacă îmi aminteam de ei? Era de parcă m-ar fi întrebat dacă îmi amintesc că am pierdut războiul.

Cuprinsă de o înfrigurare vizibilă, amesteca întruna cu linguriţa în ceaşcă. „Nu compara ceea ce nu se poate compara.“ Annie îşi trăsese uşor puloverul pe umeri. Aveam ochii aţintiţi asupra ei, însă ochii ei erau aţintiţi în altă parte. Nu avea despre ce altceva să-mi vorbească, decât despre „primele dăţi“ ale noastre. Mi le reamintise doar pentru a-şi câştiga dreptul de a-mi povesti ceea ce o interesa cu adevărat, aşa cum ne silim să cerem din politeţe veşti despre cineva, după care ne lansăm într-un monolog în care nu vorbim decât despre noi înşine.

— Trebuie să-ţi mărturisesc ceva. Trebuie să-ţi povestesc ce s-a întâmplat cu adevărat la familia M. Numai ţie pot să-ţi spun.

Scrisoarea aceasta se oprea acolo, trebuia să aştept ca să aflu continuarea.

Tocmai acest „suspans“ mi-a trezit bănuieli şi m-a făcut să o recitesc cu un alt ochi, cu ochi de editor de data aceasta. Avea o anume calitate literară, iar acum că remarcam acest lucru, era şi cazul scrisorilor de dinainte. Ce prostie că nu mă gândisem la asta mai devreme! Probabil că moartea mamei mă făcuse să-mi pierd cu adevărat capul. Scrisorile acestea chiar îmi erau adresate mie, erau pur şi simplu de la un scriitor care îmi trimitea manuscrisul pe această cale. Primeam prea multe ca să le pot citi pe toate şi mi se adunau pe birou, iar autorii ştiau acest lucru, în special cei care nu fuseseră niciodată publicaţi. Iată de ce scrisorile acestea nu aveau o formă tradiţională, erau fragmente dintr-un roman pe care îl primeam săptămână de săptămână. Era o idee îndrăzneaţă, dar nu prostească, mărturie stătea faptul că le citeam.

Am început să-mi spionez scriitorii, încercam să-i prind în plasă lansându-le subînţelesuri, aşteptând ca unul dintre ei să se trădeze. Trebuie să mă fi luat drept smintită la vremea aceea. Le cercetam scrisul, vânându-le acel R de tipar printre literele de mână. Îi adulmecam mai de-aproape, pândind mirosul de lemn pe care îl răspândeau scrisorile. Închipuiam toate posibilităţile. Cutărescu? Era stilul lui să scrie ceva despre copilărie, din ce în ce mai mulţi scriau despre sine, dacă era el aveam să i le arunc în faţă: aştept de la tine un roman, unul adevărat. Am să-i ţintesc ochelarii, ce bine ar fi să-i cadă, mereu m-am întrebat cum i-ar sta fără ei.

Eram sigură că expeditorul acestor scrisori avea să apară de la birou. Un necunoscut avea să ceară să se întâlnească cu mine şi să-mi aducă finalul manuscrisului, cerându-şi scuze că mă păcălise astfel, dar în fine, de cincizeci de ani nu mai păcălise pe nimeni şi erau cincizeci de ani în care nu se mai interesa nimeni de el, aşa că se hotărâse să întoarcă foaia!

Şi dacă era stagiara venită din septembrie? Mélanie. „S-a mai întâmplat ca o stagiară să devină autorul vostru?“ Dacă îşi închipuia că nu o văd venindu-mi cu întrebări din astea… Dar nu se poate, era imposibil, era prea tânără, scrisorile acestea erau opera unui om mai în vârstă, se simţea, şi, în plus, era prea drăguţă să scrie aşa.

Tocmai Mélanie m-a smuls din gânduri, cu mâna pe microfonul receptorului ca să nu o audă Nicolas, care se afla la celălalt capăt al firului:

— Prietenul dumneavoastră insistă să vă vorbească.

— Spuneţi-i că sunt într-o şedinţă.

— I-am spus, dar a sunat de cinci ori de azi-dimineaţă, spune că ştie că nu sunteţi în nici o şedinţă.

— Dacă nu vrea să fiu într-o şedinţă, atunci spuneţi-i că nu vreau să vorbesc cu el. Oamenii insistă când îi minţim, nu şi când le spunem adevărul.

Iar dacă îi mărturiseam domnului tot adevărul, vă pot spune că avea să insiste şi mai puţin, ba chiar şi-ar fi luat picioarele la spinare.

De altfel, nu puteam continua în acest ritm, ar fi însemnat să-mi asum riscuri. Am decis să mă întorc mai devreme acasă, cu atât mai mult cu cât eram sigură că aveam să găsesc o scrisoare în cutia poştală. Era marţi, şi remarcasem că scrisorile soseau mereu marţea; corespondentul meu avea maniile unui ucigaş în serie.

În vremea aceea, scrisorile acestea încă mă relaxau, erau aproape amicale, şi nu îmi displăcea

deloc un pic de mister în lumea aceasta complet lipsită de aşa ceva. Şi în definitiv, aveam chef să aflu continuarea. Ce se întâmplase aşa de îngrozitor la familia M.?

Nu-mi imaginasem nici o clipă ceea ce mă aştepta. Incredibilul există, iar eu sunt dovada vie.

Eram la ei aproape în fiecare zi. Eu pictam, doamna M. citea, cu glas tare. Era plăcut, ea interpreta toate personajele. Mi-era bine în compania ei. Nu mă simţeam nici măcar obligată să vorbesc; nu mi se mai întâmplase asta niciodată cu nimeni. Era aşa de generoasă cu mine.

Îmi pusese la dispoziţie o cameră întreagă. „Odaia fără pereţi.“ O boteza aşa pentru că pereţii erau ascunşi sub o oglindă uriaşă şi sub draperii bogate de culoare roşie. Era prea frumoasă pentru a devenit atelier, dar ea nici nu voise să audă. „Dragă Annie, dacă îţi spun că-mi face plăcere…“ Şi la fel se întâmpla şi în restul situaţiilor. Nu îi ceream nimic, îmi oferea ea tot ce îmi trebuia. Când începeam o pânză, apărea încă una, ca prin farmec. Se gândea la toate. Ba chiar îi ceruse unui prieten să-mi dea lecţii, Alberto îl chema, un pictor formidabil şi un sculptor minunat. Venea în fiecare joi de la Paris. Era aşa de drăguţă.

Îmi dădeam seama că nu era fericită, dar nu reuşeam să aflu motivul. După mine, ea avea tot ce poate oferi viaţa mai bun.

La început am crezut că e bolnavă. Slujnica lor, Sophie, era cea care îmi vârâse ideea asta în cap. Într-o dimineaţă nu îndrăznisem să intru în Scară, căci o maşină era parcată pe alee şi mă gândisem că era poate „noul ei capriciu“. Iar tata nu contenea să-mi repete că nu trebuie să-mi fac iluzii, că noi două nu aparţinem aceleiaşi lumi şi că avea să mă înlocuiască într-o clipită. Făcusem cale întoarsă şi mă dusesem acasă. Dar, două ceasuri mai târziu, Sophie bătea la uşa noastră ca să întrebe de mine; doamna M. se temea ca nu cumva să fiu bolnavă. I-am spus lui Sophie de maşină, iar ea mi-a răspuns că sunt prostuţă, că eram mereu binevenită la Scară, că, de când mă cunoştea, doamnei M. îi mergea din ce în ce mai bine. Exprimarea aceasta mă neliniştise. Atunci am întrebat-o dacă doamna M. era bolnavă. M-a ajutat să-mi iau pe mine mantoul, nu, voia doar să spună că doamna era fericită că mă avea alături de ea, fie că era vreo maşină parcată pe alee, fie că nu. Am văzut prea bine că nu-mi spunea adevărul.

Vreo două săptămâni mai târziu, am avut o altă dovadă că ceva nu mergea. De data aceasta, pe alee era maşina soţului ei. De obicei, era deja plecat la ziar când ajungeam eu. Nu îmi doream prea tare să-l întâlnesc, dar nu puteam face cale întoarsă, doamna M. ar fi interpretat politeţea mea drept prostie. Mă făcuse să-i promit că nu aveam să mă mai codesc niciodată să intru. Aşa că am intrat, dar am regretat curând, căci se certau.

— Lucrurile nu pot continua aşa! Am acceptat să venim să locuim aici ca să te faci bine, nu ca să te văicăreşti de soarta ta!

— Nu mă văicăresc de soarta mea.

— Nu te mai recunosc. Nu ai să-ţi rezolvi problema rupându-te de restul lumii.

— Vreau să-ţi atrag atenţia că e şi problema ta.

— Nu. Singura mea problemă e când mă întorc în fiecare seară şi îmi găsesc soţia care nu se mai preocupă de nimic, se interesează doar dacă am cumpărat pânza, cărbunele de salbă-moale, vopseaua acrilică… Nu pot să cred că nu eşti la curent cu ceea ce s-a întâmplat! O să ajungi mai rău decât cele de care fugi.

— Nu fug de nimeni.

— Nu are nici un rost să mă cert cu tine, şi în plus am întârziat…

— Aşa! Pleacă! Întoarce-te în lumea ta minunată în care sunt toţi la curent cu tot ce se întâmplă…

Du-te şi explică-le dragilor tăi cititori mersul lumii şi mai ales nu te deranja să-mi explici mie cum va fi lumea noastră din pricina a ceea ce ni se întâmplă.

Fără să-i răspundă, soţul ei a plecat din salon. Avea un aer năucit, ba chiar trecuse prin faţa mea şi mă luase drept Sophie: „Nu aveţi nimic altceva de făcut în casa asta?“ Doamna M. se grăbise să-l prindă din urmă. Îl privise plecând, şoptind cuvinte pe care nu reuşeam să le aud. Când s-a întors, am dat nas în nas. „De ce stai aici şi asculţi la uşă?“ Nu-mi mai vorbise niciodată aşa. Nu căutasem să mă apăr, plecasem. Dar venise în fugă după mine. Îi părea rău, nu ar fi trebuit să se lase luată de val, eu nu aveam nici o vină, nu voia să plec. Îmi fusese milă şi îi acceptasem scuzele. Nu ar fi trebuit.

Cum se întâmplă cu unele certuri, aceasta ne-a apropiat. După aceea am început să stăm mai mult de vorbă. Doamna M. nu mai citea romane, fără îndoială din cauza reproşurilor soţului ei. „Ficţiunea nu are ce căuta în vremurile acestea tulburi. Să te afunzi într-o carte înseamnă să-i întorci spatele inamicului“, spunea, imitând vocea soţului ei. Îi cerusem să citească în continuare cu voce tare, chiar şi din ziare. Aşa am început să stăm de vorbă, comentând articolele. Eram uimite, căci ne înţelegeam bine. Erau aproape zece ani diferenţă între noi, dar aceştia nu ne despărţeau cu adevărat. Nu mai fusese niciodată atât de apropiată de cineva aşa de tânăr ca mine. Ea spunea că bogăţia o îndepărtase de cei din generaţia ei. La Paris, prietenii ei erau cu toţii mai în vârstă decât ea. Pe mine învăţase să mă cunoască şi i se părea uşor să mă iubească, în tot cazul, aşa spunea ea.

Încheiam întotdeauna cu scrisorile de la cititoare. Ne distrau poveştile acestea, deşi nu erau amuzante. Nu înţelegeam cum puteau femeile acestea să-şi spună păsurile unor persoane pe care nu le cunoşteau. Aşa am aflat de necazurile bietei Geneviève.

Soţul meu mă înşală, nu ia niciodată cina cu mine şi se întoarce târziu. Ce să fac?

La care ziarista îi răspundea:

Geneviève, soarta dumitale este din nefericire soarta multor femei. Dacă îţi iubeşti soţul, continuă să-l primeşti ca până acum, fără a-ţi pierde calmul. Reproşurile dumitale nu vor face decât să-l alunge de acasă, de aceea insist să te porţi ca o soţie în toate sensurile cuvântului. Soţul dumitale se va plictisi de purtarea sa urâtă şi va reveni cu certitudine.

Îmi amintesc răspunsul acesta din cauza reacţiei doamnei M.

— Dar cine se crede ziarista asta? Ce trebuie să faci sau să nu faci, ce trebuie să gândeşti, să simţi… în afară de normele lor, nu găseşti nici un fel de rezolvare! Nu mai suport genul ăsta de discuţii!

O cuprinsese o furie turbată, din senin şi complet inexplicabil. Eram surprinsă, de regulă scrisorile ne stârneau mai degrabă râsete.

M-am gândit din nou la vorbele lui Sophie, „De când te cunoaşte, doamnei M. îi merge din ce în ce mai bine“, şi la cuvintele soţului ei, „Am acceptat să venim să locuim aici ca să te faci bine“.

Femeia aceasta nu era nefericită din fire, ci avea o pricină anume. De ce venise să se refugieze la Scară? De ce fugea, după cum spunea soţul ei? Bănuiam că nu avea nici un rost să-i pun aceste întrebări. Nu acum. Izbucnirea aceasta de furie era doar o izbucnire de furie, nu începutul unei explicaţii, şi, cum nu prea ştiam ce să spun, mi-a venit o idee niţel prostească. I-am propus să-i scriem o scrisoare acestei „Marie-Madeleine“, ca să-i spunem ce părere proastă aveam despre sfaturile ei. Aşa îşi spunea ziarista aceasta.

Propunându-i să scriem această scrisoare, sperasem pentru o clipă să primesc indicii despre ceea ce i se întâmplase doamnei M., dar nu a fost aşa, s-a calmat la fel de repede pe cât se înfuriase. În schimb, scrisorile adresate lui „Marie-Madeleine-mare-cât-un-tren“ au devenit un obicei al nostru. Nu le trimiteam niciodată, ne distra simplul fapt că le scriam.

Doamna M. nu mi-ar fi povestit poate niciodată nimic dacă nu aş fi venit într-o dimineaţă cuprinsă de panică la Scară, în plină criză de astm. „Am să mor, am să mor, sângerez, acolo, sângerez.“ Înţelesese imediat despre ce era vorba. Îmi zâmbise; nici ea nu îndrăznise să le spună nimic părinţilor ei în ziua în care i se întâmplase. Pentru a-mi potoli durerea, îi ceruse lui Sophie să-mi pregătească o baie caldă. Nu ştiu cât timp am stat în cada aceasta privindu-mi pântecele, uimită de ceea ce se cocea acolo înăuntru. Oare mai existau multe secrete de acest soi pe care le lăsau în grija vieţii să mi le dezvăluie? S-a auzit clopoţelul care anunţa prânzul şi doamna M. mi-a adus un halat. Când m-am ridicat, sângele a început din nou să-mi curgă tare pe picioare. Am privit pata cum se lăbărţează în apă şi m-am gândit că ar fi o pictură pe cinste. Şi doamna M. avea ochii aţintiţi asupra petelor roşii care începeau să se dilueze şi mă privea ciudat. Când am ieşit din cadă, şi-a scos rochia în faţa mea, lenjeria de corp, după care s-a întins în cada murdărită de mine; aşa de tare m-am ruşinat încât n-o să uit niciodată. În clipa aceea am ştiut că avea să-mi povestească.

Totul începuse chiar după căsătoria lor. Ea avea nouăsprezece ani, iar soţul, ei douăzeci. Moartea brutală a părinţilor lor îi bulversase. Erau nefericiţi şi îngropaţi în responsabilităţi uriaşe. Soţul ei nu voia să preia afacerile familiei. Proprietăţile, terenurile, fabricile, decisese să le vândă pe toate. Nu se mai gândea decât la gazetărie. Petrecuse luni întregi ocupându-se de toate, fără să mai aibă timp de altceva. Apoi se deşteptaseră moştenitorii din ei, căci la ce le servea averea dacă nu aveau cui s-o lase moştenire?

La început ea nu şi-a făcut griji prea mari. Toate femeile din jurul ei îi spuneau că trebuie pur şi simplu să aştepte ca natura să fie pregătită, că nu era decât o chestiune de câteva luni. Şi apoi mai fusese şi moartea brutală a părinţilor lor, iar şocul nu trebuia subestimat.

Au trecut doi ani, dar natura tot nu părea pregătită. Cuplurile căsătorite în aceeaşi perioadă aveau deja un copil, unele îl aşteptau chiar şi pe al doilea. Doamna M. era disperată. Urmase regimuri înfiorătoare. Luase medicamente făcute de ea, dar tot nu dădeau roade. Deznădăjduită, sfârşise prin a se supune la adevărate cazne. Dar în zadar a încercat orice, tot nu a rămas însărcinată. Ceea ce-mi povestea era cumplit. De aceea venise să locuiască la Scară, ca să lase în urmă teribilele amintiri.

Când a terminat de povestit, avea buzele albastre, iar apa era rece. Sophie bătea la uşă. Prânzul era şi el rece. Doamna M. se ridicase, iar eu nu m-am putut abţine să nu-i privesc corpul. Avea pielea însemnată de la fese şi până la genunchi. I se vindeca, dar vedeam urmele loviturilor pe care şi le aplicase. „Pentru a trezi organele adormite“, sfătuiau cărţile, „trebuie să-ţi biciuieşti şalele şi interiorul coapselor până la sânge“. Nu reuşeam să înţeleg cum se putuse supune la aşa ceva. Răspunsul ei fusese glacial. „Pentru că sunt singurele sfaturi care există pentru femeile sterpe.“ Nu mă mai privise niciodată astfel. În clipa aceea nu mai considera că e „plăcut să mă iubească“, cum spunea ea, aşa îmi amintesc că m-am gândit.

Ne aşezaserăm la masă. Nici ei şi nici mie nu ne era foame, dar ne siliserăm, ca să nu trebuiască să vorbim. Aveam senzaţia că o înţeleg. Într-un fel, îmi lipseau şi mie fratele sau sora pe care nu îi avusesem niciodată la fel de tare cum îi lipsea ei copilul pe care nu reuşea să-l aibă. Voisem s-o liniştesc, spunându-i că poate într-o bună zi avea să reuşească, că şi părinţii mei aşteptaseră mult până

să mă aibă. Nu-mi răspunsese. Continua să mănânce în tăcere.

Părinţii mei, doamna M… mi se părea o stranie coincidenţă că toţi aceşti oameni din jurul meu nu reuşeau să aibă copii. Şi, întrucât nu am ştiut niciodată care era rostul meu în viaţă, în ziua aceea, în faţa copanului din farfurie, am crezut că rostul meu era să lupt împotriva sterilităţii. Deodată, totul mi s-a înfăţişat limpede. „Odaia fără pereţi“, pânzele, tablourile, Alberto… tocmai găsisem calea prin care îi puteam mulţumi pentru tot ceea ce făcea pentru mine. Nu ştiam cum să-i spun. Aveam în faţă rubrica de scrisori de la cititoare. Am luat o foaie şi un creion şi am scris, citind cu glas tare:

„Dragă Marie-Madeleine-mare-cât-un-tren, o femeie la care ţin din toată inima nu poate avea copii. Eu nu doresc să am. Singurul lucru care contează pentru mine în viaţa asta e pictura. Dar aş vrea să-l port pe al ei. Astfel, i-aş putea oferi şi eu la rândul meu ceea ce-i lipseşte“.

Doamna M. nu ridicase capul. Vedeam cum îi curg lacrimile în farfurie, şi mânca în continuare fără să mă privească, scuturată de hohote cumplite. A reuşit să spună că fata care scria această scrisoare era foarte drăguţă, dar că nu ştia ce spune şi că Marie-Madeleine-mare-cât-un-tren avea s-o readucă cu picioarele pe pământ. Apoi se ridicase şi plecase din sufragerie. Nu am mai discutat despre acest lucru.

Două luni mai târziu, când mi-a spus că este de acord, la început nu am înţeles. Apoi a şoptit că trebuia să fim foarte atenţi să nu afle nimeni. În clipa aceea nu am ştiut ce să răspund. Îi făcusem propunerea aceasta în vâltoarea discuţiei noastre, pentru că totul mi se învârtejise în minte. Ideea noii mele fecundităţi. Sterilitatea ei. Durerea ei. Recunoştinţa mea. Acum ideea aceasta mi se părea un pic cam năstruşnică. Dar mă liniştisem repede, soţul ei nu va accepta niciodată.

— Am reuşit să-mi conving soţul, o veţi face o singură dată. Dacă merge, bine, dacă nu merge, nu merge. Cum va fi voia lui Dumnezeu.

Nu m-a mai întrebat ce părere aveam. Mi-a explicat în cele mai mici amănunte cum avea să se petreacă totul. Nu aveam nimic de făcut, nu va dura mult, îmi promitea. Aranjase ea totul. Soţul ei avea să se întoarcă peste o oră şi credea că ar trebui să profităm.

Nu puteam să cred că e de acord.

— Hai să aşteptăm până mâine.

Atâta găsisem de spus. Simţeam că mă aşteaptă o tragedie, dar mi-am făcut curaj doar cât să obţin o amânare. „Să aşteptăm până mâine.“ Nu voiam să se petreacă în condiţiile acestea. Nu cu un bărbat pe care nu-l cunoşteam, nu voiam să fie aşa prima oară.

Doamna M. trebuie să fi crezut că mă eschivez, dar nu era aşa. Aveam doar nevoie de puţin timp. Aveam să-mi ţin promisiunea. Nu mai puteam da înapoi; nu o mai văzusem niciodată aşa de fericită. În orice caz, nici măcar nu-mi era frică. Ascultând toate explicaţiile ei, aveam senzaţia că am programare la medic, nici mai mult, nici mai puţin. Iar cu asta eram obişnuită.

Voiam să fiu singură. În faţa unei pânze. Nu ca să meditez, ci ca să nu mă mai gândesc. Doamna M. părea stânjenită. Când am intrat în odaia fără pereţi, am înţeles motivul. Apăruse un pat acolo în timpul nopţii. Iar oglinda se făcuse nevăzută în spatele unei draperii mai noi, şi mai roşie decât celelalte. Nu puteam sta în camera aceasta. Când am pornit din nou pe alee, m-am întâlnit cu soţul ei. Nu am îndrăznit să-l privesc.

Dar a doua zi am venit la întâlnire. Şi s-a petrecut totul cum se aşteptase ea. Am rămas însărcinată „cu eficienţa unei fecioare“.

Am plecat trei luni mai târziu, înainte ca trupul meu înfofolit să ne trădeze. Se gândise la toate. Aveam să plecăm din sat pe perioada sarcinii mele şi aveam să revenim după naştere. Viaţa avea să

redevină cea de dinainte. De parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, atât că ea avea să legene în sfârşit copilul care îi lipsea atât de mult. Cum de-am putut crede că lucrurile pot fi aşa de simple?

În timp ce-mi spusese povestea ei, Annie măsurase camera cu pasul, cu ceaşca de cicoare în mână. Părând să-şi dea brusc seama de existenţa mea, a lăsat-o pe masă şi a venit să se aşeze iar lângă mine.

— Eşti primul om căruia îi spun povestea asta. O scrisesem într-o scrisoare adresată părinţilor mei, dar nu au primit-o niciodată. Totuşi, Sophie îmi jurase că avea s-o trimită. Nu am să i-o iert niciodată.

Annie se aştepta cu siguranţă să-i pun întrebări. „Ce s-a întâmplat?“ „Unde e copilul tău?“ Dar eu, un biet gelos, nu am găsit ceva mai bun de făcut decât s-o iau la rost.

— Nici bunul domn M. nu a avut mai mult noroc decât mine. E limpede, e soarta noastră, a tuturor, să fim o singură dată cu tine!

Chipul i s-a crispat, avea lacrimi în ochi. Dar de data aceasta nu-mi păsa, nici de ea, nici de ceea ce i se întâmplase, de nefericirea ei, nu mă gândeam decât la mine şi voiam s-o fac să plătească pentru ceea ce, în ciuda anilor scurşi, încă mai consideram că i se datora ei, necazul meu în dragoste.

Verigheta ei îmi rănea ochii. Presupun că nu ştia cum să-mi spună că e căsătorită.

S-au auzit de la biserică şapte bătăi de orologiu, iar Annie şi-a dus brusc mâna la buzunarul puloverului. Uitase să-i lase cheile colegei care trebuia să închidă magazinul în care lucra. Îi părea rău, dar trebuia să se întoarcă, nu-şi putea permite să fie dată afară. Mi-a cerut s-o aştept. Avea atâtea să-mi spună, mă implora s-o iert dacă mă rănise, nu fusese cu voie. Era descumpănită. Şi-a luat pantofii în grabă şi a ieşit, cu şireturile dezlegate. Îi ascultam paşii îndepărtându-se pe scări; pesemne nu-mi pierdusem obiceiurile de şcolar.

Regăsirea mă tulbura. De trei ani o credeam căsătorită, rătăcită, poate chiar moartă, dar iată că reapărea în viaţa mea pe nepusă masă şi îmi povestea totul. Cu siguranţă că nu avusesem reacţia la care se aştepta. Dar eu îi cunoşteam deja povestea.

Ea nu ştia că Sophie îşi ţinuse cu adevărat promisiunea şi mama ei chiar primise scrisoarea.

Parcă o şi văd pe bătrână, neliniştită, şiroind de apă, la adăpostul porticului casei mele, cu o umbrelă mare lipită de corp. Ploua cu găleata în ziua aceea. Mi-a întins scrisoarea. Am recunoscut imediat scrisul lui Annie. Plicul conţinea mai multe pagini pe care era aşternut un scris înghesuit, pe faţă şi pe verso, de parcă s-ar fi temut să nu i se termine hârtia. Trecuseră deja mai multe luni de când plecase cu doamna M.

Eugénie părea abătută.

— Mă nelinişteşte scrisoarea asta lungă. Trebuie să se fi întâmplat ceva!

— Pentru o mamă, prea puţin sau prea mult e mereu un semn rău… i-am răspuns pe un ton care se voia vesel.

Dar lungimea scrisorii mă mira şi pe mine. Până atunci, Annie nu-i trimisese decât laconice cărţi poştale. Probabil că mă schimbasem la faţă.

— Ce e, Louis? Spune-mi, ce se întâmplă?

Am găsit minciuna până am ridicat ochii din scrisoare şi i-am întâlnit pe ai ei.

— Nimic. Totul e în regulă. Totul e în regulă. Dar mă grăbesc, iertaţi-mă. Întoarceţi-vă acasă, am să trec astă-seară să v-o citesc.

Şi m-am înfundat în camera mea, cu scrisoarea în mână, ca s-o pot relua, singur, să înţeleg cum se

putuseră petrece toate acele lucruri.

…A doua zi, am venit la întâlnire şi s-a petrecut totul cum se aşteptase doamna M. Am rămas însărcinată „cu eficienţa unei fecioare“. Am să nasc în câteva zile. Se va numi Louis dacă e băiat, Louise dacă e fată. Mi-e teamă, mi-e teamă să nu mor şi să nu vă mai văd. Vă iubesc. Sper că mă veţi ierta.

Erau cam singurele fraze pe care li le scrisese Annie părinţilor ei şi pe care nu mi le repetase în povestea ei.

După ce am copiat aceste câteva pagini într-un caiet ca să păstrez o mărturie, m-am aşezat sub marchiză şi le-am privit cum se răsucesc în ploaie. Hotărâsem să nu i le citesc lui Eugénie, căci erau prea dure, iar ea prea fragilă. Annie purta în pântece copilul altei femei… Nu ar fi suportat să afle asta. Nici măcar eu nu înţelegeam cum era posibil, cum de îngăduise s-o lase borţoasă individul ăsta?

În timp ce priveam picăturile cum înmoaie hârtia, am încercat să mă îmbărbătez, repetându-mi că deseori regretăm confidenţele făcute sub imperiul fricii şi că Annie s-ar simţi uşurată să ştie ce fac. Şi apoi, nu distrugeam adevărul, îl amânam. Dacă la întoarcerea din călătorie încă mai dorea ca mama ei să ştie ce se întâmplase, avea să-i spună ea atunci. În clipa aceasta, credeam sincer că acţionez spre binele tuturor.

Scrisoarea era ilizibilă. Cerneala se întindea pe pagină sub formă de pete mari. Mi-am cerut de zece ori scuze faţă de Eugénie, lăsasem scrisoarea pe birou, nu văzusem că fereastra era deschisă, regretam teribil.

Ar fi trebuit să inventez alt conţinut, despre războiul care tocmai izbucnise, despre confuzia de pe front, toate aceste lucruri despre care, de altfel, mă miram că Annie nu vorbea în scrisoarea ei. Dar îmi spuneam că probabil era cu gândul aiurea din pricina lucrurilor care i se întâmplau, şi apoi, poate că în sud tensiunea era mai puţin palpabilă decât aici.

Eugénie a sesizat imediat că relatarea mea era mult mai scurtă decât ar fi trebuit, dată fiind lungimea scrisorii. Atunci i-am răspuns că lucrurile par mereu mai concise când vorbeşti despre ele decât atunci când scrii. Mi-era ruşine că profitam de slăbiciunea ei, dar ştiam că nu avea să mai spună nimic. Aveam dreptate, a clătinat supusă din cap fără să îndrăznească să mai pună vreo întrebare. A luat de bună regula mea mincinoasă şi s-a mulţumit să remarce, fericită, că fetiţa ei îşi regăsise ceva din verva de odinioară.

Nu am întrebat-o niciodată pe Eugénie de ce mă alesese pe mine să-i citesc scrisorile fiicei ei. Simţise oare că tânărul înamorat era simplu de prins în capcană? Se aştepta oare să i le citesc cu glas tare? Sau să-i vorbesc despre ele, oferindu-i astfel preţiosul conţinut?

— Nu ştiu să citesc.

Nici dacă m-ar fi întrebat cât e ceasul nu ar fi fost mai detaşată de atât, dar, în timp ce stătea chircită pe taburetul de pe hol, până la urmă a murmurat că era un adevărat chin. În zadar petrecea ore în şir privind scrisorile lui Annie, nu înţelegea nimic şi pace. Seara se culca aşteptând un miracol, dar dimineaţa nimic nu se schimbase, stătea, prosteşte, în faţa mormanului de hârtii. Nu-i spusese niciodată nimănui, nici soţului ei, nici lui Annie. Se descurcase întotdeauna într-un fel sau altul ca să n-o prindă.

Annie, şezând singură în sala de aşteptare a tatei, cu trupul puţintel în mijlocul scaunului negru, întovărăşită doar de astmul ei… Înţelegeam mai bine acum motivul straniei singurătăţi.

Eugénie plângea şi îşi ştergea nasul cu mici gesturi bruşte. Chiar şi în ziua în care Annie se întorsese de la şcoală hohotind că domnişoara E. îi spusese că toate mamele care îşi iubesc copiii le citesc poveşti, chiar şi în ziua aceea, reuşise să scape basma curată.

— Nu-ţi citesc poveşti… e drept… dar asta nu are nimic de-a face cu dragostea… dragostea e… e ceva mai misterios de atât… Draga mea, în dragoste trebuie să nu ceri nimic, să nu te milogeşti pentru nimic. Să nu cauţi niciodată să fii iubită aşa cum ai vrea tu să te iubească oamenii. Nu asta e dragostea adevărată. Trebuie să accepţi că oamenii te iubesc în felul lor, iar felul meu nu e să-ţi citesc poveşti, ci să-ţi fac, poate, rochiile pe care ţi le pot face eu, mantouri, fuste, eşarfe, aşa cum îţi plac ţie. Nu suntem noi fericite aşa? Nu-i aşa că nu ai vrea altă mamă? Spune, Annie, nu ai vrea altă mamă, nu?

După ziua aceea, Annie nu-i mai făcuse niciodată nici un alt reproş. Eugénie credea că scăpase de grija aceasta pentru totdeauna. Chiar şi când îi anunţase că voia să plece câteva luni cu doamna M., nici atunci nu se îngrijorase prea mult. În zadar spunea soţul ei că nu voia să mai audă de o fiică în stare să-i părăsească pentru o burgheză, ea ştia că avea să-i citească scrisorile şi să-i scrie, o iubea prea tare pe Annie să-şi pună în practică ameninţările. Dar, când sosise prima carte poştală, căzuse în capcană. Soţul ei tocmai fusese arestat şi ea nu mai avea pe cine se bizui. Fusese nevoie de mai multe cărţi poştale până să se decidă să-mi mărturisească faptul că nu ştia să citească. Oare se hotărâse repetându-şi că eram la fel de demn de încredere ca sutele de metri de ţesătură pe care o cumpărase de la mama?

Şi a avut dreptate. Nu i-am trădat niciodată secretul.

Dintotdeauna am fost de părere că secretele trebuie să moară cu cei care le-au purtat. Cu siguranţă vă spuneţi că îmi trădez propriile mele convingeri prin faptul că vă vorbesc despre asta, dar dumneavoastră trebuie să vă mărturisesc totul.

„Dintotdeauna am fost de părere că secretele trebuie să moară cu cei care le-au purtat. Cu siguranţă vă spuneţi că îmi trădez propriile mele convingeri prin faptul că vă vorbesc despre asta, dar dumneavoastră trebuie să vă mărturisesc totul.“

M-a cuprins o senzaţie dezagreabilă. Aşadar autorul acestor scrisori i se adresa cu adevărat cuiva. Într-o izbucnire de furie care m-a surprins, am aruncat paginile în capătul celălalt al încăperii.

Eram lividă în faţa oglinzii. M-am văzut închizând ochii şi m-am auzit spunându-mi: „Nu-ţi face griji, calmează-te, e doar un roman“. Dar, când mi-am regăsit calmul, am înţeles că mi-era frică.

De ce am vrut să schimb cursul evenimentelor?

Mă plimbam prin odaia lui Annie ca să treacă timpul mai repede şi mă simţeam cumplit de vinovat. Era numai vina mea. De ce nu i-am citit scrisoarea aceasta lui Eugénie? Dar, în odaia aceasta prea mică pentru remuşcările mele, nu-i putusem mărturisi lui Annie. Tocmai o regăsisem, nu aş fi suportat să o pierd din nou şi nici să ştiu că îmi poartă pică.

Mă îmbolnăvea până şi absenţa ei de câteva ore cauzată de povestea aceea cu cheile.

Şi apoi ar fi trebuit să trădez taina mamei ei, căci Annie m-ar fi întrebat cu siguranţă de ce îi citeam eu scrisorile.

Mă întorceam de unde plecasem.

Îmi amintesc că am spălat ceştile şi platoul, am privit cele câteva cărţi aşezate pe o etajeră şi am îndreptat crucifixul de la capătul patului. „Dacă tună în octombrie, recolta de struguri e mănoasă“, zicală din acea zi de 4 octombrie 1943. Am răsfoit distrat calendarul ca să văd ce ne pregăteau zilele ce aveau să vină.

Toate astea ca să mă împiedic să fac ceea ce aveam să fac până la urmă: să-i deschid comoda. Haine bărbăteşti, cele ale frumosului ei soldat. Şi ale ei. Trei rochii, două pulovere prea subţiri pentru acest anotimp, ciorapi făcuţi ghem şi lenjerie urâtă. Simţeam o nevoie aşa de puternică să-i simt mirosul încât i-am căutat lenjeria murdară. Obscen. Dar, întrucât începusem prin a o iubi cu neprihănire pe Annie, nu mi-era câtuşi de puţin ruşine s-o iubesc şi cu destrăbălare, cu spatele lipit de uşă, ca să nu fiu surprins. Sânii ei plini, lăsaţi. Imaginea aceasta mă obseda din ziua în care îmi ceruse s-o ajut să mute o bancă, în timp ce pregătea reprezentaţia de la teatru. Ea se aplecase prima, iar corsajul i se desfăcuse. Nu observase nimic, nici mişcarea ţesăturii, nici pe cea a ochilor mei. Am visat mult timp la sânii ei în poziţia aceea, lăsaţi, atârnaţi şi rotunzi, sânii ei între care mi-ar fi plăcut… Şi atunci mi-am dat drumul.

Hai să aşteptăm până mâine. Nu voiam să se petreacă în condiţiile acestea. Nu cu un bărbat pe care nu-l cunoşteam, nu voiam să fie aşa prima oară.

Brusc, am înţeles la ce făcea Annie aluzie în relatarea ei, iar amintirea aceasta mi-a pus un nod în gât.

Era în luna aprilie 1939.

Deja de câteva luni, vizitele frecvente la doamna M. o îndepărtaseră de mine şi nu mă aşteptam deloc să vină să mă caute acasă. Mă dusese spre iaz, ocolind drumul de edec, şi aveam impresia că voia să-mi spună ceva. După o clipă, s-a oprit.

— Hai să urcăm.

Am rămas nemişcat, interzis. „Hai să urcăm.“ Mai auzisem deja undeva fraza asta. O altă femeie, un alt loc. Acolo era o umezeală cumplită, mirosea a mucegai, lucru deloc de mirare, căci toate ferestrele erau blocate, iar dintre toate uşile din oraş, uşa acestei „case“ era cea care se deschidea şi se închidea în cea mai mare grabă. Violette se apropiase de mine fără să mă scape din ochi.

— Hai să urcăm.

În ciuda emoţiilor, zâmbisem. De fapt trebuia să coborâm, camerele erau jos. Dar nu poţi să

renunţi la o parolă ca aceasta… Violette coborâse, iar eu o urmasem stăpânit de o virilă impresie că mai făceam un pas în povestea mea cu Annie. Sunt puţine femeile cărora le place fie posedate de un trup care nu a mai posedat pe nimeni.

„Hai să urcăm."

De data aceasta, formula consacrată respecta aranjarea în spaţiu. După ce îmi venisem din nou în fire, apucasem frânghia ca să apropii barca de mal.

Annie urcase şi o urmasem şi eu.

Barca era mai degrabă lată decât adâncă şi ne întinseserăm ca să nu fim văzuţi. Annie părea preocupată. Aveam impresia că vrea să-mi spună ceva, dar nu mi-a spus nimic. Probabil că cerul le serveşte deseori drept scuză amanţilor neîndemânatici, dar noi nu am avut acest noroc, căci la ceasul acela cerul nu era înstelat. Iar eu, cu ochii aţintiţi asupra neantului cerului, mă simţeam pierdut. De data aceasta eram singur. Nu era Violette să mă ghideze. În van cercetam, nu mai ştiam cum începusem cu ea. Nu mai ştiam pe ce gest, pe ce mângâiere să mă bizui. Violette se dezbrăcase singură, nu pusese în gestul ei nici fervoare, nici vreo îndrăzneală aparte, avea doar gesturi leneşe ca de suferind de migrene şi detaşarea pe care ţi-o dă obişnuinţa. Îi descheiasem stângaci corsajul lui Annie, clemă după clemă, una mai mică decât cealaltă. Violette avea pielea ca a acelor femei care nu-şi îngrijesc trupul, ştiind că au să se folosească de el orice ar fi. Însă pielea lui Annie era catifelată şi netedă. Dacă Annie ar fi stat cu ochii deschişi, ca Violette, ar fi văzut că-i priveam sânii generoşi de pe torsul delicat. Nu, nu ar fi văzut, căci, dacă ar fi avut ochii deschişi, nu aş fi îndrăznit să-i privesc sânii. Avea şi pumnii strânşi. Eu şi Violette stătuserăm goi, însă Annie şi cu mine am stat pe cât mai îmbrăcaţi posibil. Violette îmi plimbase mâna pe corpul ei. Îi descoperisem cu degetele aceste asperităţi, eu, care crezusem dintotdeauna că aveam să întâlnesc netezimi. „E bine când e umed, aşa", spusese ea încetişor, ca o remarcă, o lecţie. Îmi lăsase mâna şi o simţisem pe a ei aşezându-se blând în locul asupra căruia era concentrat tot corpul meu, sexul, apoi mâna ei lăsase locul trupului. E bine când e umed, aşa, am încercat să mă liniştesc, cu mâna între pulpele lui Annie. Nimic din corpul lui Violette nu-mi răpise atenţia, însă tot trupul lui Annie mă tulbura. Chipul lui Violette se destinsese pe când cel al lui Annie s-a crispat. Mi se strânsese inima, şi cu atât mai mult când corpul i s-a arcuit, înălţându-i sânii, iar mişcarea aceasta m-a copleşit. Totul se petrecuse bine cu Violette, dar rău cu Annie.

Îşi coborâse iute fusta, eu îmi ridicasem repede pantalonii. Imediat ce ne-am îmbrăcat, ne-am simţit amândoi mai bine. Mă temusem ca Annie să nu plece imediat, dar nu a fost aşa, am stat întinşi cu faţa spre stelele care încă nu răsăriseră. Şi am avut din nou senzaţia că Annie voia să-mi spună ceva, dar nu mi-a spus nimic.

Şi azi îmi port pică pentru că nu mi-am găsit curajul necesar. Mi-l găsisem cât să fac dragoste cu ea ca vai de lume, dar nu şi cât s-o fac să vorbească. Aş fi putut-o împiedica să meargă la întâlnirea cu domnul M., şi atunci nu s-ar mai fi întâmplat nimic din toate astea. M-a copleşit emoţia. Într-adevăr, fusesem dintotdeauna primul. Annie nu mă minţise. În orice caz, nu în această privinţă.

Căci, dacă rămăsese borţoasă cu domnul M. „cu eficienţa unei fecioare", cum îi plăcea să spună mereu, ar fi trebuit să plece trei luni mai târziu: aprilie… mai… iunie… Deci în iulie.

Dar plecase a doua zi de Crăciun, şi-mi amintesc bine, pentru că trecusem pe la ea să-i duc un mic cadou, pe care îl izbisem furios de un copac când m-am întors acasă, căci tocmai plecase cu doamna

M.

Iulie… august… septembrie… octombrie… noiembrie… decembrie…

Lipseau deci cinci luni din povestea lui Annie. Era mult.

Dacă uşa odăii nu m-ar fi lovit brusc în spate, aş fi ghicit poate ce se petrecuse în intervalul de timp pe care îl făcuse uitat.

M-am ridicat cât am putut de iute, aruncând lenjeria sub comodă ca să scap de ea. Dacă era soldatul ei, trebuia să am grijă să nu-i trag un pumn în figură. Annie s-a repezit în braţele mele aşa de zorit încât mi s-a strâns gâtlejul. Chiar se temuse să nu plec. Se mişcase iute. A scos o statuetă ciudată din geantă, o femeie întinsă pe un soi de scaun, cu mâinile îndepărtate, cuprinzând aerul cu ele, de parcă ar fi ţinut un lucru nevăzut în faţa pântecului. Aşa se şi numea statueta: *Lucrul nevăzut*. Era un cadou de la Alberto şi-l aducea de la prăvălie, voia să mi-l arate. A lăsat-o pe masă, dar nu s-a aşezat, mi-a propus imediat să ieşim.

Era ziua în care de obicei mergea la baia municipală. Mă deranja dacă o însoţeam?

Mi se păruse puţin ciudată graba ei bruscă de a se spăla, dar nu mă supărasem. Mă gândeam că se grăbeşte din cauza stării de asediu. Odată aflat în aer liber, mă gândeam că aveam să-mi revin, dar Annie nu mi-a lăsat răgazul necesar. Odată ce-am ajuns pe stradă, şi-a reluat povestea de unde o lăsase când se dusese să lase cheile. Desigur, fără a reveni asupra misterioaselor luni dispărute ca prin farmec. Despre ele aveam să aflu abia câţiva ani mai târziu.

Doamna M. prevăzuse totul. Aveam să ne mutăm pe perioada sarcinii mele în casa lor de la Paris, cea în care locuiau înainte să vină la Scară. Era foarte important să nu le spun părinţilor mei, nu ar fi înţeles de ce nu vin să-i văd din când în când. Toată lumea ştia că plecam departe, în sud, la Collioure, unde clima era mai blândă. Trebuia să ne justificăm bine plecarea. Iar dacă izbucnea războiul, chiar dacă nu părea probabil să se întâmple, acolo aveam să fim la adăpost. Avea răspuns la toate.

Nu-mi plăcea să-mi mint părinţii. Mi-a propus să le spună ea în locul meu. Nu-i era greu, în orice caz se gândise să vină la mine acasă să-i cunoască şi să-i liniştească. Tata nu suflase o vorbă. Stătuse drept pe fotoliul său. O privise tot timpul cât ea explicase. Mama nici măcar nu încercase să destindă atmosfera. Era prea tristă să abată atenţia spre altceva. Dar doamna M. nu se tulburase. Minţea foarte bine. Asta ar fi trebuit să-mi trezească semne de întrebare. Tata mă întrebase dacă voiam cu adevărat să merg acolo cu femeia aceasta pe perioada sarcinii ei. Am spus că da. Atunci, fără să se ridice, îi poruncise doamnei M. să iasă imediat din casa lui.

Apoi situaţia a devenit insuportabilă. Tata mă acuza că-i părăsesc pentru o burgheză îmborţoşată de un capitalist. Bogătaşi împuţiţi. Era noua lui vorbă, repetată până la saturaţie. Imediat ce aveam proasta inspiraţie să-l privesc, îmi spunea să nu mă mai tot zgâiesc la el. Imediat ce nu mă mai atingeam de un fel de mâncare, îmi reproşa că „domnişoara are gusturi fine de când ia prânzul cu ducesa“. Într-o seară a mers prea departe şi m-am pierdut cu firea. Nu era cazul să exagereze, nu-i „părăseam“. Putuseră trăi patruzeci de ani fără mine, aveau să supravieţuiască cinci luni, şi apoi aveam să ne scriem, nu era sfârşitul lumii…

Mi-e ciudă că le-am vorbit aşa. Nu ar fi trebuit să-i părăsesc niciodată, dar nu aveam de unde să ştiu. Mă gândeam la tot ceea ce aveam să descopăr la Paris. Dacă nu ar fi depins decât de mine, am fi plecat chiar mai devreme. Dar mi-era prea milă de mama. Nu reuşeam s-o împac. Era fără doar şi poate intuiţia ei de mamă. Ultimele săptămâni fuseseră delicate. Fugeam de metrul ei ca de ciumă. Şi ei îi crescuseră sânii. Îşi vârâse în cap ideea că din acest motiv nu o mai lăsam să-mi ia măsurile. „În definitiv eu te-am făcut!“ Îmi spunea mereu vorba asta. Mama era mereu aşa de blajină. Iar eu o respingeam întruna. De fapt, mă gândeam mereu la o poveste pe care mi-o spuseseşi tu, despre Rodin. Îţi aminteşti? Despre şedinţa în care a descoperit că unul dintre modele era însărcinată, iar fata cu pricina nu ştia încă. Ei bine, eram sigură că aşa avea să se întâmple şi cu mama. Ar fi ghicit şi cu ochii închişi. Îmi cunoştea prea bine trupul, cum spunea şi ea, ea mă făcuse. De asemenea, era imposibil să-mi ascund burta cumpărându-mi haine noi, căci ar fi luat asta drept un afront.

Am avut noroc şi silueta mea a rezistat până la Crăciun. Ultimul Crăciun cu părinţii mei. Eram însărcinată în trei luni. Tata îmi oferise un şevalet pe care mi-l făcuse el, mai mare decât celălalt, că doar creşteam. Până la urmă nu, nu mi-l oferise, era prea mândru s-o facă. Îl găsisem sub brad, acoperit cu o învelitoare frumoasă de lână verde-marin. „Eu am tricotat-o amintindu-mi cum e când te strâng în braţe.“ O lăsasem pe mama să mă îmbrăţişeze tare, eu, care nu o mai lăsam nici să se apropie de mine. Tata nici nu voise să-l îmbrăţişez ca să-i mulţumesc pentru şevalet. Plânsesem. Dar nu în faţa lui, în nici un caz.

A doua zi era ziua cea mare. Am plecat cu doamna M., în miez de noapte. Nu trebuia să fiu văzută sosind în casa lor. Pregătise ea totul. Aveam să iau camera lui Sophie, la mansardă. Aşa puteam deschide fereastra fără să risc nimic, căci nu era nici o clădire vizavi. Pe drum, mi-a explicat că nu

trebuia să bănuiască nimeni că eram acolo. Când avea să primească vizite, aveam să rămân în odaia mea. La fel şi când ieşea ea. Deoarece, în ciuda perdelelor, trecătorii sau vecinii vedeau dacă era cineva într-o cameră. Iar dacă tocmai o întâlniseră pe stradă sau în altă parte, s-ar fi întrebat cine era atunci acasă. Am respectat regula fără să crâcnesc. Îmi petreceam timpul între camera lui Sophie şi baia de alături, şi aceasta fără fereastră. Când doamna M. era acasă şi voiam să-mi dezmorţesc picioarele, urca ea în odaia mea. În restul timpului, stăteam împreună. Momentele acelea nu erau diferite de cele petrecute la Scară. Eu pictam, ea citea, doar că era mai înghesuit.

Şi eu, care mă gândeam să descopăr Parisul!

În vremea aceea, veştile de pe front erau bune încă. Războiul nu mai ocupa prima pagină, numai o coloană, două, doar cât să vadă toţi soldaţii care se plictiseau pe linia Maginot că nu-i uitam. De când citiserăm că plantau acolo trandafiri pentru a mai mângâia inimile regimentelor de soldaţi, nu ne mai era teamă că avea să izbucnească războiul. Mobilizarea nu înseamnă neapărat începerea războiului, citeam peste tot. Era doar „războiul ciudat“[1]. Ne distram încercând să ghicim cuvintele cenzurate din ziare. Şi ne petreceam mult timp astfel. Spaţiile albe erau aşa de numeroase, încât unele articole deveneau de neînţeles.

1. Prima etapă a celui de-al Doilea Război Mondial. În lunile de după invadarea Poloniei, deşi au declarat război, marile puteri europene nu au întreprins acţiuni militare împotriva Germaniei. (N. tr.)

Douăsprezece persoane au trebuit spitalizate la Paris după ce au alunecat pe o porţiune cu [x] de pe şosea.

— Polei!

— Bravo!

Până şi informaţiile despre vreme erau interzise, căci inamicul s-ar fi putut folosi de ele.

Doamna M. era animată de o bucurie de a trăi străină de ea până atunci. Ieşea mult, dar, cu toate acestea, fără să uite de mine. Îmi povestea ce făcea, cumpărături la Longchamp, acţiuni caritabile pentru soldaţi… Îmi povestea despre oameni. Îmi oferea haine la modă cu nume şi culori inspirate de evenimente. Un mantou „Tanc“, o cămaşă de noapte „Permisie prelungită“. Nu-mi era prea utilă „în situaţia actuală“, cu asta se referea la burta mea cea mare, dar i le puteam da mamei când aveam să ne întoarcem. Avea să le folosească drept model ca să le croiască şi ea femeilor din sat. Aveau să se vândă ca pâinea caldă. Mi se părea un gest drăguţ.

Încercam să redau aceste noi tonuri în paleta mea. Albastru „Maginot“. Gri „Avion“. Bej „Tărâmul Franţei“… Amestecam culorile ca să alung gândurile negre. Nu mai ştiam ce să pictez. Mă gândeam prea mult, aşa că am început să fac reproduceri. Tot era mai bine decât nimic.

Ştia că mi-e greu închisă în casa aceasta. Îmi atârnase o hartă a Parisului în odaie, ca să nu mă simt prea departe de toate. Îmi arăta unde avea să meargă înainte să plece. Îmi petreceam ore în şir rostind numele străzilor. Învăţam arondismentele în timp ce burta mea se rotunjea. Îmi aducea şi fotografii, cărţi poştale din multe locuri. Turnul Eiffel, Concorde, Arcul de Triumf, Luvrul. Îmi promisese că aveam să le vizităm împreună după ce năşteam. Făcea o mulţime de planuri de viitor, „pentru după aceea“, cum spunea ea. Ar fi trebuit să încerc să fiu mai atentă la jocul ei, ca la pasajele cenzurate. Dar nu am bănuit o clipă ce pregătea, căci era foarte drăguţă cu mine.

Îmi adusese un pisoi ca să mă simt mai puţin singură când ea nu era acasă. Era cenuşiu, cu o pată roşcată pe cap. Îl botezasem Alto, gândindu-mă la Alberto. Duceam dorul lecţiilor lui. Îi spusese că

rămăsesem în sat. Aveam să ne reluăm lecţiile când se întorcea la Scară, după ce năştea. Alberto locuia la Paris, nu-i putea spune că sunt aici, căci nu ar fi înţeles de ce nu mă duc la atelierul lui. Toate aceste lucruri îmi păreau complicate. Însă nu şi ei. Ea scăpa de toate piedicile cu uşurinţă.

Ca să nu mă simt singură, îmi adusese în odaie şi un aparat de radio. Ascultam mult, mai ales muzică. Dădeam mai tare pentru copil. Îmi spuneam că eram amândoi la fel, nu auzeam decât glasuri, lipsite de chip.

Eu îl numeam copilul. Ea îl numea copilul meu. Eu nu spuneam nimic. Mai erau multe alte lucruri pe care nu i le spuneam. Să nu-şi mai pună mâinile pe burta mea. Să nu-mi mai dea sfaturi pentru copilul ei. Trebuia să mănânc bine pentru copilul ei. Să dorm bine pentru copilul ei. Să nu închid fereastra de la odaia mea, toate mirosurile acestea de vopsea nu-i făceau bine copilului ei. O interesa numai ce era bine sau nu pentru copilul ei.

Aveam chiar aceeaşi siluetă. Cârpele pe care şi le înnoda în jurul pântecelui se înmulţeau pe măsură ce al meu se umfla. Nu le scotea niciodată. Nici măcar acasă. Îmi copiase toate gesturile. Uram asta. Ai fi zis cu adevărat că e însărcinată. În orice caz, toată lumea din anturajul ei asta credea.

Nu voia să piardă nimic din această sarcină pe care o considera a ei. N-ar fi trebuit să-mi pună atâtea întrebări. Mă întreba fără încetare dacă simţeam micile bule de şampanie. Prietenele ei, deja mame, îi puneau mereu această întrebare, iar ea nu ştia ce să le răspundă. Nu înţelegeam despre ce senzaţie vorbeau. Poate că sarcina mea nu era normală. Chiar îmi trecuse prin gând că poate nu eram însărcinată, că poate doar redevenisem o fetiţă, rămasă fără menstruaţie când corpul aflase ce întrebuinţare voiam să-i dau. Gândul acesta mă liniştea. Asta însemna că farsa avea să ia sfârşit, că aveam să-mi recapăt libertatea. Aveam să mă întorc acasă, să-mi revăd părinţii, să te revăd pe tine. Însă într-o seară, cuibărită sub plapumă, le-am simţit. În josul pântecelui, mult mai jos decât mă aşteptam. La început o dată. Apoi încă o dată. Şi apoi încă o dată. Dar nu erau ca bulele de şampanie, ci ca zbaterea unor peştişori. Nu putea să mi se pară că seamănă cu bulele de şampanie, căci nu băusem niciodată. Însă peştişorii îi văzusem, la suprafaţa iazului, pe ploaie.

Cu trecerea săptămânilor, aceste zbateri au lăsat locul unor frisoane. La început foarte mici, apoi din ce în ce mai desluşite. Curând au început să-mi deformeze pântecul cu lovituri. De picior, de mână, de cot. Copilul meu se deplasa într-un spaţiu prea mic pentru el. La fel ca mine, îmi spuneam.

Singurele evenimente la care aveam dreptul erau cele prilejuite de pântecele meu. Cum aş fi putut să nu le pândesc, să nu le disec, să nu mă ataşez de ele? Până să mi se mărească burta, eram încă onestă. După aceea am început să scap frâiele. Şi, cu cât răspundeam mai mult la întrebările doamnei M., cu atât îmi încălcam mai tare promisiunea. Dar poate că mi-aş fi încălcat-o oricum. Poate că ideea aceasta de a avea un copil pentru o altă femeie era de la bun început o iluzie. Nu ştiu. Totuşi au mai făcut-o şi altele.

Noaptea nu puteam să dorm. Aveam arsuri la stomac. Ca să nu mă plictisesc, făceam exerciţii de memorie. Mă plimbam prin casă şi trebuia să-mi amintesc locul tuturor obiectelor dintr-o încăpere pentru a avea dreptul să intre în următoarea. Îmi spuneam că era un exerciţiu bun pentru reproduceri. Dar mai ales îmi îngăduia să vorbesc cu copilul fără să-i vorbesc despre noi. Îl învăţam despre lumea lucrurilor. „Vezi, asta e o carte, asta e o vază, asta nu ştiu ce e, o să-i spunem «obiectul albastru», asta e de prost gust, ăsta e un sertar, astea sunt gloanţe, ăsta e un pistol micuţ."

Reconstruiam trăsăturile părinţilor mei, în special pe ale mamei. Nu mă puteam înfrâna să nu-i spun: „Vezi, aceştia sunt bunicii tăi". Sunt singurele fiinţe despre care i-am vorbit.

Mă întrebam cum îi va fi oare chipul, ochii, părul, corpul. Speram să-mi semene până în cel mai

mic amănunt. Să iasă din mine cu faţa mea, şi astfel ea să nu se poată hotărî să mi-l ia, prea sigură că, atunci când îi vor vedea pe amândoi, oamenii îi vor spune: „E leit prietena ta Annie“.

Îi propusesem anumite prenume şi era de acord. Nu avea nici o importanţă pentru ea. Ea voia un copil, nu un prenume. Nu-mi plăcuse tonul pe care îmi răspunsese. Mă abţinusem să nu-i replic că nu voia un copil, ci copilul meu. Aş fi vrut să-mi iau cuvântul înapoi, dar ştiam că e imposibil, că nu va fi niciodată de acord. Nu mă mai ruşinam să-i cer să-mi cumpere materiale, acum eram pe picior de egalitate. Aş fi vrut să nu-mi mai tolereze toate solicitările, şi să mă dea afară. Voisem să fug, chit că aveam să nasc pe stradă. Dar apoi ce m-aş fi făcut? Mă aştepta ruşinea: mamă la o vârstă fragedă; nu mai făceam nici cât o ceapă degerată. Auzisem prea multe poveşti de acest fel ca să nu ştiu. Dacă părinţii mei ar fi fost mai tineri, am fi putut spune că e al lor. Nu aş fi fost prima care devine sora copilului ei. „Probabil că Annie se bucură că nu mai e singură la părinţi, ar spune lumea, că prea s-a văitat.“

Dar nu era posibil, nimeni nu ar fi crezut. Şi adevărata nenorocire era că în adâncul meu eram convinsă că bebeluşul meu ar fi avut mai multe şanse să fie fericit în lumea ei decât în lumea mea. Nu de aceea plecasem cu ea? Şi număram, îndurerată, zilele care mă despărţeau de ziua naşterii. Ai fi zis că-mi citeşte gândurile, căci într-o seară a venit să mă liniştească. Puteam să văd copilul oricând voiam. Dacă voiam, puteam să rămânem împreună, cel puţin până se întoarcea soţul ei de la război. Şi chiar şi după aceea, el cu siguranţă avea să fie de acord. Nu depindea decât de mine să mă păstreze ca dădacă şi mai târziu, când va avea vârsta necesară să înţeleagă, vom vedea, vom încerca să-i explicăm. Nu credea o iotă din ceea ce spunea, eu, în schimb, da. Nu mai puteam suporta ideea de a-mi pierde copilul. Simţeam nevoia s-o cred. Mă simţeam foarte singură.

Pe parcursul lungilor luni petrecute la Paris, nu am primit nici măcar o scrisoare de la părinţii mei. Mă gândeam că tata îşi ţinea promisiunea. „Vrei să vezi cum e să fii departe, ei bine, ai să vezi tu, să nu aştepţi să-ţi scriem.“ Îmi aruncase vorba asta chiar după ce mi-a oferit şevaletul. Îi cunoşteam temperamentul, dar mi se părea că e prea ranchiunos. În acelaşi timp, cum niciodată nu-i stârnisem mai tare furia decât cu călătoria asta, îmi spuneam că sunt pe cale să-i cunosc caracterul furtunos. Şi îi plângeam de milă mamei. Probabil că îşi ducea zilele luându-mi mie apărarea. Mi-era foarte dor de ea. Mi-ar fi plăcut să împart cu ea aceste clipe, să ştiu ce simţise când eram în burta ei.

„Părinţii tăi sunt bine.“ Doamna M. îmi spunea mereu fraza aceasta, zâmbitoare. „Părinţii tăi sunt bine.“ Mincinoasă nenorocită!

Jacques rămăsese la Scară. „Ca s-o întreţină până ne întoarcem noi,“ spunea ea. Din cauza piciorului bolnav, nu fusese chemat sub arme. Făcea drumul în sus o dată pe săptămână să-mi dea veşti despre ei, dar eu nu-l vedeam niciodată, îi auzeam doar vocea. Ea nu voia să afle nici el. Singura care ştia, în afară de noi două, era Sophie. Doamna M. îi dădea scrisorile mele lui Jacques, iar el, poştaş de circumstanţă, le ducea părinţilor mei. Pentru că eu le scriam. Nu prea mult, dar adesea. Era greu să găsesc un subiect de discuţie. Era complicat să vorbesc vrute şi nevrute. Trebuia să dau impresia că sunt la Collioure. Şi mai ales că nu sunt însărcinată.

Părinţii mei credeau că scrisorile mele făceau parte dintr-un colet pe care i-l trimitea doamna M. lui Jacques. Asta pentru a evita să fim trădate de ştampila poştei. Nu lăsa nimic la voia întâmplării. Înainte de plecarea noastră, reuşise chiar să facă rost de vreo douăzeci de cărţi poştale din Collioure. Avea câte două la fel, i se părea că aşa era şi mai credibil. Aşa se întâmplă mereu, mulţi oameni trimit de două ori aceeaşi carte poştală dintr-un loc, fără să-şi dea seama.

Citea scrisorile mele înainte să i le dea lui Jacques, sunt sigură. Nu şi-ar fi asumat riscul să scriu

ceva ce ne putea trăda. Nu-mi spunea, dar ştiam. O numeam „această Giraudoux[2]“ a corespondenţei mele. Dar era cinstit aşa, căci nici eu nu-i spuneam totul.

2. Dramaturgul Jean Giraudoux (1882-1944) a fost ministru al informaţiilor între anii 1939 şi 1940 în guvernul Daladier. (N. tr.)

Deseori, cerea să-mi vadă pântecul. Îl scruta până apărea mica gâlmă şi împingea în el. Vedeam tulburarea pe care i-o pricinuiau imaginile acestea. Mă scruta cu ochiul celui care nu avea parte de aşa ceva. Nu reuşeam să abat gândurile. Fiecare cu supărările lui, gândeam eu. Ea cu cele de azi, eu cu cele de mâine, când va avea copilul în braţe.

Şi o minţeam. Cu cât treceau săptămânile, cu atât o minţeam mai mult când mă copleşea cu întrebări. Când mă întreba dacă simţeam ceva când lovea copilul, îi spuneam că nu, că nu simţeam nimic, ceea ce era fals. Dar ea mă credea. Nu avea de unde să ştie. Mi-o imaginam cu încântare la cinele în oraş cum repeta că „nu, nu simte nimic“, şi mă delectam la gândul că femeile îi aruncau poate priviri neîncrezătoare.

Singurul lucru pe care aveam chef să-l pictez era corpul meu. Dar ştiam că nu ar fi suportat să-mi vadă odaia împânzită cu tablouri care mă înfăţişau borţoasă, şi atunci profitam când nu era ea acolo. Şi mă zoream, imediat ce terminam schiţele, să le acopăr cu un aplat, sau cu altceva, cu un cer, adesea. Trebuie să i se fi părut că pictez multe ceruri. Dar, întrucât era tot ce vedeam pe fereastră, probabil că nu o mira prea tare.

Sinistra comedie a durat o sută şaptezeci şi patru de zile. O sută şaptezeci şi patru de zile de temniţă, fără şaisprezece zile. Mă trezise în miez de noapte. Avea o surpriză pentru mine. Maşina ne aştepta în faţa casei. Doar un ceas mai târziu, ne opream în faţa unei mori. Eu credeam că era vorba despre o etapă, dar era destinaţia noastră. Voia să iau puţin aer. Nu era luxos, dar îi va face bine copilului ei. Avea o bucătărie, o cameră principală dispusă pe lungime, un soi de ungher în care să te speli, şi o cameră. Odăile de la subsol erau nelocuibile, pline de praf şi de maşinării de măcinat. Mă mirase că veniserăm la moara aceasta. Nu era nici confortabilă, nici curată, dar puteam ieşi. Simţeam că revin puţin la viaţă. Îmi petreceam timpul afară. Era sfârşitul lui martie, iar natura se trezea la viaţă. Îmi luasem carnetul de schiţe şi cărbuni de salbă-moale. Îmi recăpătam puţin inspiraţia. Eram singura care profita de acest loc, iar Alto mă urma peste tot. Ea nu a ieşit niciodată din moară. Îşi petrecea zilele fără să se dezlipească de un scaun de la fereastră şi dezlega cuvinte încrucişate. Stătea acolo, încordată, şi tresărea la cel mai mic zgomot. Mi-era limpede că îi era teamă să nu fim descoperite. Vedeam de asemenea că-i era teamă să nu fug. Mi-ar fi plăcut. Dar eram însărcinată în şapte luni şi deja simţisem contracţii. Îmi asumam riscuri dacă o luam pe firul râului ca să găsesc pe cineva să mă ajute. Fără să mai pun la socoteală faptul că o cunoşteam de acum. Dacă eram aici, asta însemna că nu era nimeni pe o rază de zece kilometri.

Nu am fost niciodată mai străine una de cealaltă ca atunci, şi asta deşi dormeam în acelaşi pat. Era unul singur. Sophie dormea pe o saltea de paie în bucătărie. Doamna M. venea să se culce când eu dormeam deja şi se trezea în zori. Nu ne-am atins niciodată una de cealaltă. Stăteam fiecare de partea noastră a „liniei Maginot“. Nu dormeam bine. Priveam caraghiosul tablou: două femei însărcinate care dormeau în acelaşi pat. Pântecele noastre mari deformau aşternuturile. În odaia aceasta dormea o cămilă. Cămila are două cocoaşe, iar dromaderul una singură, şi cu asta mă gândeam la pântecele meu. Va trebui să ştiu să-i răspund la toate întrebările. Nici ea nu dormea bine. Era agitată şi vorbea în somn. Îmi venea s-o asfixiez cu pântecele ei, să-i smulg toate cârpele acelea mincinoase şi să i le îndes pe gât până îşi dădea duhul. Dimineaţa, locul ei era ud. Asuda. Nu puteam spăla lenjeriile, iar

mirosul acesta acru copleşea toată odaia. Îmi venea să-i spun că duhoarea ei nu-i făcea bine copilului. Într-o zi, am glumit despre asta cu Sophie. Noaptea următoare, m-a trezit atingerea unui picior pe al meu. Cămila se transformase în dromader. Am ridicat uşor cearşaful, uimită că-şi scosese burta. Nu scosese nimic, doar că Sophie îi luase locul lângă mine. A doua zi, doamna M. îmi spusese că, dacă vorbea în somn, probabil că asta mă împiedica să dorm şi nu era bine pentru copil.

Am stat acolo şaisprezece zile şi apoi ne-am întors la Paris. Am născut peste mai puţin de două luni.

Intrase în odaia mea şi-mi întinsese o păpuşă.

— Uite ce am cumpărat.

— E frumoasă.

— E mai mult decât atât… Apasă pe butonul de la ceafă.

— Mamă! Mamă!

La aceste cuvinte ale păpuşii, m-a cuprins o contracţie violentă.

Orice femeie însărcinată ar fi fost tulburată citind aceste scrisori, îmi spuneam.

Mă detaşasem din nou puţin de aceste misive, eram încredinţată că era un roman, memorii, fără nici o îndoială, dar autorul încă era ascuns privirii.

Şi eu îi simţeam lipsa mamei, şi eu aş fi vrut să ştiu ce simţea când eram în pântecele ei, şi eu mă simţeam singură.

Am remarcat adesea că o naştere atrage după sine o moarte, de parcă ar exista un număr limitat de suflete pe pământ. Nu am avut mult de aşteptat pentru ca această cumplită lege să se verifice. Mama a murit la patru zile după ce am anunţat-o că sunt însărcinată. Teribil exil să-ţi pierzi mama la câteva zile după ce ai devenit la rândul tău mamă.

Încă nu pot concepe faptul că pruncul meu nu o va cunoaşte niciodată.

Dar, la dracu', de ce trebuia să gonească aşa pe drumul acela de ţară?

După ce am împăturit scrisoarea, puţin a lipsit să nu-l sun pe Nicolas. În defintiv, poate că soluţia corectă nu era să fug, nici să-i ascund sarcina. Cel puţin să-i las responsabilitatea de a spune „nu". Ştiam că nu-l dorea, dar să-l las pe el să-mi spună, ca să mă vindec şi de el.

Când îl voi auzi implorându-mă în genunchi să avortez, repetându-mi că nu ne cunoaştem de suficient timp, că poate mai târziu, dar că acum e prea curând, sentimentele pe care le am faţă de el nu vor rezista.

Înainte priveam cu ochi buni avortul: progres, liber-arbitru pentru femeie… însă acum mă zbat într-o capcană care, aidoma tuturor capcanelor, la început miroase a libertate. Progres pentru femeie. Vezi să nu! Dacă vreau să păstrez copilul, sunt vinovată faţă de Nicolas, care nu şi-l doreşte. Dacă nu îl păstrez, sunt vinovată faţă de copil. Deşi pretindem că salvăm femeia de sclavia maternităţii, avortul îi impune o altă formă de sclavie, vinovăţia. Mai mult decât oricând, maternitatea devine singura noastră sursă de triumf sau prăbuşire.

Aş fi preferat să nu am de ales. La dracu', dacă la treizeci şi cinci de ani nu-mi asum rodul unei nopţi de sex la care nu m-a obligat nimeni, atunci ce am să-mi asum? Unde ajungem dacă nu mai suntem responsabili pentru viaţa căreia îi dăm naştere, atunci pentru ce ne mai simţim responsabili?

Aşa am anunţat-o pe mama că sunt însărcinată. Se aşezase de uimire. Nici măcar nu mă gândisem să-i spun să se aşeze, mă gândeam că aşa se întâmplă numai în reclamele proaste. Nu mai vorbiserăm înainte despre asta şi-şi imagina că nu-mi doream un copil. Era înmărmurită.

Sigur că mi-am dorit dintotdeauna un copil, doar că nu găsisem omul potrivit, şi acum credeam că l-am găsit, dar am rămas însărcinată înainte să aflu dacă e de acord, iar în seara în care am vrut să-i spun mi-a luat-o înainte şi m-a anunţat că fratele lui tocmai devenise tată şi că lui nu i-ar plăcea să fie în locul lui, că nu se simţea pregătit deloc, dar deloc.

Nu am putut să-i dau dreptate, dar m-am gândit bine şi, indiferent ce crede el despre asta, am să păstrez acest copil, nu-mi pasă nici cât negru sub unghie, am treizeci şi cinci de ani, natura nu mă aşteaptă.

Mama îmi spusese că mă înţelege. I-am spus că va fi o bunică extraordinară. Răspusese: „Sigur". Şi apoi adăugase că e bine să ai un copil, dar că era şi mai bine să îl ai în doi.

Când am meditat din nou la solemnitatea stranie cu care mama rostise fraza aceasta, mi-am promis să răspund data viitoare când Nicolas mai încearcă să ia legătura cu mine. Trebuia să-i vorbesc.

Naşterea a fost oribilă. Am făcut cea mai rea criză de astm din viaţa mea. Sophie a avut grijă de mine. Repeta întruna: „biata Annie“, „biata Annie“. La un moment dat, a simţit că nu va reuşi singură şi i-a cerut doamnei M. să se ducă după medic. Remarcasem că şovăise să plece. „Durează până se întoarce. Nu ar face aşa ceva.“ Sophie era furioasă. N-o văzusem niciodată supărată pe doamna M.

Apoi nu ştiu ce s-a întâmplat, mă durea aşa de tare încât am leşinat. Ştiu doar că, atunci când s-a întors, doamna M. era singură. Nu s-a dus după doctor. Îţi dai seama? Prefera să ne vadă crăpând, pe mine şi copilul meu, mai degrabă decât să-i fie trădat secretul. Chipurile se dusese la biserică să se roage pentru noi. Mersi frumos!

Pierdusem mult sânge. Sophie era răvăşită, a stat ore în şir alături de mine, chiar şi după ce s-a născut Louise. Nu îşi mai făcea griji pentru viaţa mea de dragul stăpânei ei, ci îşi făcea pur şi simplu griji pentru viaţa mea. Mi-a spus, nu şi-ar fi iertat-o niciodată dacă mi s-ar fi întâmplat ceva.

Mie mi-era teamă. Înţelesesem până unde era dispusă doamna M. să meargă. Dacă era în stare să mă lase să mor, era capabilă să mă şi ucidă, mai ales acum că se născuse Louise. Chiar şi azi îmi spun că, dacă nu era şi Sophie cu noi, ar fi făcut-o. Sophie îmi spunea că sunt nebună dacă îmi închipui aşa ceva, că stăpâna ei nu ar fi mers niciodată până acolo. Dar văzusem în ochii ei că nu mai era chiar sigură. Şi, înainte să plece din odaia mea îmi spusese în şoaptă, prefăcându-se că îmi aranjează pernele sub cap, că va veghea ea ca doamna M. să nu se apropie de mâncarea mea.

Louise s-a născut pe 16 mai 1940.

Cu câteva zile înainte să nasc, le scrisesem o scrisoare părinţilor mei în care le mărturiseam totul, scrisoarea despre care ţi-am vorbit adineauri. Dar nu găsisem calea să le-o trimit. Atunci m-am gândit să îi spun lui Sophie. Părinţii mei trebuiau să citească această scrisoare, altfel nu mi-aş fi găsit liniştea. Dacă păţeam ceva, trebuiau să ştie că au o nepoată. Nu voiam să o trimită prin intermediul lui Jacques, nu aveam încredere în el. Niciodată nu mi-a plăcut cum mă priveşte. Sophie îmi răspunsese că mă înşel, că e un om bun, dar că, dacă preferam să trimită scrisoarea prin poştă, aşa va face. Îmi jurase. Părea sinceră. Am crezut că pot avea încredere în ea. Îmi spusesem că acceptă pentru că se teme să nu fie complice la o dramă, poate chiar la o crimă. Dar probabil că, odată ajunsă în faţa cutiei poştale, se răzgândise, nu le putea face asta stăpânilor ei, fuseseră dintotdeauna buni cu ea, reuşiseră chiar să-i faciliteze obţinerea cetăţeniei, căci era evreică. Aşadar nu a trimis-o. Şi nu mi-a spus niciodată. Asta trebuie să se fi întâmplat.

Dar am făcut-o să plătească. Nu trebuia să mă mintă.

A durat până să mă refac după naştere. Eram foarte slăbită. Doamna M. nu părăsea niciodată odaia noastră. Era ca la început, eram din nou în aceeaşi încăpere, dar eu nu mai pictam, iar ea nu mai citea. O priveam pe Louise. Deveniserăm inamice tăcute. Când o alăptam, simţeam privirea ei geloasă, dar cel puţin nu-mi putea răpi aceste clipe. În rest, nu aveam încotro. Trebuia s-o las să o schimbe, s-o ia în braţe, s-o legene, să-i şoptească. Îi spunea „copilul meu“. O scotea la plimbare în timp ce eu stăteam în pat, nu mă puteam ridica.

Ştiam că voiam să plec cu Louise, să mă întorc acasă. Nu mă mai simţeam deloc vinovată. Era copilul meu. Dar nu-i puteam spune doamnei M. că greşiserăm, că nu poţi despărţi un copil de mama lui, că nu e în firea lucrurilor. Ea nu putea înţelege. Nu-i mai era cu putinţă. Trebuia să mă prefac încă, să rezist. Trebuia să rămân supusă, să nu-şi dea seama de intenţiile mele, până îmi recăpătam

forţele. Aveam să găsesc mijlocul prin care să fug cu Louise la un moment dat.

Dar am aşteptat prea mult.

Abia începeam să pot umbla fără să obosesc. Intrase în camera mea într-o dimineaţă, ca de obicei, la ora alăptatului. Louise avea aproape o lună. Mi-o luase din braţe şi ieşise. O urmasem. Uşa odăii ei era încuiată. Louise plângea. Îi cunoşteam plânsetele, iar acestea nu erau ca cele obişnuite. Am bătut la uşă. Nici un răspuns. Se auzea doar Louise, care plângea din ce în ce mai tare. Începea să mi se facă frică. Am chemat-o pe Sophie să facă ceva. Am căutat-o în toate odăile şi atunci am intrat în baie.

Imaginea era oribilă. Pisoiul mea Alto plutea în cadă, era mort. Îl omorâse doamna M. Îl înecase, îl strânsese de gât, nu ştiu, dar apa era plină de sânge. Am alergat până la odaie. Am implorat-o să-mi deschidă. Louise nu mai plângea. Mi-era aşa de teamă să nu-i fi făcut ceva rău. Voiam să mă duc să caut ajutor, dar era încuiată şi uşa de la intrare.

Deodată, i-am auzit vocea în spatele meu.

— Pleacă! Nu mai ai ce căuta aici.

Era în capătul scărilor, îmi bloca trecerea. Am întrebat-o ce-i făcuse copilului meu. Mi-a răspuns că nu-i făcuse nimic copilului meu, întrucât nu aveam nici unul. Îi părea sincer rău pentru mine, spera că într-o bună zi puteam avea şi eu unul, dar până atunci îmi cerea să încetez s-o mai sâcâi. Eram o nebună de legat care avea un singur gând, să-i răpească fiica. Acum era mai bine să plec, spre binele tuturor. Spusese „tuturor“ pe un ton aşa de hotărât încât m-am simţit mânată parcă de nişte fire de marionetă şi am ieşit din casă în ciuda voinţei mele.

Tocmai înţelesesem că această femeie mai degrabă ar fi ucis-o pe Louise decât s-o piardă. Am mers câţiva metri. Trebuia să mă îndepărtez de casă. Nu voiam să mă vadă, în caz că privea pe fereastră. Să nu o provoc. Să se calmeze. Am cotit la colţul străzii şi m-am aşezat pe o bancă, să-mi revin.

Dar chiar acolo, în faţa mea, am văzut soldaţi cu cizme negre şi cu mănuşi verzi. Nu era posibil, nu se putea să fie acolo. I-am urmat şi am ajuns pe Champs-Elysées. Coşmarul meu continua parcă. Tancurile, camioanele, maşinile blindate ale Wehrmachtului erau peste tot. Instalau mitraliere la intersecţii. Cavaleriştii şi infanteriştii se afundau pe stradă. Nu puteau fi ei. Ziarele ne vorbeau despre soldaţi rahitici, bolnăvicioşi, prost îmbrăcaţi. Aceştia erau veseli şi mândri, frumoşi, acoperiţi cu arme lucitoare şi cu haine de piele noi. Dar am recunoscut limba metalică, cu accente tăioase. Veniseră nemţii. Parisul era sub ocupaţie. Nu-mi spusese. Îi priveam cu ochii căscaţi. Ca nişte turişti absurzi, făceau fotografii. Credeam că aveau să mă aresteze, dar nici măcar nu mă priveau. Eram singurul om fără uniformă cu capul ridicat. Cei câţiva trecători pe care îi întâlneam mergeau cu pas zorit, cu ochii în pământ. Nu ştiu cum am reuşit să nu mă prăbuşesc. Nu voiam decât să fac cale întoarsă, să mă duc s-o caut pe Louise.

Am coborât de-a lungul bulevardului. Am luat-o pe podul Concorde. Am traversat Sena. În faţa mea, vreo zece soldaţi germani urcaseră pe acoperişul Palatului Bourbon. Desfăşuraseră uriaşul *Deutschland siegt an allen Fronten*[3]. Nu ştiam ce înseamnă, dar, în orice caz, nu ţineam să aflu. Am luat-o pe bulevardul Saint-Germain. Deja îşi atârnau inscripţiile în germană, pentru a indica direcţiile. Nişte soldaţi, ca nişte maimuţe, atârnau drapelele naziste. Negru, alb, roşu, svasticile începeau să fluture peste tot. Erau imense, unele începeau de pe acoperişul clădirilor şi ajungeau până la trotuar. Nu mai vedeam faţadele. Parisul, oraşul fără ziduri. Svastica mă ducea cu gândul la un labirint, ale cărui intrări erau toate blocate, iar eu continuam să merg. Vedeam oamenii în apartamente, cu nasul lipit de geamuri, speriaţi. Mergeam prin oraş ca o maşinărie stricată. Bulevardul Raspail. Pe capotele

maşinilor germane erau agăţate chipiurile şi căştile franceze, ca nişte sinistre trofee. Mă întâlneam cu prizonieri, dar nu îndrăzneam să îi privesc. Mi-era teamă să nu recunosc pe cineva. Soarele ardea. Aş fi vrut să-mi umplu plămânii cu aer, dar nu îndrăzneam să respir. M-am aşezat de multe ori ca să-mi recapăt puterile. Pe deasupra mea se învârteau avioane. Din nişte maşini se anunţa că, după orele 20, oricine era prins încă pe stradă va fi executat. Rue des Plantes. Brusc, au dispărut panourile, drapelele, forfota nemţilor şi pe străzile pustii cu obloanele trase s-a aşternut neantul, liniştea. Poate că încă nu avuseseră timp să-şi marcheze teritoriul, dar erau fără îndoială acolo. Câinii! Rue de la Sablière. Rue Hippolyte-Maindron. 3. 14. 32. 46. Nu ştiu cum am reuşit să găsesc atelierul lui Alberto. Rue Hippolyte-Maindron, numărul 46. Poate tot firele marionetei mă aduseseră aici. Într-o zi, îmi arătase ea pe hartă unde locuia. Parcursesem de mai multe ori drumul în imaginaţia mea, am intrat prin gangul scurt în curtea mică. Voiam să-i povestesc totul lui Alberto. Îmi spuneam că el avea să mă creadă şi că mă va ajuta să o recuperez pe Louise. El avea s-o readucă pe drumul raţiunii pe doamna M., el o cunoştea bine. Dar nu era acasă.

3. *Germania învinge pe toate fronturile*, slogan pe care îl afişau trupele de ocupaţie germane în întregul Paris după iunie 1940. (N. tr.)

Nu ştiu cât timp l-am aşteptat, culcată în faţa uşii. Două zile, trei. M-a trezit cu o zgâlţâitură. A dat năvală în atelier ca un nebun, aruncându-se pe jos şi scormonind în pământ. Îşi îngropase statuile, pe cele pe care le iubea cel mai tare. Erau încă acolo. Era aşa de uşurat, căci văzuse atâtea case jefuite. Era încredinţat că mie îmi datora asta. Nu m-a întrebat ce căutam acolo. I se părea normal. De parcă m-aş fi culcat la uşa lui ca să-i veghez comorile, ca un câine credincios. Era prea tulburat de ceea ce i se întâmplase să-mi pună cea mai mică întrebare.

Părăsise Parisul în ultima clipă, când devenise prea periculos să rămână, când nu mai existau îndoieli că aveau să vină nemţii. Îşi luase bicicleta şi plecase cu Diego, fratele lui. Voiau să ajungă la Bordeaux şi să se îmbarce spre America. Dar pe drum au găsit haos. Mii şi mii de oameni fugeau. Bombardierele Stuka brăzdau cerul. Sosiseră la Étampes la sfârşitul unui atac. Toate clădirile erau o ruină. Oamenii urlau. Erau bucăţi de cadavre peste tot şi un autocar plin cu copii arsese. Nu se opriseră. Continuaseră să pedaleze printre şuvoaiele de sânge de pe drum. Nebunia era atotstăpânitoare. Ghemuit într-un şanţ, în mijlocul unei mulţimi de refugiaţi, lui Alberto nu-i mai fusese frică de moarte. El, care se gândea aşa de des la moarte, ajunsese să se simtă îmbărbătat de prezenţa celorlalţi. Dacă trebuia să moară cineva, era pregătit să fie el acela, mai degrabă decât altul. În patru zile, nu parcurseseră nici trei sute de kilometri. Urmaseră mulţimea şi se îndepărtaseră de drumul spre Bordeaux. Ajunseseră la Moulins, dar a doua zi după-amiază nemţii ocupau oraşul. Se sfârşise, nu mai puteau fugi; atunci Alberto a decis să pornească din nou spre Paris. Dacă tot avea să fie prizonier, măcar să fie în atelierul lui. Călătoria de întoarcere fusese şi mai groaznică. Pe drum erau maşini, cadavre, mormane de bagaje abandonate, capul retezat al unui bărbos, braţul unei femei care avea încă la mână o brăţară cu pietre verzi, stârvuri de cai umflate. Duhoarea era oribilă. Petrecuseră prima noapte pe un câmp, aproape de drum; mirosul de cadavre era aşa de puteric încât nu putuseră dormi. Porniseră din nou la drum şi mă găsiseră dormind în faţa uşii. Aceasta era povestea. Dar eu, eu ce căutam aici?

Întrebarea venea prea târziu. Numai la asta mă gândeam.

Oare îşi cumpărase mama o brăţară verde-smarald?

Oare tata îşi lăsase barbă?

Eram cuprinsă de panică. Şi, în fond, ce-i puteam spune după toate ororile pe care tocmai mi le

povestise? Eu nu văzusem nici măcar un cadavru. Dimpotrivă, tocmai am fost dată afară de prietena ta, în casa căreia am fost închisă vreme de şase luni şi care a avut grijă să nu mă avertizeze că ne invadau nemţii, înţelegi, „Nu ar fi fost bine pentru copil"… Iar eu nu mi-am dat seama de nimic, singurul lucru care conta era copilul meu. Ce copil? Ah, da! Ce copil? Ei bine, cel pe care i l-am făcut, fireşte. O cheamă Louise. Dar, dacă o vezi, îţi va spune că nu e copilul meu, ci al ei, că sunt nebună de legat şi că vreau să i-l iau, că am fost mereu invidioasă pe ea. Şi, dacă îi întrebi pe apropiaţii ei, îţi vor spune cu toţii că mint, că au văzut-o ei că era însărcinată.

Asta i-aş putea spune. Şi dacă nu mă crede? Am închis ochii. Dacă nemţii tocmai ne invadaseră, poate că nu născusem. Poate că eram doar şocată, traumatizată. Decalajul dintre senzaţiile mele şi ale celorlalţi era aşa de cumplit, încât începusem să mă îndoiesc de ceea ce trăisem. Dar sânii dureroşi îmi dovedeau că aşa era, că Louise exista. Şi ce ar fi trebuit să fac? Să-i arăt lui Alberto că din sâni îmi picura lapte? Să-mi desfac picioarele ca să vadă că nu era chiar un măcel cum văzuse el pe drum, dar că nici apetisant nu era? Să spun drept, nici măcar nu m-am gândit la asta. Oare mama îşi cumpărase o brăţară verde-smarald? Oare tata îşi lăsase barbă? Trebuia să mă întorc cât mai repede posibil.

I-am cerut lui Alberto bicicleta. Dar nu voia să plec singură. Era prea periculos şi, în plus, eram aşa de palidă! Mă simţeam bine?

Nu avea de unde şti că nu-mi mai simţeam durerile, că nu mai vedeam nimic. Nici măcar porcii care scormoneau printre cadavre. Că nu-mi mai era frică de nimic. Că îmi fusese răpită fiica şi că poate părinţii mei muriseră. Am aşteptat să adoarmă şi am fugit. Aveam să mă întorc să-i înapoiez bicicleta. Lui îi făcea mai puţină trebuinţă decât mie, el îşi regăsise statuile, eu încă nu-mi regăsisem părinţii.

Louise se născuse pe 16 mai 1940.
Eu m-am născut pe 28 iunie 1940.

Îmi fusese aşa de teamă ca nu cumva scrisorile să facă referire la mine.

În plus, tatăl meu nu era ziarist, după război preluase o tipografie.
Sigur, bunicii mei muriseră înainte să mă nasc eu, dar nu eram singura fiinţă de pe lume care nu-şi cunoscuse bunicii. Nici copilul meu nu avea să şi-i cunoască.
Şi, mai ales, eu aveam un frate, Pierre, pe care îl iubeam atât, cea mai frumoasă dovadă că mama nu era stearpă.

Seara urma să iau cina cu Nicolas, era prima oară când aveam să-l revăd după toate aceste săptămâni. Îi voi povesti această întâmplare; ce-o să mai râdă de mine! Eterna ta tendinţă de a zămisli romane, avea să-mi spună.
Voi găsi oare curajul să-i răspund că în clipa asta aveam mai degrabă tendinţa de a zămisli copii?
Nu mai puteam să-i ascund acest fapt mult timp, în curând, puloverele cele mai largi nu vor mai fi de ajuns. Dacă se gândea că avea să se aleagă din nou în pat cu o femeie cu pântecul neted, îl aştepta o dezamăgire. Pentru bărbaţi, sarcina reprezintă mai întâi de toate un trup de femeie care le scapă.

Tata era în bucătărie. Când am intrat, s-a ridicat dintr-odată. Nu mă aştepta pe mine. Mama dispăruse. Răscolise tot satul fără să-i dea de urmă. Era disperat. Trebuie să fi fugit la fel ca ceilalţi. Totul era în neorânduială când ajunsese acasă, fugarii prădaseră totul, până şi coteţele iepurilor. Se întorsese de două săptămâni în N.

Pe 3 iunie 1940, gardienii îi aruncaseră în curtea închisorii. Guvernul nu voia ca ei să ajungă pe mâinile nemţilor, căci i-ar fi eliberat cu siguranţă. După pactul germano-sovietic, nemţii îi aveau la suflet pe comunişti. Trebuiau să ajungă la o altă închisoare, trebuiau să meargă repede, gardienii îi loveau, urlau la ei. Era spre sfârşitul dimineţii, traversau Parisul când, deodată, un supraveghetor îl împinsese în afara grupului şi îi spusese să o ştergă repede, că norocul nu-ţi bate niciodată de două ori la uşă. Fusese eliberat, încă nu-şi explica cum se întâmplase asta, dar era liber, doar asta conta.

Nu înţelegeam nimic din ceea ce-mi povestea. Nu-mi închipuisem nici o clipă că părinţii mei puteau fi despărţiţi, că mama era poate unul din leşurile pe lângă care pedalasem din răsputeri ca să mă întorc acasă cât mai repede posibil.

„Părinţii tăi sunt bine.“ Doamna M. îmi transmisese mereu aceleaşi veşti. Mincinoasă nenorocită… şi Jacques, care, chipurile, veghea asupra lor…

Dacă mi-ar fi spus că tata e la închisoare, m-aş fi întors imediat acasă, să fiu alături de mama. Ea ştia. Nimic nu m-ar fi putut împiedica, nici ea, nici sarcina mea.

Aveam dreptate când socotisem că tăcerea lor era ciudată. Credeam că tata e ranchiunos, dar el era la închisoare. Credeam că mama îşi ducea zilele apărându-mă pe mine, dar ea trebuie să şi le fi dus strunindu-se pe sine să nu-mi scrie, să nu-mi strice „şederea la Collioure“, pe care şi-o închipuia formidabilă. Tata nu avea să se întoarcă dacă veneam eu mai devreme, probabil că-şi spunea ea întruna. De aceea nu-mi trimisese scrisori. Îşi spunea că nu mă va mira. Tata fusese categoric în această privinţă în ziua plecării mele.

Minciunile doamnei M. mi se dezvăluiau în toată hidoşenia lor. Strădania ei uriaşă de a o avea pe Louise mă făcea să mă gândesc la cât de tare s-ar căzni s-o păstreze. Această perspectivă mă înspăimânta. Tata în închisoare. Victoria nemţilor. Ocuparea Parisului. Ce altceva îmi mai ascunsese? Ce aveam să mai descopăr?

Dar şi tata mă minţise. După pact[4], îmi jurase că părăsise partidul. De ce nu-şi ţinuse promisiunea? Aşa nu ar mai fi fost arestat, mama nu ar mai fi dispărut, căci ar fi ocrotit-o. Brusc am început să urlu la el. Stalin, Stalin, numai la Stalin se gândea. Acum probabil că era mulţumit că noii amici ai lui Stalin o uciseseră pe mama! Dar, scuzele mele, probabil trebuia să consider asta o onoare!

4. Pactul Ribbentrop–Molotov (1939), tratat de neagresiune semnat de Germania nazistă şi URSS. (N. tr.)

— Taci!

Tata mă plesnise şi mă trăsese de păr până la noptieră. Deschisese sertarul. Carnetul de partid era acolo, rupt în bucăţi.

— Nu te-am minţit. Le-am zis la jandarmi că s-au dus vremurile alea, dar au râs. Au zis că nu-i păcălesc eu pe ei, mare scofală c-am rupt un carnet. Şi-n plus, d-aia nu mai pot ei ce sunt eu azi, fusesem un roşu împuţit, un trădător de patrie, şi lor le era d-ajuns. Aşa s-a-ntâmplat! „Afirmaţii defetiste.“ Doi ani de închisoare fără posibilitate de eliberare pentru bună purtare. Amendă două mii

de franci. N-am putut face nimic ca să-i împiedic pe nemernicii ăştia să mă salte. Toate astea pen' că am spus la cafenea că ăia de pe linia Maginot erau nişte neisprăviţi, care preferau să stea să joace cărţi în loc să pună osu' la muncă…

Tata se întrerupsese brusc. La felul în care mă privea, m-am rugat să nu continue, să nu spună ce ştiam că avea să spună.

— Da' pentru numele lu' Dumnezeu, trezeşte-te, fetiţo, tu crezi că n-ai nici o vină în povestea asta? E frumos să dai toată vina pe ăilalţi, dar nu te gândeşti că, dacă nu plecai cu burgheza aia, maică-ta nu mai rămânea niciodată singură…

Era a doua oară în viaţa mea când îl vedeam pe tata plângând. Prima oară plânsese din cauza pactului.

Încercasem să-mi ascund vina sub a lui, dar ştiam că sunt vinovată. Eu plecasem de bunăvoie, însă el nu fusese decât marioneta unei farse politice căreia nu i se putuse împotrivi. Comunismul devenise inamicul numărul unu. În lipsa unui război, trebuia inventat unul. Se lăsa noaptea.

După un lung răstimp, tata îmi pusese mâna pe umăr. Era oprită lumina. Se ducea să caute o lumânare; acum, că eram amândoi, lumânarea îşi avea rostul. Îmi spusese asta în timp ce-mi făcuse cu ochiul, cum făcea el. Pusese mai multă tristeţe în gest decât de obicei, dar îmi făcuse totuşi cu ochiul. Şi aveam să sărbătorim întoarcerea mea. Nu aveam prea mult de mâncare, dar încropeam noi ceva. Mă strânsese tare de umăr. Ultimul lui gest de tandreţe. M-a întrebat dacă măcar pictasem serios în tot acest răstimp, dacă şevaletul nu era deja prea mic pentru mine. I se părea că mă făcusem mai mare. Nu avusesem forţa să-i răspund, iar el nu avusese forţa să se ducă să caute o lumânare. Se aşezase din nou şi am zăcut acolo pur şi simplu. Fără să ne vorbim. În beznă. De-ar fi ştiut el cât de mare mă făcusem… Era limpede că nu ştia de Louise.

Am aşteptat să se ducă la culcare ca să deschid cufărul cu pânzeturi al mamei. Dacă nu plecase cu scrisorile mele, acolo aveam să le găsesc, pe ţesături, lângă Biblie. Nu mai erau pânzeturi, nici Biblie, dar scrisorile erau, prinse cu o panglică albă, ca să fie toate laolaltă. Toate, mai puţin ultima. Singura care conta, cea în care îi povesteam totul.

Atunci am înţeles că Sophie nu o trimisese.

Dacă mama ar fi ştiut de mine, de copil, nu ar fi plecat. Sunt sigură de asta. M-ar fi aşteptat. Nu-mi era somn, simţeam nevoia să iau aer, să merg. Mă durea corpul, mă simţeam împuţinată, ponosită. Dar capul îmi ardea. Război, era război, din cel adevărat. Încercam să nu aud urletele pisicilor şi câinilor. Rătăceau peste tot prin sat. Oamenii le părăsiseră în fuga lor. Iar vacile pe care nu le mai mulgea nimeni de zile bune mugeau de durere. Erau ca mine. Mă dureau sânii şi îmi curgea laptele pe bluză. M-am prăbuşit în faţa porţilor Scării. Paşii mă purtaseră acolo fără să-mi dau seama. Am plâns amar, strigând-o pe mama.

Am aşteptat săptămâni în şir să se întoarcă. M-am rugat din răsputeri să fie sănătoasă, să fie la adăpost, pe undeva. Zi de zi se mai întorcea cineva în sat, dar nu o văzuse nimeni niciodată.

După ceva timp, am procedat ca toată lumea, am pus anunţuri în ziare. Era singura cale rămasă. Dar nu prea ştiam ce să scriem. Nu ştiam nimic. Nici unde plecase, nici când, nici cum era îmbrăcată. Asta încercasem să deduc. Mama nu avea prea multe rochii, puteam vedea care lipsea. Dar, în faţa dulapului şchiop deschis, mi-am dat seama că nu îi mai ştiam hainele, că de luni de zile nu mai fusesem atentă la cea pe care acum spuneam că o iubesc din toată inima. Nu-i putem reproşa vieţii că ne ia înapoi ceea ce încetăm să privim.

Dacă voiam să avem o şansă s-o găsim, trebuia totuşi să punem ceva în anunţ. Am pus aşadar

numele ei, vârsta, că avea părul alb. De asta eram siguri. Aluniţa din adâncitura cefei, aproape de păr, şi chiar şi că avea un dinte spart, caninul drept. Poate şi Biblia ei. Nici de asta nu eram siguri. Era posibil să fi plecat cu ea, dar putea s-o fi pierdut pe drum. Şi, mai ales, mai ales suma pentru telegramele cu plata ramburs, pentru ca banii să nu împiedice vreo veste să ne parvină. Şi am continuat să aşteptăm. Până în acea zi de vineri, 30 noiembrie 1940.

Am să-mi amintesc întotdeauna de data aceasta, nu trecuse mult de când te întorseseşi. Şi din pricina ta îmi făceam griji. Nu îţi închipui cât m-am bucurat, pentru prima oară după lungile luni mi-am spus: „O să fie bine. O să fie bine. Louis s-a întors. Acum totul o să fie bine. Are să se întoarcă şi mama“. Şi după aceea, am primit această telegramă. Singura veste pe care nu voiam s-o primim despre ea.

anunţ cu tristeţe stop eugénie gallois moartă stop bombardament stop obiecte personale pe drum prin poştă stop

A intervenit îndoiala, insuportabilă, vreme de încă vreo câteva zile. Şi apoi a sosit pachetul. Biblia ei, verigheta, ceva bani, şi degetarul pe care i-l dăruisem eu şi de care nu se despărţea niciodată. Atunci am avut certitudinea. Mama murise.

Deja eu şi tata nu ne vorbeam prea mult, însă după ziua aceea s-a sfârşit. Îi dădusem verigheta mamei, dar mi-a aruncat-o în faţă.

— Ne căsătorim cu viii, nu cu morţii.

Viaţa mea de familie se sfârşise. Nu aveam să mai fim niciodată „noi trei“, nu mai puteam fi nici măcar amândoi. La ora mesei, cei care se întâlneau erau doi străini; asta deveniserăm. Şi nici măcar masa nu ne îngăduia să dăm un sens acestei întâlniri patetice.

Tata luase un căţel de pripas şi-i arunca bucăţele – jos, culcat, dă laba, bravo, căţelule… Erau singurele cuvinte care ieşeau din gura lui. Eu eram acolo, dar era ca şi când m-ar fi şters din viaţa lui. Părea să se fi obişnuit, eu însă nu. Mă considera vinovată de moartea mamei. Nu puteam spune nimic. Într-un fel, avea dreptate. Aveam impresia că fac totul mai prost decât ea. Amintirea ei era pretutindeni. Nu puteam rămâne acolo. Sub privirile tatei, care nu mă mai vedea, remuşcările mă ucideau lent. Iar eu trebuia să trăiesc pentru Louise. De aceea am plecat. Iartă-mă că am părăsit satul fără să-mi iau rămas-bun. Dar, dacă veneam să te văd, ţi-aş fi povestit totul, şi nu voiam să te amestec în această poveste. Mă gândeam la un singur lucru, să-mi regăsesc copilul.

Nu ştiu cum am putut citi această scrisoare până la capăt.

Am terminat-o fără vlagă, uluită, făcând iar şi iar acelaşi gest, trecându-mi fără încetare degetul pe adâncitura din ceafă, unde începe părul.

Pe aluniţa mea.

Annie mă lăsase în faţa intrării băii municipale, nu înainte de a-mi spune, de mai multe ori, că avea să se întoarcă repede. Am aşteptat-o în cafeneaua de vizavi, încă şocat de ceea ce tocmai îmi povestise.

Mă întrebam ce putuse să-i facă lui Sophie ca s-o facă „să plătească“ pentru că nu trimisese scrisoarea. Avea atâta ură în priviri când spusese asta. Închipuirea mea era mai blândă decât realitatea. Toată viaţa am să mă căiesc că s-a întâmplat din vina mea.

La un sfert de oră după ce m-a lăsat acolo, Annie bătea în ochiul de geam de lângă masa la care mă aşezasem. Îmi zâmbea, îşi dăduse cu niţel roşu de buze. Era frumoasă, mai frumoasă decât în sat. Era norocos soldatul ei. Mi se părea ciudat să o văd recurgând la asemenea artificii, acum chiar era femeie. Şi eu devenisem bărbat. Mereu ne întristează puţin dovada că îmbătrânim, chiar şi când suntem tineri, chiar şi când suntem bărbaţi.

Îmi făcea semn să vin cu ea. Mirosea frumos. Auzise vorbindu-se despre un restaurant în care încă se mai găseau bunătăţi şi se pregătea să-şi reia povestea când am întrerupt-o eu, căci trebuia să-i fac mărturisirea acum, până nu era prea târziu:

— Eu ţi-am scris telegrama aceea. Mama ta a murit sub ochii mei.

Annie lăsase furculiţa, perplexă.

Măcar un adevăr trebuia restabilit în această poveste înţesată de minciuni. Nu-i puteam spune de scrisoarea pe care i-o trimisese mamei ei, dar despre telegramă trebuia să-i povestesc totul.

În momentul exodului, mama insistase să plec din sat, nu suporta ideea că aş putea cădea în mâinile nemţilor, cum păţiseră ei în 1914. Dacă nu ar fi fost pe front, tata mi-ar fi spus şi el la fel, era sigură. Ea avea să rămână în sat cu surorile mele, era de datoria ei. Închisese merceria din sat ca să reia lecţiile cu cei mici, căci într-o bună dimineaţă domnişoara E. nu mai venise, dispăruse şi ea fără urmă, la fel ca ceilalţi.

Mama îmi spunea întruna că alta era situaţia mea, eu nu fugeam ca toţi laşii aceia, eu plecam ca să ne apăr dacă lucrurile degenerau. Era datoria mea să urmez ordinele autorităţilor. „Toţi băieţii de peste şaisprezece ani trebuie să i se sustragă duşmanului.“

Trebuia să pornesc la drum cu patru prieteni care se hotărâseră şi ei să plece. Nu prea ştiam încotro s-o apucăm, voiam cel puţin să ajungem până la Sena, să ne punem la adăpost de nemţi. Încă mai credeam că armata avea să-i oprească înainte.

Îi promisesem mamei lui Annie că am să trec să-mi iau rămas-bun. Era aşezată pe acelaşi taburet ca în după-amiaza în care îmi mărturisise că nu ştie să citească, pe coridor. Avea mantoul pe ea, iar la picioare i se odihnea o valijoară. Mă aştepta. Eu încă nu ştiam încotro s-o apuc, dar ea ştia. La Collioure, s-o regăsească pe Annie. Voiam să vin cu ea? În orice caz, ea pleca. Nu avea rost să încerc s-o fac să se răzgândească, o convinseseră ultimele bombardamente. Nu avea să mai zăbovească un minut, să aştepte s-o perpelească aruncătoarele de flăcări ale nemţălăilor, cu atât mai puţin acum că se închisese merceria şi că o părăseau şi ochii iscusiţi. Aşa îmi zicea ea, „ochii ei iscusiţi“. Aşadar ne luam rămas-bun acum, sau mergeam să o căutăm împreună pe Annie?

Nu puteam s-o părăsesc, nu s-ar fi descurcat singură, dar nici nu le-o puteam impune prietenilor mei, aşa că nu am mers cu ei. Puteam parcurge împreună o bucată de drum până la gară.

Oamenii ţipau, se călcau în picioare, se băteau, fugea cel care mai reuşea să urce în tren, căci nemţii puteau apărea dintr-o clipă în alta. Bombardau cu îndârjire convoaiele feroviare. Am hotărât s-o iau pe drumul cel mare. O mulţime care mergea mi se părea mai puţin primejdioasă decât una care călca totul în picioare.

Am ajuns la un grup de săteni cumsecade. Îşi puseseră totul claie peste grămadă în care: merinde, mobile, o colivie cu canari, două cuşti cu iepuri, două bătrâne şi un copil. Amabili, au făcut un locşor pentru mama ta, să se poată aşeza. Înaintam lent, urmaţi de câteva capre neobosite. Toată lumea se temea. În a treia zi, am străbătut un cătun părăsit. În faţa spiţeriei, un bărbat în zdrenţe aranja meticulos medicamentele, pe culori, iar când privea pe cineva, spunea mereu: „O pişcăturică, domnule Touintouin, numa' o pişcăturică“. Iar în piaţă, o femeie şi un bărbat, şi ei în încălţări de cârpă şi cu haine zdrenţuite, răspundeau „Ioana d'Arc“ şi „Napoleon“ când erau întrebaţi cum îi cheamă.

Erau nebuni scăpaţi de la un ospiciu, căci infirmierii fugiseră şi îi abandonaseră. Dar, deodată, Ioana d'Arc cu pricina a început să urle şi să-şi ascundă capul în mâini.

— Avioane! Avioane! Avioane!

Într-adevăr, nişte puncte negre se desluşeau printre nori. O escadră formată din mai multe duzini de Stuka cu aripi în formă de W şi urlete de sirenă venea spre noi. Panica a pus stăpânire pe toată suflarea.

— La dracu', pe voi vă vor. Scoteţi-vă uniformele, hai, mişcaţi-vă.

Un om lua la rost un grup de soldaţi în derută care ni se alăturaseră.

— Militarii stau cu tovarăşii lor şi se luptă, adunătură de imbecili. Nu vin să se ascundă printre civili şi să atragă nenorocitele astea de Stuka.

Negreşit s-ar fi luat la bătaie dacă nu ne-ar fi atacat „nenorocitele astea de Stuka“. Am strigat la mama ta să coboare din car. Încercam să-mi croiesc drum spre ea. Mergea cât de repede posibil, dar nu putea alerga. Auzeam şuierul rafalelor de mitralieră şi vedeam jerbe de pământ împrejur. Bombardamentul a fost cumplit. Când s-a aşternut din nou liniştea, după ce şi-a venit în fire, lumea îi căuta din priviri pe cei dragi. Eram aşa de uşurat, mama ta era în şanţ, la câţiva metri de mine, teafără, recita actul de căinţă. În rest, nu se auzeau decât urlete. Napoleon şi Ioana d'Arc se zvârcoleau pe pământ de groază, ca nişte nebuni ce erau. Iar printre strigăte, se auzeau cele şi mai sfâşietoare ale unei fetiţe, la picioarele căreia, ghemuită, era mama ei însângerată. În spatele meu s-a auzit un zgomot ciudat, ca o mica rafală de mitralieră. M-am întors: erau nişte albine, zburau în cercuri absurde în jurul stupului distrus în atac. Era o imagine înfiorătoare, o scenă apocaliptică. Deodată am mai auzit nişte ţipete, mai proaspete, mai vii. Apărut de niciunde, cu siguranţă eliberat din ţarc de bombe, un cal tocmai rupsese îngrăditura care îl separa de noi, înnebunit. Oamenii alergau care încotro ca să-l evite. Când am căutat-o pe mama ta din priviri, nu mai era lângă mine. O liniştea pe fetiţa a cărei mamă îi zăcea la picioare. Calul se repezea spre ele. Totul s-a derulat foarte repede, nu am putut face nimic. Nici ea nu a avut timp să reacţioneze. Când l-a văzut, era prea târziu. S-a culcat peste fetiţă, s-o ocrotească cu trupul ei, şi copita a lovit-o în ceafă. A murit pe loc.

— Mă aşteptam să nu te revăd niciodată… mă simt aşa de vinovat… Dar, când m-am întors în N., erai acolo, te întorseseşti din „călătoria“ cu doamna M. Nu te mai recunoşteam, păreai aşa de obosită, aşa de tristă. Citeam în fiecare zi anunţul vostru în *Gazette* şi până la urmă am răspuns, prin această telegramă. Pentru că eram prea laş să-ţi spun în faţă. Pentru că nu voiam să devin cel care ţi-a dat

vestea morţii mamei tale. Ştiu că nu-l mai putem privi niciodată altfel pe cel care ne dă o asemenea veste teribilă. Nu am fost în stare să o ocrotesc, îţi cer iertare.

— Nu e vina ta.

Annie era şocată, dar părea să cugete la ceva.

— În ce zi ai spus că aţi plecat?

— Pe 23 mai.

— Exact ce spuneam, dacă Sophie ar fi trimis scrisoarea a doua zi după ce am născut, cum îmi promisese, mama ar fi primit-o şi nu ar fi plecat niciodată, m-ar fi aşteptat. Vezi, de fapt, nu e vina ta.

Oare Annie mă putea învinovăţi mai tare?

Deodată am simţit bătaia pe umăr a chelnerului.

— Iertaţi-mă că insist, copii, dar chiar trebuie să plecaţi, închidem.

Mai era un sfert de ceas până la miezul nopţii. Nu văzuserăm că trece timpul. Eram ultimii, scaunele erau deja pe mese. În timp ce uşa restaurantului se închidea în urma noastră, megafoanele maşinilor de poliţie se stropşeau pe stradă:

Atenţie, atenţie, toţi aceia găsiţi pe stradă după miezul nopţii vor fi conduşi la post şi ţinuţi acolo până la cinci dimineaţa.

Fie că ne duceam la mine sau la Annie, ne lua mai mult de un sfert de oră. Ea prefera să mergem la mine. Sigur! probabil că se întorsese soldatul ei. Şi dacă nu-l mai iubea? Acest gând mi-a trecut brusc prin minte.

Alergaserăm până la metrou. Această goană mi-e foarte vie în amintire. Alergam, ne priveam, alergam, ne priveam… Şi, odată ajunşi la metrou, cu răsuflarea tăiată, aprinşi la faţă, ne-a umflat un râs nestăpânit, deplasat, un râs din acela din copilărie, când eram încă „nedespărţiţii“, cum zicea tata… ca păsărelele acelea pe care le cumperi numai în pereche, căci altfel mor.

Când am ieşit din metrou, trecuse de miezul nopţii. Şi mai aveam aproape cinci sute de metri până la mine. Nu trebuia să ne lăsăm prinşi. Tălpile lui Annie, de lemn, făceau un asemenea tărăboi, că la cel mai mic pas toţi paznicii nemţi din Paris ar fi năvălit asupra noastră. I-am spus să se urce în cârca mea. Nu voia, fără îndoială din cochetărie. Am stăruit.

— Tu ştii ce s-a întâmplat seara trecută aproape de Luxembourg? La 21:20.

— Nu.

— Un evreu a omorât un soldat neamţ, l-a spintecat şi i-a mâncat inima.

Annie mă privea ciudat.

— Ce tot spui acolo?

— Ştii foarte bine că nemţii nu au inimă, că evreii nu mănâncă carne de porc şi că la 21:20 toată lumea ascultă postul englez de radio. Pune mâna pe tălpile mele.

Aveam tălpi de fetru, eram obişnuit să fentez starea de asediu. Mergeam pe mijlocul străzii ca să evit soldaţii, care patrulau pe trotuare, deja îi trăsesem pe sfoară în multe nopţi. Când, din întâmplare, mă întâlneam cu un grup de paznici, mă opream şi aşteptam să se îndepărteze. Era de ajuns să procedăm la fel. Pe întuneric, nu văd nimic. Annie se urcase în spatele meu şi simţisem că e mândră de mine.

Încercam să nu mă las cuprinsă de panică. Cel care scria aceste scrisori voia în mod evident să mă facă să cred că vorbeşte despre mine. Dar cine să fi vrut să-mi facă una ca asta?

În afară de bărbaţii pe care i-am cunoscut, nimeni nu ştia de aluniţa mea, am părul lung şi nu mi-l prind niciodată. Cât despre amantul-autor, dintotdeauna am vrut să evit specia asta. Mă lovesc de scriitori cât e ziua de lungă, aşa că nu-i mai vreau şi-n patul meu! Nicolas spunea că niciodată o aluniţă nu-şi meritase într-atât numele şi că o iubea tare. Mai bine m-ar fi iubit tare pe mine.

Cina noastră fusese un adevărat fiasco. Se pare că e un cuvânt pe care îl rezervăm relaţiilor sexuale. În definitiv, cam asta era. Nu aveam decât să-mi botez copilul „Fiasco“, în amintirea tatălui său.

Nicolas mormăia printre dinţi. Mă acuza că-i turnasem un plod pe la spate, ar fi trebuit să se aştepte la asta, la vârsta mea, la un singur lucru le stă femeilor mintea, e ceasul biologic.

Atunci mă ridicasem, spunându-i că Cenuşăreasa trebuia să se întoarcă acasă, că nu avea de gând să-şi piardă pantoful şi că ar vrea să-l vadă în rahat adânc de tot, pe atât de adânc pe cât se vârâse în mine ca să-mi facă acest copil.

Cu gândul la Nicolas şi la aceste scrisori, erau zile bune de când nu mai mâncasem mare lucru. Trebuia totuşi să ciugulesc ceva, pentru copil. Uite că acum începeam să vorbesc ca din scrisori.

Găsisem două felii de jambon în frigider, asta găseam întotdeauna. Mama spunea mereu că recunoaştem depresivii după ceea ce au în frigider şi atunci m-am întors la birou, dar nu pe partea pe care lucrez, ci pe cealaltă, cel mai aproape de bucătărie, căci important nu era să mă aşez comod, ci să nu stau în picioare, nici chiar dacă stăteam cu nasul în frigider.

Şi atunci am înţeles, ceea ce demonstrează că în viaţă e bine să schimb punctul de vedere, şi vorbesc despre perspectivă, nu despre opinie.

De acolo, o escadră de Stuka îmi sărea în ochi, cu aripile în formă de W.

În timp ce citeam, desenasem maşinal W-uri pe dosul plicului, dar, văzute de aici, Stuka nu mai erau foarte înspăimântătoare, ci mă privea doar o armată de M-uri inofensive.

Doamna M.

Am întors plicul.

M W M W

Dar dacă era vorba de o iniţială mascată?

Dacă această doamnă M., monstrul pe care mi-l descria insul acesta săptămână de săptămână, nu era alta decât o doamnă W.?

O doamnă Werner, de exemplu.

O Elisabeth Werner, ca mama. În fine, „mama“…

M-a cuprins o greaţă violentă şi m-am dus să vărs.

O fi posibil ca asta să fie viaţa mea? Viaţa mea de dinainte să am amintiri.

Nu voiam să cred, dar nu mai puteam ignora. Scrisorile acestea îmi dezvăluiau prea multe lucruri, cu prea multe detalii. Trebuia să-l găsesc pe individul ăsta, ce dracu’, trebuia să-mi dea nişte

explicaţii!

Nu-mi spunea nimic despre el, dar, reluând toate scrisorile pe care le primisem de la început, aveam să găsesc un indiciu care să mă conducă până la el.

Am aşteptat marţea următoare cu o nelinişte profundă, voiam să-mi spună finalul, şi în acelaşi timp mă temeam de el.

Înaintam mai lent decât în alte nopţi, Annie mă încetinea, nu pentru că m-ar fi îngreunat, ci prin simpla ei prezenţă. Satisfacţia de a-i simţi greutatea pe şale, corpul ei lipit de al meu mă tulburau şi mă cuprindea dorinţa. Îmi era drag, tare drag să ştiu că nu mai putea coborî, că nu se mai putea dezlipi de mine. Aş fi putut merge toată noaptea aşa, noi doi ca o singură fiinţă. Dacă în acea dimineaţă de 4 octombrie 1943 mi-ar fi spus cineva că Annie va sta în cârca mea după miezul nopţii, nu i-aş fi dat niciodată crezare. Mergeam pe cât de încet posibil cu mâinile sub fesele lui Annie, amintindu-mi de ziua în care credeam că am pierdut-o pentru totdeauna.

— Annie n-a venit nici măcar la înmormântare. La propria ei mamă, îţi dai seama?

Sora mea, care adora să trateze până în cel mai mic amănunt cea mai neînsemnată bârfă, exprimându-şi părerea de cel puţin trei dăţi la rând, se mulţumise ca pe aceasta s-o pomenească în treacăt. Odată cu exodul, moartea devenise chiar şi pentru ea ceva prea palpabil ca să se mai delecteze vorbind despre ea.

Dar, chiar şi aşa, nimeni nu putea accepta faptul că o fiică nu vine la înmormântarea mamei ei. Eu înţelegeam ce înseamnă această ultimă întâlnire unde nu mai vine nimeni să te aştepte. Iar pentru Annie era şi mai rău, nici măcar corpul mamei ei nu era prezent, nu mai era altceva în această biserică decât buimăceala absenţei.

Annie plecase din N. în ziua în care se ţinuse slujba de pomenire a mamei ei. Ştiam că nu fugise de această slujbă, ci că plecase, şi eram hotărât să merg s-o caut.

Nu fusese prea anevoios să le găsesc adresa de la Paris. La poştă, un individ de vârsta mea mă informase zâmbindu-mi ciudat. În momentul acela nu înţelesesem. Părea să cunoască foarte bine locul, cel puţin împrejurimile. Pe strada perpendiculară era o galerie cu tablouri, trebuia să trec prin faţa ei şi apoi era prima la dreapta, la numărul 65.

Am sunat.

Mi-a deschis doamna M. Avea copilul în braţe. Copilul lui Annie. Nu-mi venea să cred. Nu-mi puteam lua ochii de la el, iar ea îl strânsese mai tare la piept.

Nu, Annie nu era acolo din nefericire, nu mai avea nici o veste de la ea, dar nu-şi pierduse speranţa că într-o bună zi avea să primească veşti. Nu-i purta pică, nu, ştia că dragostea te îndepărtează adesea de prietenie, cel puţin la început şi, sincer, nu era în măsură să le dea lecţii altora, era la fel când aveai un copil. Annie trebuia să fie cu el chiar în clipa aceea, probabil că avusese norocul de a nu cădea prizonier şi trebuie să se fi regăsit. Îi aştepta scrisorile cu atâta nerăbdare…

Dar, pentru numele lui Dumnezeu, despre cine vorbea?

Ah! Scuze, credea că Annie îmi pomenise despre acel tânăr, însă, pe de altă parte, e drept că o fată nu-i vorbeşte prea des despre un bărbat unui alt bărbat, dacă înţelegeam ce vrea să spună… Nu era o poveste prea originală. În cele câteva luni pe care le petrecuseră împreună, Annie se îndrăgostise de un anume Henri. Acceptase să fie duhovnică de război[5] şi, cum se întâmplă adesea, sfârşise prin a se amoreza de ins, un băiat bun dacă judeca după ce îi dăduse Annie să citească. În orice caz, era un băiat frumos, chiar un băiat foarte frumos, socotind după fotografia pe care i-o arătase Annie. Cu siguranţă că acum era căsătorită, aşa era Annie, ca o vâlvătaie, dar probabil că ştiam dacă eram prietenul ei… Prietenul ei din copilărie, nu era aşa?

5. În timpul războiului, femei care corespondau cu soldaţi de pe front, pentru a le ridica moralul. (N. tr.)

„Da, aşa e“, îmi auzisem gura încleiată răspunzând. „Vă mulţumesc, doamnă, şi iertaţi-mă că v-am deranjat.“

Şi apoi am privit copilul, pentru ultima oară. „La revedere, Louise.“

Spunându-i la revedere micuţei făpturi, ştiam că-i spuneam la revedere lui Annie.

Nu mai era problema mea, şi eu trebuia să uit acum. Dacă Annie decisese să-şi lase copilul în seama acestei femei, nu mă puteam împotrivi. Cu atât mai mult cu cât ştiam că Louise va fi fericită, doamna M. avea s-o iubească cu toată patima unei iubiri nelegitime, una din acele iubiri pe care le putem pierde de pe o zi pe alta, căci legea sângelui nu le face veşnice.

Sosisem la familia M. cu aplombul salvatorului şi plecasem cu febrilitatea celui izgonit. Annie era îndrăgostită de un altul, mi-era ruşine că nu mă gândisem mai înainte la asta. De un soldat, fireşte, bărbaţii adevăraţi erau pe front, la fel şi iubirea. Se sfârşise. O cunoşteam destul de bine pe Annie să ştiu că, dacă un bărbat reuşise să i se strecoare în suflet, nu avea să mai trăiască decât pentru el.

Mă oprisem în faţa galeriei cu tablouri, cea despre care îmi vorbise funcţionarul de la poştă, şi pânzele din vitrină mă duseseră cu gândul la cele ale lui Annie. Dar, când am ridicat capul să văd numele acestei prăvălii, am înţeles deodată ceea ce se ascundea de fapt acolo. Dimensiunea numărului nu lăsa loc de îndoială în această privinţă. După cum o cerea legea, era mai mare decât celelalte numere de pe stradă, căci adăpostea un bordel.

Acum înţelegeam mai bine zâmbetul deşucheat al funcţionarului, şi, amintindu-mi de această mimică exagerată, am zâmbit şi eu la rândul meu, fără voie. Imaginea pe care o reflecta vitrina s-a luminat atunci, iar chipul meu a devenit mai plăcut, mai frumos, poate mai puţin frumos decât al soldatului din fotografie, dar nu lipsit de farmec totuşi. Dacă pictura unei alte femei mă putea duce cu gândul la Annie, într-o bună zi, un alt suflet, un alt râset, un alt trup mă vor duce cu gândul la ea şi atunci voi reuşi să iubesc din nou. Să zâmbesc, să zâmbesc în continuare, va veni şi o altă femeie. Mi-am amintit de micul afiş lipit pe geamul funcţionarului necuviincios.

SE CAUTĂ PERSONAL.
ADRESAŢI-VĂ LA PRIMUL BIROU DIN STÂNGA.

De ce nu? Într-un fel sau altul trebuia să-ţi începi viaţa.

Îmi juram în continuare că am s-o uit pe Annie când a reapărut în viaţa mea, nimicind într-o clipită lunga trudă la care mă supuneam de trei ani. O dosisem într-un ungher al minţii, cât de departe posibil. Dacă îmi zbura gândul la ea – Avea o familie cu frumosul ei soldat? Se gândea vreodată la fetiţa pe care o părăsise? Se gândea vreodată la mine? –, mă ţineam tare. Îmi plăcea munca mea, viaţa mea. Nu-mi plăceau vremurile pe care le trăiam, dar făceam tot posibilul să lupt. Nu erau mari gesturi de rezistenţă, făceam şi eu ce puteam. La poştă, eram bine plasat pentru a face mici manevre, lucram în prima parte a zilei la triere şi după-amiaza la ghişeu. Să spunem că nu facilitam munca de cenzură a nemţilor.

Trebuie să fi fost în jur de orele trei, mă întorceam din pauză cu Ţânţarul – îl chema Maurice, dar lumea îl poreclise Ţânţarul pentru că nu avea astâmpăr. Primul lucru pe care l-am revăzut din ea a fost mâna, aşezată pe o scrisoare. La început nu am menţionat, căci nu-mi puteam dezlipi ochii de pe plic, cercetam scrisul aşa de familiar. Nu ştiu câte secunde s-au scurs până să reuşesc să-mi ridic ochii.

Nu aveam chef de scena care urma să se deruleze. Nu eram gata să o revăd, nu eram încă destul de tare încât să-mi reiau viaţa după aceea, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Îmi zâmbea. Trebuie să fi sesizat pe chipul meu tulburarea nemulţumirii. Oare făcusem vreo grimasă? Zâmbetul ei şi-a pierdut din îndrăzneală.

— Bună ziua, Louis.

— Bună ziua.

— Ce coincidenţă că te-am regăsit aici. Din întâmplare.

— Adevărat.

— Ce faci?

— Bine.

Nu fusesem în stare de mai mult. Nu mă puteam lansa într-o discuţie fără rost, de parcă ne-am fi despărţit în ajun. Ea a simţit asta şi, mai rău de atât, oamenii din spatele ei începeau să devină neliniştiţi. Mi-a spus foarte repede „la revedere“. Eram bulversat. Se sfârşise, simţeam eu asta, era sfârşitul liniştii mele căpătate prin trudă zilnică, prin îngroparea amintirilor. Am urât-o că a dat buzna în viaţa mea aşa, pe nepusă masă. Trebuia să mă ţin tare în faţa acestei apariţii bruşte. Nu trebuia s-o las din nou să-mi macine existenţa. Plecase fără să-mi spună „adio“ şi în trei ani de zile nu-mi dăduse nici măcar un semn de viaţă. Îşi refăcuse viaţa, trebuia şi eu să-mi văd de a mea. Cu câteva minute înainte, reuşeam foarte bine să nu mă mai gândesc la asta. Nu trebuia să se schimbe nimic.

În seara aceea, aveam întâlnire cu Joëlle, iubita mea de la vremea aceea. Asta nu trebuia să schimbe cu nimic lucrurile… aşadar am rupt-o cu ea. În zadar pretextasem că asta nu avea nimic de-a face cu reapariţia lui Annie, că de săptămâni bune îmi spuneam că nu era pentru mine, e adevărat, dar până atunci nu mă despărţisem de ea.

Şi inevitabilul s-a produs, am început s-o aştept. Nu era fata potrivită pentru mine. Nu, cu siguranţă. Annie. După ce mi-am luat obiceiul să cerceteaz cozile în căutarea chipului ei, nu mai făceam decât să privesc scrisorile sau coletele pe care mâinile le împingeau spre mine; pentru a recrea împrejurările apariţiei ei. Dar, ca întotdeauna, Annie a reapărut în clipa în care nu o aşteptam.

O săptămână mai târziu, în îndelung pomenita zi de 4 octombrie 1943, mă aştepta la ieşire, pe trotuar, rezemată de zid.

Aşa ajunseserăm acolo, aşa merseserăm până la ea, unde îmi oferise o cicoare, unde mă lăsase cât să lase cheile, iată cum o însoţisem la baia municipală, o aşteptasem într-o cafenea, înainte de a împărţi o cină minunată, tristă dar minunată, şi iată cum mergeam acum, în această dulce şi chinuitoare poziţie, în care mâinile mele umblăreţe, însă nemişcate, nu au mai fost nicicând aşa de fericite.

Un zgomot m-a smuls brusc din reverie. Nişte cizme veneau spre noi, ritmate şi agresive, glasuri nemţeşti, pe care le auzise şi Annie. M-a strâns mai tare. Am rămas nemişcat în mijlocul străzii în beznă, atent ca nimbul felinarelor să nu ne trădeze prezenţa. Nu aveam decât să aşteptăm. Simţeam că Annie mă strânge din ce în ce mai tare, eu credeam că de frică, dar de vină era astmul ei, incontrolabil. A început să tuşească, un tărăboi cumplit în liniştea aceea. S-au auzit lătrături şi zăngăneli, soldaţii şi-au îndreptat torţele spre noi şi ne-au săltat.

După controlul actelor, ne-au băgat la zdup. Ceilalţi, arestaţi la fel ca noi, stăteau în sala comună cu paznicii, puteau chiar să joace şi cărţi aşteptând să se facă ceasurile cinci. Dar, întrucât Annie era în cârca mea când ne-au prins, ofiţerii consideraseră asta o adevărată uneltire împotriva ordinii

germane, un delict care depăşea simpla încălcare a stării de asediu. Nu încercasem să ne justific gestul, era mai bine să trecem neobservaţi, căci încă nu le dăduse prin cap să-mi privească tălpile pantofilor.

Celulele noastre erau lipite una de alta. Cea a femeilor era de o parte, cea a bărbaţilor de alta. O nouă şcoală şi totuşi aceleaşi reguli. Eram aşezaţi fiecare de o parte a zidului. Annie îmi tot spunea că nu riscăm nimic, că deja li se mai întâmplase unor prieteni de-ai ei şi că fuseseră eliberaţi. Era aşa de blajină. Nu voisem s-o sperii. Nu aveam să-i spun că prietenii ei avuseseră noroc, pur şi simplu, că nimeni nu săvârşise nici cea mai mică fărădelege faţă de nemţi în noaptea în care fuseseră luaţi prizonieri. Altfel, prietenii ei care scăpaseră teferi ar fi fost împuşcaţi fără drept de apel la orele cinci dimineaţa, drept represalii. Nu aveam să-i spun că ceea ce nu li se întâmplase prietenilor ei ni se putea foarte bine întâmpla nouă.

— Louis?

— Da.

— Nu am intrat din întâmplare în oficiul tău poştal.

Pare-se că dezvăluirile nu se sfârşiseră.

— Ştiam că lucrezi acolo. Mi-a spus mama ta când m-am întors în sat să te caut. M-am dus să-l văd şi pe tata. De departe. Ce caraghios, pe toţi cei pe care îi iubesc, îi privesc în clipa aceasta de departe cum îşi duc zilele. Nu voiam să fie şi cu tine la fel. Mi s-a părut mai mărunţel tata. Sper că de vină e distanţa, nu bătrâneţile. Nu m-am apropiat pentru că viaţa mea nu e frumoasă. Dar acum s-au schimbat lucrurile, nu-i aşa, Louis?

— Da.

— Ne vom întoarce amândoi să-l vedem?

— Sigur.

— Şi ai să mă ajuţi s-o recapăt pe Louise.

— Imediat ce ieşim de aici.

— Nu, nu aşa. Vreau să procedez cum trebuie, pentru Louise. Şi pentru tine.

— Ce vrei să faci?

— Să ne… Mai ţii minte când jucam punct liniuţă?

Atunci am auzit-o şoptind, uşurel, ca să nu trezească paznicii, folosind codul la care recurgeam în copilărie ca să nu ne înţeleagă nimeni:

liniuţă punct liniuţă punct (C)

punct liniuţă (A)

punct punct punct (S)

punct liniuţă (A)

liniuţă (T)

liniuţă liniuţă liniuţă (O)

punct liniuţă punct (R)

punct punct (I)

liniuţă liniuţă (M)

Aha. Aveam să ajungem şi la frumosul soldat, dar nu voiam să abordez subiectul acesta, deşi nu-l puteam evita la infinit. Cel puţin trebuia să recunosc delicateţea cu care mă anunţa.

— Şi de ce nu te-a ajutat el să-ţi recapeţi fiica?

— Cine?

— Soţul tău.
— Dar n-am nici un soţ.
— Nu eşti căsătorită?
— Dacă-ţi spun?!
Eram uluit. Eram atât de încredinţat de contrariu. Şi atunci ce era cu verigheta aia?
— E verigheta mamei. Ţi-am spus mai devreme că tata mi-a aruncat-o în faţă când am primit coletul. Mă rog, vreau să spun… coletul tău. Am păstrat-o.
Mă simţeam groaznic de ruşinat şi teribil de fericit.
— Şi atunci… nu ai pe nimeni?
Îmi amintesc foarte bine cât timp s-a aşternut liniştea. Am crezut că vrea să-mi răspundă în limbajul punctului şi liniuţei, dar că nu-şi mai aminteşte codul. Însă nu era asta, avea glasul gâtuit de emoţie.
— Am iubit pe cineva, dar s-a sfârşit.
Atunci am auzit-o hohotind. Nu ştiam ce să spun, nu reuşeam să-mi vin în fire. Dus era soldatul cel chipeş.
— Nu plânge, Annie.
— Nu-i aşa, Louis, că în viaţa celuilalt există trecutul care contează şi cel care nu contează?
— Sigur.
Probabil că nu acesta era răspunsul la care se aştepta. A plâns în continuare. Eu credeam că plânge după frumosul ei soldat, dar de fapt tăcerea mea îi smulgea lacrimi.
— Deci nu vrei? a bolborosit ea.
Numai în clipa aceea: am înţeles ceea ce nu putusem înţelege, căci atâta aşteptasem acel moment, şi am bâiguit încurcat de parcă lângă noi ar fi fost preotul.
liniuţă punct punct
punct liniuţă
Mai trebuie să vă traduc răspunsul meu?
DA.

„Era anul în care am împlinit doisprezece ani, Annie avea cu doi ani mai puţin decât mine, doi ani fără câteva zile. În anul acela, eu şi Annie eram centrul universului. În jurul nostru se petreceau o sumedenie de lucruri de care nici că-mi păsa. În Germania, Hitler devenea cancelarul Reich-ului, iar partidul nazist, partid unic. Brecht şi Einstein fugeau în vreme ce se construia lagărul Dachau. Ce pretenţie naivă de copil, să te crezi la adăpost de istorie!“

Anul acela era 1933, verificasem.

Dacă Louis avea doisprezece ani, însemna că acum avea cincizeci şi patru de ani, aproximativ vârsta doamnei Merleau.

Louis era numele lui adevărat, la fel şi Annie, simţeam eu. Omul acesta nu minţea, cosmetiza numai o parte din realitate, când aceasta putea fi dăunătoare.

Căutam aşadar un anume Louis, de cincizeci şi patru de ani. Era un început promiţător, dar nu ajungeam prea departe cu atâta lucru.

Singura soluţie mi se părea că ar fi să găsesc satul N. Şi în privinţa asta bănuiam că era iniţiala corectă, nu se punea problema s-o întorc pe toate feţele, nu ascundea nici un secret, exceptând literele care o însoţeau.

Acolo trebuia să fie cineva care să-mi dea numele medicului sau al proprietăresei merceriei din vremea aceea, şi, dacă nu mă putea informa nimeni, puteam oricând merge la primărie. Aveam să merg la starea civilă şi, imediat ce ştiam numele, va fi o joacă de copii să-l dibui pe Louis. Şi atunci aveam să-l oblig să-mi spună ce ştie, privindu-l drept în ochi, să vedem dacă povestea lui încă mai stătea în picioare.

„Vreo două săptămâni mai târziu, am avut o altă dovadă că ceva nu mergea. De data aceasta, pe alee era maşina soţului ei. De obicei, era deja plecat la ziar când ajungeam eu.“

N. se afla aşadar la mai puţin de două ore de Paris cu maşina, altfel domnul M. – tata? – n-ar fi putut face drumul dus–întors zi de zi între casă şi redacţie. Mi se părea puţin cam departe, dar era posibil şi trebuia să încep să caut.

„Jacques rămăsese la Scară. Făcea drumul în sus o dată pe săptămână să-mi dea veşti despre ei, dar eu nu-l vedeam niciodată, îi auzeam doar vocea.“

Dacă era să mă încred în această exprimare, puteam elimina nordul. Trebuia aşadar să mă concentrez asupra zonelor de la sud, est şi vest de Paris, chiar dacă aveam să mă întorc la el mai târziu dacă nu găseam nimic.

Şi poate că Jacques, zelosul de Jacques încă mai trăia acolo, se ocupa de Scară, în ciuda anilor, aşteptând încă întoarcerea stăpânilor săi. El poate avea să ştie unde să-l găsească pe Louis. El ar fi reuşit poate să-mi dea toate explicaţiile care îmi lipseau.

Mersesem să-mi caut o hartă rutieră pe care trasasem un semicerc cu compasul: la două ore de Paris, în sud. Raza căutărilor mele rămânea încă foarte vastă.

Seară de seară, îmi căzneam ochii la veioză. Satele care începeau cu N. erau numeroase, mi-ar fi luat luni de zile să le vizitez pe toate. Eram descurajată şi-mi priveam veioza. În prima noapte în care Nicolas venise la mine, schimbasem becul cu unul mai slab, cu o lumină mai „romantică". Aş fi făcut mai bine să las becul sănătos cu lumină albă care urâţeşte, poate aşa nu făceam dragoste şi cel puţin acum puteam citi nenorocita asta de hartă rutieră care mi se înceţoşa în faţa ochilor. Îmi priveam pântecele, indispusă ca de fiecare dată când mă cuprindea un gând rău. Iartă-mă, bebeluşule, sigur că mă bucur că exişti.

Dar, brusc, s-a auzit soneria stridentă a apartamentului.

Nicolas? Ia te uită, şi satul meu începea cu N.

— Suntem noi! Hai, deschide, Camille, avem o grămadă de mâncare… şi de băutură!

Erau prietenele mele. Era stilul lor să vină pe nepusă masă. Încă nu le povestisem nimic, nu fusesem destul de tare ca să le înfrunt. Dar acum, că luasem decizia, acum că Nicolas spusese ce avea de spus, puteam să le anunţ şi pe ele. Era bine că veniseră. Aveam să vorbim despre asta, aveau să-mi reproşeze fără îndoială că mă lansez în această aventură singură, dar nu aveau să-l cruţe pe Nicolas şi îmi va face bine să le aud vorbindu-l de rău.

Se bucuraseră enorm pentru mine, aveau să fie alături de mine, aveau să mă ajute… Alesesem deja prenumele? Trei perechi de mâini înflăcărate mi se plimbau pe pântece. Prietenele mele sunt cel mai bun lucru care mi s-a întâmplat în viaţă. Trebuie să ştii să le alegi, să le laşi pe unele pe drum, dar cele pe care le-am păstrat sunt cele mai grozave fete din lume.

Două dintre noi nu beam şampanie, eu din motive evidente, iar Charlotte din motive care nu aveau legătură decât cu gusturile ei. Nu, sincer, tot ce aprecia din regiunea Champagne erau bisericile cu pereţi din grinzi de lemn.

— Poftim?

— Bisericile cu pereţi din grinzi de lemn. Sunt biserici numai din lemn, aşa de fermecătoare şi de primitoare, ca nişte cabane, numai în Champagne se găsesc, sunt douăsprezece în total.

Charlotte ştia mereu lucruri care ne uluiau.

„M-a cuprins o moleşeală plăcută şi am tras în piept cu plăcere mirosul aşa de aparte al bisericii de lemn."

Dumnezeule! Găsisem indiciul care îmi lipsea.

Satul N. se afla în Champagne. Era la mai puţin de două ore de Paris cu maşina, la sud-est. Se potrivea perfect.

Charlotte n-a aflat niciodată ce făcuse pentru mine. Îmi priveam prietenele cu toată dragostea pe care le-o purtam în timp ce loveau cu sârg în „nenorocitul ăla de Nicolas". Acum Louis nu-mi mai putea scăpa.

A doua zi de dimineaţă, la prima oră, i-am cerut lui Mélanie, stagiarei, să caute numele satelor în care se aflau bisericile astea cu pereţi din grinzi de lemn.

Când mi-a adus lista, nici unul nu începea cu N.

Era marţi, în van citeam şi reciteam aceste scrisori, trecutul îmi rămânea ferecat.

La cinci dimineaţa am auzit cheia răsucindu-se în încuietoarea celulei lui Annie. Eram liberi, vieţile noastre nu aveau să fie sacrificate pentru fărădelegile altora. Era încă o beznă vârtoasă, iar la ieşire ne-a întâmpinat o burniţă uşoară. Am pornit spre locuinţa mea. Nu aveam timp să dormim, dar ne puteam odihni puţin dacă voia. Annie se apropiase de mine, mă luase de mijloc, iar eu îmi trecusem mâna peste umerii ei. Nu mai merseserăm niciodată aşa. Mă simţeam invincibil.

Ţânţarul nu se trezise. Am mers în odaia mea şi ne-am întins pe pat. Când am vrut s-o sărut, şi, sigur, să fac dragoste cu ea, Annie m-a respins cu blândeţe. S-a sprijinit de tăblia patului. Voia s-o facă cu „soţul“ ei, nu cu un bărbat „ca ceilalţi“. Dar nu voia să mă facă să aştept, ne puteam căsători chiar în seara aceea dacă voiam, părintele André ar fi acceptat chiar dacă veneam fără să-l anunţăm. Părintele André era preotul de la noi din sat. Şi după aceea avea să fie fericită, împăcată, aveam să ne iubim ca soţ şi soţie şi aveam să mergem s-o căutăm pe Louise ca soţ şi soţie, ca părinţii ei, dacă voiam, dacă acceptam acest rol.

O priveam şi nu-mi venea să cred. Nu o ştiam aşa de pioasă. Oricum în ajun mă uimise crucifixul din odaia ei.

Annie s-a ridicat brusc. A izbucnit într-un râs aşa de delicat… Şi a început să facă piruete, fredonând „e un dans pentru logodnicul meu“, ridicându-şi puloverul pe când se rotea, acum ascunzându-şi, acum arătându-şi pieptul aşa de frumos, gol pe dedesubt. Şi apoi rămăsese nemişcată în faţa mea şi mi se cuibărise în braţe, cerându-mi s-o strâng tare. Voia să treacă pe la mine la orele două, când ieşeam de la slujbă, şi apoi mergeam direct la biserică, nu?

Formidabil! Dar de unde ştia că ieşeam la două? Mă pregăteam să-i pun întrebarea când a intrat Ţânţarul în camera mea şi a strigat din toţi rărunchii, cum îi era obiceiul, „Micul dejun e gata, colegule!“ „Şi colega“, adăugase când a văzut-o pe Annie. Prezenţa ei alături de mine nu-l surprinsese o clipă măcar, dimpotrivă.

— Deci gata! S-ar spune că aţi reuşit să vă regăsiţi până la urmă.

Îmi primisem răspunsul. Annie aflase de la Ţânţar.

Ţânţarul era tipul cu surâsul deşucheat. În ziua în care începusem să lucrez la poştă, îmi oferise o cameră. Cel mai bun prieten al lui, care o avea închiriată, căzuse prizonier. El voia să-l aştepte, dar avea nevoie de bani. Nu aveam decât să plec în ziua în care se întorcea. Dar trecuseră trei ani fără ca acesta să revină şi fără ca eu sau Ţânţarul să mai spunem ceva în privinţa asta. El era dezordonat, eu, maniac. În loc să ne certăm, eu îndreptam neorânduiala în urma lui, iar el aducea puţină în viaţa mea, căci eram prea timorat s-o fac eu însumi. Întotdeauna mi-am găsit iubitele cu ajutorul lui. Era de parcă n-am fi trăit în acelaşi oraş. Eu nu vedeam fetele drăguţe, el în schimb ai fi zis că le scoate din joben. Cea mai neînsemnată dintre cuceririle lui era fermecătoare, iar spre marele meu noroc, aceasta avea prietene, fermecătoare şi ele la rândul lor. Sunt oameni care au un talent anume în privinţa asta, degustă frumuseţea oriunde s-ar afla. Când îl întrebam unde le găseşte, îmi spunea mereu: „Ştii doar, calul bun se vinde din grajd“. După moartea mamei lui Annie, cu greu suportam vorba asta, dar degeaba îi spuneam, uita mereu. Nu era rău Ţânţarul, aşa era firea lui.

— Vezi tu, se găsesc multe, dar nu ca ea. Acum pricep eu de ce nu le vedeai pe ale mele.

Îmi spusese vorba asta în timp ce Annie era la baie. Am luat împreună un mic dejun vesel şi ne-am amuzat copios. După aceea, a trebuit să mă duc la slujbă, Ţânţarul avea liber în ziua aceea. Annie la

fel, cel puţin aşa îmi spusese ea. Mă însoţise până la oficiul poştal şi, în loc de bun rămas, mă sărutase pe obraz, aproape de buze, spunându-mi: „Pe curând, aproape-soţul meu". Mereu am să ţin minte cuvintele astea.

Toată dimineaţa am stat cu ochii pe pendulă, furios pe limbile care abia se urneau. La două fără trei minute, mi-am luat haina la două rânduri şi am ieşit. Annie nu venise. Nu era nimic, ieşisem eu mai devreme. Dar nici la şi jumătate nu apăruse. Am aşteptat-o până la trei, vânzolindu-mă pe bucata aceea de trotuar, neştiind ce să mă mai întreb. Eram furios. Pe unde umbla? Oare avea de gând să-şi încalce promisiunile faţă de mine toată viaţa? La trei şi douăzeci, băteam la uşa camerei ei. Nu a răspuns nimeni. Am răsucit mânerul şi a cedat, nu era încuiată uşa. Mă gândeam s-o aştept aici, dar pe masă era *Lucrul nevăzut*, parcă mă privea. Iar în mâinile femeii, care chiar ieri părea să nu strângă altceva între ele decât aerul, se afla o foaie de hârtie. M-am apropiat. Pe ea era mâzgălit un desen.

Un desen care îmi era teribil de familiar, deşi nu-l mai văzusem niciodată.

Era un băieţel care se juca cu o păpuşă aproape de un lac. Lângă el, era o grămăjoară de pietre.

Iar în lac, Annie scrisese o frază, patru cuvinte pe care mi-aş fi dorit aşa de tare să nu i le fi spus niciodată.

„Aici mă odihnesc, în sfârşit"…

Era epitaful de pe piatra de mormânt a lui Elisabeth Vigée-Lebrun, la capătul tristei sale existenţe. Îi povestisem mai demult viaţa acestei pictoriţe.

M-am simţit ca lovit de fulger. Nu înţelegeam o iotă. Ce se petrecuse de azi de dimineaţă când îşi imagina un viitor aşa de luminos, şi până la scrisoarea asta, desenul ăsta, care mă ducea cu gândul la tot ce era mai rău?

În mintea mea totul se derula cu viteză, dar nu reuşeam să mă mişc, până am simţit ceva cu degetele, ceva în relief, care m-a făcut să întorc foaia. Erau nişte litere decupate şi lipite.

NU E FRUMOS CĂ AI SECRETE
CINE ÎI VA SPUNE NOULUI IUBIT
CĂ SE CULCĂ CU O TÂRFĂ

Am fost năucit. Annie, prostituată?

Trebuie să fi primit scrisoarea anonimă azi de dimineaţă. Am coborât treptele câte patru odată, m-am suit pe bicicletă şi am pedalat din răsputeri.

Deci îmi cunoştea secretul păpuşilor de porţelan, trebuie să mă fi surprins într-o zi în care le înecam.

Nu m-am oprit, goneam nebuneşte. Strigam la lume să se dea de pe trotuar şi să mă lase să trec. Nu era posibil, nu avea să facă aşa ceva. Şi cu fiecare călcare a pedalei, îmi revenea în minte un detaliu care căpăta brusc sens în lumina sinistrei înţelegeri.

Cheile pe care chipurile le dusese înapoi.

Pedalam.

Graba cu care mersese să se spele imediat ce s-a întors. Acceptase oare un ultim client? De dragul matroanei de bordel de care inevitabil trebuie să fi fost ataşată după toţi aceşti ani. Sau de dragul unui client fidel, aşa de insistent, încât preferase să accepte decât să dea explicaţii. Aşa nu se complica inutil. Cu siguranţă un client gelos, un client îndrăgostit. Trebuie să fi avut zeci de soiul ăsta. Poate că el îi scrisese scrisoarea asta. Ca s-o sperie, ca să-i facă rău. Ca să se răzbune că poate să plece pentru

un altul.
Pedalam. Trebuia s-o prind.
Şi statueta asta pe care o adusese hodoronc-tronc. Singurul lucru la care ţinea din camera de acolo, în care îşi lăsase tot trecutul, acest trecut care nu mai conta. Pentru că odaia în care mă invitase nu era a ei, înţelesesem brusc acest lucru.
Pedalam.
Felul în care răscolise peste tot când ne preparase o cicoare, cum deschisese toate dulapurile până să găsească ceştile, şovăielile pe care le pusesem pe seama emoţiei.
Şi faptul că nu-mi răspunsese când o întrebasem ce plante creştea în ghivecele acelea. Nu ştia. Pur şi simplu pentru că nu locuia acolo.
Pedalam. Satele se perindau, dar nu destul de repede.
Cu siguranţă că le ceruse unor prieteni să-i împrumute camera aceasta, să aibă unde mă invita.
Pedalam.
Lenjeria urâtă. Mă îngrozea gândul că mă delectasem cu mirosul altcuiva.
Pedalam.
Şi crucifixul acela ciudat de deasupra patului ei, pe care îl luasem drept o dovadă de habotnicie. Nu înţelesesem nimic. Voia să facă dragoste cu „soţul“ ei, nu cu un bărbat „ca ceilalţi“. Era felul ei de a-mi arăta respect, de a nu mă pângări, de a-mi rezerva un rol mai bun în viaţa ei, singura soluţie pe care o găsise de a nu mă amesteca în această mulţime îndoielnică cu care se tăvălise în toate aceste luni, în toţi aceşti ani.
Pedalam şi aşteptam cu nerăbdare să apară pădurea la orizont.
Oare din mulţimea aceea îndoielnică recunoscuse pe cineva în barul în care o aşteptam? Oare de aceea nu mai intrase şi bătuse pur şi simplu la geam? Şi restaurantul în care cinaserăm? Oare îl alesese pentru că era sigură că nu avea să întâlnească pe nimeni?
Pedalam plin de furie. Deja trecusem de indicatorul pentru N. şi de curba strânsă, iazul era la numai câteva sute de metri. Dar, în faţa Scării, am încetinit din reflex, căci o făcusem de atâtea ori în serile în care crăpam de ciudă. Şi dacă se oprise şi ea acolo, din reflex, dacă simţise că începe să şovăie? Dacă sentimentele faţă de Louise o copleşiseră din nou, mângâietoare? Dacă îi şoptiseră că un copil îşi iubeşte mama orice ar fi ea, orice ar fi fost? I-am căutat bicicleta din priviri, pe undeva, sprijinită de un zid. Dar nu era nici un semn de viaţă, doar perdeaua unei odăi, scuturată de vânt, la parter, înghiţită de uşa vitrată. Ca o nălucă. Imaginea aceasta m-a făcut să pedalez şi mai îndrăcit. Trebuia să ajung la timp, trebuia s-o împiedic.
Oare aseară tuşise dinadins? Se prefăcuse că are o criză de astm, preferând să ne prindă nemţii, mai degrabă decât să încerc eu să mă vâr în pat cu ea? Nu riscam nimic, li se întâmplase deja unor prieteni ai ei şi le dăduseră drumul… Astfel obţinea o amânare de o noapte, a doua zi aveam să fim căsătoriţi şi nu mai avea dificila sarcină de a-mi refuza favorurile, obligaţia de a se justifica. Aveam să facem dragoste „ca soţ şi soţie“.
Era aşa de fericită de dimineaţă. Voia să o ia de la capăt, să clădească, să refacă totul alături de mine şi Louise. Voia să se salveze. Cel care îi scrisese această scrisoare trebuie să fi ştiut şi nu suportase gândul.
Pedalam. La fiecare cotitură, speram s-o văd cum apare, s-o prind, s-o strâng în braţe şi să-i spun că accept, că da, există mereu o parte din trecutul celuilalt care nu contează. Sau s-o găsesc ghemuită pe malul iazului, pentru că nu îndrăznise, pentru că fiinţa umană e laşă, slavă Domnului. Sau pentru că

îşi băgase minţile în cap, pentru că presimţise că nu aveam s-o părăsesc pentru asta, că nu-mi păsa. Mai speram că nu păşise mai departe în apă, pentru că acolo mergea la iarbă verde cu părinţii, în serile de vară, tustrei. Să-i văd contururile trupului desenându-se. Să-i văd contururile trupului desenându-se şi s-o înlănţui. Şi să ne sărutăm, cu patimă, sincer, primul nostru sărut de adulţi, fără nici o legătură cu sărutările noastre de copii. Şi nimic din ceea ce ne propuseserăm de dimineaţă nu se va fi schimbat, vom merge la biserică, ne vom căsători acolo unde începusem s-o iubesc. Şi vom fi primii soţi fără inele, fără verighete, dar părintele André va face o excepţie, pentru noi, pentru „nedespărţiţi“, pentru că, în definitiv, păsările nu au degete.

Mereu sperăm să ajungem înainte să se înfăptuiască drama.

Am strigat-o din răsputeri, i-am urlat numele alergând în jurul iazului şi atunci i-am văzut bicicleta în bălăriile înalte, în apropierea malului. Şi, lângă roata din spate, un loc golit de câteva pietre. Bănuiam că-şi umpluse buzunarele cu ele şi că acum erau pe fundul iazului, împreună cu ea. Am sărit, m-am afundat ici-colo, dar nu reuşeam să văd din pricina mâlului. Sau de vină erau lacrimile mele, nu ştiu. Se lăsase demult noaptea când am decis să renunţ. Am aşteptat ca trupul lui Annie să se ridice la suprafaţă. Pietrele puteau ţine la fund o păpuşă, dar nu şi un cadavru umflat, plin de apă. Forţa apei avea să fie mai mare decât cea a pietrelor. Piatră–hârtie–foarfece. Apă. Trupul lui Annie nu s-a ridicat niciodată la suprafaţă.

Annie a făcut dintotdeauna parte din viaţa mea. Aveam doi ani când s-a născut, doi ani fără câteva zile, şi douăzeci când a murit, douăzeci de ani fără câteva zile. Dacă la doi ani fără câteva zile nu ştim că ne-am găsit iubirea vieţii, la douăzeci de ani fără câteva zile ştim când aceasta moare. Şi atunci ne întrebăm de ce existăm. Sunt oameni care cred că vor muri când omul de care nu se despart niciodată dispare, dar eu ştiu dintotdeauna că nu avem acest noroc. Tata nu i-a şoptit niciodată mamei că putem „muri din dragoste“.

N-am mai primit nici o scrisoare vreme de două săptămâni.

Individul ăsta dăduse buzna în viaţa mea, trântindu-mi-o că mama de fapt nu era mama, că pretinsa mea mamă, această „Annie“, murise, şi apoi o ştersese pur şi simplu, fără să-i pese că eu nu mai puneam geană pe geană.

Ar fi putut să termine povestea, să-mi spună, uite, cred că ai înţeles, tu eşti Louise, îmi pare rău că te anunţ aşa, iată numărul meu de telefon, sună-mă dacă vrei să vorbim…

Nu, îi ceream prea mult, îi era prea greu să spună asta tipului care consideră că secretele trebuie să moară odată cu cei care le-au purtat. Atunci de ce mai deschisese gura ticălosul? Mama murise, nu? Chiar amândouă mamele mele!

În definitiv nu era numele meu şi nici data naşterii mele. Încercam să mă îmbărbătez cum mă pricepeam. Şi apoi, nu dădusem încă de urma acestui posibil sat care începe cu N., unde se înalţă o biserică oarecare cu pereţi din grinzi de lemn. Şi toate celelalte indicii scăpau în acelaşi fel căutărilor mele.

„Pe strada perpendiculară, era o galerie cu tablouri, trebuia să trec prin faţa ei şi apoi era prima la dreapta, la numărul 65. Am sunat. Mi-a deschis doamna M. Avea copilul în braţe.“

Din câte îmi aminteam eu, nu locuiserăm niciodată la vreun număr 65.

„Scara, această frumoasă casă ce se înălţa în mijlocul sătucului nostru, la fel de nimerită ca o lebădă printre sturzi.“

Şi în cazul ăsta mi-era greu să cred că părinţii mei nu-mi vorbiseră niciodată despre casa asta. Şi apoi făcusem cercetări la o anume „Scară“, fără să găsesc ceva. Umblam pe nisipuri mişcătoare.

„Şi dacă urma ultima mea suflare? Îngrozit, mi-am ţinut respiraţia, dar inima mi-o luase la galop. Speriat, mă întorsesem spre statuia Sfântului Rocus, implorându-l; tămăduise leproşi, aşa că putea să mă salveze şi pe mine.“

„Rocus (sfânt). Sfânt născut în aprox. 1300-1350, a vindecat bolnavi de ciumă cu prilejul unui pelerinaj la Roma. Îmbolnăvindu-se şi el, se retrage într-o pădure. Îl îngrijeşte un înger, un câine din vecini îi aduce pâine şi se vindecă. Mai târziu, moare în temniţă, nerecunoscut de ai săi. Cultul său s-a răspândit în secolul al XV-lea în întreaga Europă, dar a căzut în uitare pe măsură ce dispăreau cazurile de ciumă, de care se spunea că apără. Sfântul Rocus este recunoscut după lancea pe care o are în mână. Uneori mai are şi o desagă, pălăria şi mantia de pelerin. Lângă el se află un câine, îi ridică poala mantiei ca să arate rana pe care o are la picior. Este invocat când asupra oraşului se abat epidemii. I-au fost închinate multe monumente, biserici şi capele.“ (Dicţionar Robert de nume proprii).

Cu alte cuvinte, să încerc să găsesc o biserică în care se află o statuie a sfântului Rocus ar fi

însemnat să caut acul în carul cu fân, la fel şi dacă încercam să dau de un sat N. în care se află un iaz şi în care era distribuită *Gazeta*, un nume de ziar foarte răspândit. Era complicat.

„Rue de la Sablière. Rue Hippolyte-Maindron. 3. 14. 32. 46. Nu ştiu cum am reuşit să găsesc atelierul lui Alberto. Rue Hippolyte-Maindron, numărul 46. Poate tot firele marionetei mă aduseseră aici.“

M-am dus la adresa asta. Era atelierul lui Alberto Giacometti. Nici mai mult, nici mai puţin!

Şi totul se potrivea. Într-adevăr, avea un frate, Diego, şi aşa e, fugiseră toţi trei cu câteva zile înainte de sosirea nemţilor în Paris. Dar acum era mort, deci nu-mi putea spune nimic. „Alberto Giacometti“, mi se părea prea de tot să fie adevărat. Părinţii mei mi-ar fi vorbit despre el.

Descoperirea asta mă liniştise, voisem să văd în ea dovada că toate aceste scrisori nu erau decât elucubraţii, plăsmuirile unui autor, şi asta mă alina.

Poate avea să se prezinte într-un târziu la biroul meu: „Aha! V-am păcălit, aşadar, îmi publicaţi cartea?…“

Şi totul se încheia cu un prânz pe cinste. Iar eu voi merge la mormântul mamei ca să-i spun povestea asta, cerându-mi iertare că m-am îndoit de ea.

A sunat telefonul.

Imediat ce-l auzeam sunând, fie la birou, fie aici, primul meu gând era că mă suna Nicolas. Avea oare să-mi spună că regretă că-mi vorbise aşa, că se mai gândise şi că erau mulţi oameni care nu se aşteptau la un copil şi care până la urmă se descurcaseră foarte bine, de ce nu şi noi?

— Bună ziua, doamnă, sunt profesorul Winnicott. Mi-a dat asistenta datele dumneavoastră de contact. Am aflat că faceţi cercetări în legătură cu bisericile cu pereţi din grinzi de lemn.

Era un profesor universitar american care locuia la Paris de cincisprezece ani deja, dar care încă avea un accent bolovănos. Fusese trimis de urgenţă de un muzeu american în momentul în care se petrecuse incidentul de la biserica Nuisement-aux-Bois.

Nuisement-aux-Bois începea cu N, aşadar mi-am lipit mai bine urechea de receptor.

Se întâmplase cu mai mulţi ani în urmă. Teribilele inundaţii la care fusese supus Parisul între 1910 şi 1955 determinaseră autorităţile să construiască mai multe baraje şi lacuri de acumulare pe Sena şi afluenţii ei, pentru a controla aceste viituri devastatoare. Dar amenajarea lacului Lac du Der-Chantecoq pe Marna dăduse naştere unei adevărate tragedii, făcând să dispară trei sate de pe o zi pe alta: Chantecoq, din care nu mai rămânea decât numele, dat lacului, Champaubert-aux-Bois şi Nuisement-aux-Bois. Neputincioşi, locuitorii văzuseră cum toată pădurea este defrişată şi sunt smulse toate buturugile, casele le sunt dezmembrate şi arse, iar satul ras de pe faţa pământului şi acoperit de ape. Toate astea pentru ca Parisul să nu mai fie inundat. Erau distruşi. Să fii dat afară din propria ta casă, să-ţi vezi căminul dispărând spre „binele celorlalţi“. Trebuie să fi trăit aşa ceva pe pielea ta să înţelegi ce înseamnă, unii nu-şi revin niciodată. De asta au murit şi indienii.

Dar cum în fiecare mare tragedie există un mic miracol, o biserică putuse fi salvată, o biserică şi cimitirul ei, cea din Nuisement.

— Aici intervin eu, domnişoară Werner. Întrucât această biserică este o clădire în stilul pitoreştilor construcţii cu pereţi din grinzi de lemn atât de răspândite în Champagne, un prieten conservator din Statele Unite a vrut s-o recupereze ca s-o instaleze în muzeul lui. Mă însărcinase să-i fiu intermediar la faţa locului. Cred că lui îi datorăm salvarea acestei biserici. Dacă Statele Unite nu s-ar fi interesat

de ea, cu siguranţă ar fi ajuns pe fundul lacului la fel ca cele trei sate. Manifestându-şi interesul, trezise dorinţa faţă de ea, deseori aşa se întâmplă în viaţă. Aşadar biserica a fost dezmembrată şi montată la loc, bucată cu bucată, într-un sătuc învecinat cu răposatul Nuisement-aux-Bois, la Sainte-Marie-du-Lac. Toţi morţii din cimitir fuseseră şi ei exhumaţi şi reîngropaţi la fel, în spatele bisericii. Inaugurarea acestui mic miracol a avut loc acum patru ani, pe 12 septembrie 1971, mai exact. E tot ce vă pot spune despre această biserică din Nuisement, sper că vă va ajuta.

— Care e prenumele dumneavoastră, domnule Winnicott?

— Maurice. Dar de ce mă întrebaţi, dragă doamnă?

— Fără nici un motiv. Vă mulţumesc pentru toate aceste informaţii.

Pentru o clipă, crezusem că Louis se ascunde în spatele acestui domn Winnicott, dar chiar în secunda în care emiteam această ipoteză, mi-am dat seama că mă înşel. Louis stăpânea limba franceză cum îţi stăpâneşti limba maternă, nu o limbă de împrumut.

Am sunat-o pe Mélanie să-i mulţumesc că dăduse peste această valoroasă sursă de informaţii şi am anunţat-o că nu am să fiu la birou nici mâine, că am nişte lucruri personale de rezolvat.

M-am dus iute la duş, mi-am luat haine groase, mi-am înşfăcat cheile de la maşină şi harta rutieră. Nu mai rămăsese mare lucru din Nuisement-aux-Bois, dar poate că biserica şi cimitirul mă puteau ajuta.

În timp ce ieşeam, m-am lovit de doamna Merleau, care se pregătea să sune.

Voia să-mi dea un pachet care nu încăpea în cutia de scrisori, era prea mare. Era totul în regulă? Nu mai ieşisem de patru zile, îşi făcea griji. Da, totul era în regulă. Nu aveam vreme de destăinuiri, aşa că aproape i-am smuls pachetul din mâini ca să văd scrisul.

Se vede treaba că Louis nu-şi spusese ultimul cuvânt. Aveam să citesc pe drum.

Paris, direcţia Vitry-le-François. De la Vitry-le-François o iau pe D13 spre lacul Der, până la Blois. De acolo, o şosea duce până la Sainte-Marie-du-Lac.

În colet era un pachet învelit cu o hârtie maro şi o scrisoare foarte scurtă, redactată tot de mâna lui Louis.

Dragă Camille,

Credeam că ştiu totul despre povestea asta. Mi-ar fi trebuit ani de zile să înţeleg ce s-a petrecut cu adevărat. Fără să aştept, căci dintotdeauna am crezut că ştiu adevărul. Asta până mi-a fost adus la cunoştinţă.

Nu îi port pică lui Annie că mi l-a ascuns, ştia ea cum se poate dezlănţui gelozia. Deja plătise pentru asta.

Am recunoscut-o pe dată, nu după fizic, ci după primele cuvinte. Aveam senzaţia că văd o nălucă. Vocea ei nu avea consistenţa dialogului, mi-a spus toată povestea fără întrerupere, cu toată necuviinţa unei femei vinovate, fără nici o consideraţie faţă de sentimentele mele. Eram prea uimit s-o întrerup. Totul era limpede, oribil, dar limpede.

„Dragă Camille“

Aceste două cuvinte mi-au străpuns inima.
În mod straniu, atunci am ştiut că eu sunt Louise.

Am desfăcut hârtia maro. Învelea un caiet de şcolar. L-am deschis.
Era tot scrisul lui Louis, mai înghesuit, mai agitat, dar cuvintele erau ale altcuiva.

Tot ce am făcut am făcut ca să nu-mi pierd soţul. Nu caut scuze, căci nu am. Trebuie să ştiţi numai că îl iubeam pe acest bărbat mai mult decât orice pe lume.

Nu ştiu de unde să încep de fapt.

Primul lucru care îmi vine în minte e cearta noastră de la Scară.

Zgomotul maşinii lui de scris mă trezise în zori. Soţul meu era ziarist, lucra mult, iar drumurile bătute între Scară şi redacţia de la Paris nu făceau decât să-i scurteze zilele. Adesea dormeam când se întorcea el, dar în fiecare dimineaţă îi aduceam o ceaşcă de cafea pe care o serveam împreună. În dimineaţa aceea o răsturnase.

— Nu-mi vine să cred, sunt cel puţin o sută de morţi, mai mult de treizeci de mii de arestări, toată lumea vorbeşte despre asta, peste tot, iar tu eşi picată din cer?

Da, eram picată din cer. În Germania, ministrul Goebbels pornise cumplita vânătoare împotriva evreilor şi gunoaiele alea naziste spărseseră aşa de multe vitrine şi vase încât fusese botezată „Noaptea de cristal"… Cu cât îmi explica mai mult soţul meu ce se întâmplase, cu atât simţeam că se înfuria mai tare pe mine. Deodată, mânia lui a izbucnit.

— Situaţia nu poate continua aşa! Am acceptat să venim să locuim aici ca să te faci bine, nu ca să te văicăreşti de soarta ta! Nu te mai recunosc. Nu te mai preocupă nimic, te interesează doar dacă ţi-am cumpărat pânza, cărbunele de salbă-moale, vopseaua acrilică… Nu ai să-ţi rezolvi problema rupându-te de restul lumii. Uite, am şi întârziat!

— Aşa! Pleacă! Întoarce-te în lumea ta minunată în care sunt toţi la curent cu tot ce se întâmplă… Du-te şi explică-le dragilor tăi cititori mersul lumii şi mai ales nu te deranja să-mi explici mie cum va fi lumea noastră din pricina a ceea ce ni se întâmplă.

Era prima ceartă din viaţa noastră, şi ea anunţa ceva, ştiam asta. Era 11 noiembrie 1938.

Soţul meu avea dreptate, de săptămâni bune nu mai citeam ziarele. Nu mai suportam campania de încurajare a natalităţii care era trâmbiţată în ele, peste tot aceleaşi ocări.

„Faceţi copii! Faceţi copii, trebuie să ne refacem
după pierderile din 1914."

„60 de milioane de francezi
ne-ar garanta pacea!"

„647 498 de decese faţă de 612 248 de naşteri,
asta nu e deloc patriotic…"

Aşadar, patru decese şi nici o naştere. Nu puteam face nimic dacă nu ne rezolvam treburile în familie.

Erau deja şase ani de când eu şi Paul încercam să avem un copil.

Ne-am căsătorit pe 16 martie 1932. Aveam nouăsprezece ani, Paul douăzeci. Pecetluindu-ne relaţia, clopotele bisericii porniseră numărătoarea inversă a împreunării. Căsătoria însemna copii, în lumea noastră nu mergea una fără cealaltă.

La început, toate „mamele“ din anturajul meu îmi împărtăşeau experienţele lor. „Gravidele“ erau cele mai insuportabile, ele se credeau posesoarele adevărului suprem. Această solidaritate feminină în jurul sarcinii pare a fi în natura lucrurilor, asemenea unanimităţii râsetului bărbătesc la o glumă deşucheată.

La început, toate voiau să mă liniştească. Trebuia să aştept ca natura să fie pregătită. Nu era decât o chestiune de câteva luni, erau sigure. Şi apoi mai intervenise şi moartea brutală a părinţilor noştri, nu trebuia subestimat şocul…

Aşa este, nu trebuia subestimat şocul.

Telefonul sunase în noaptea nunţii noastre. Maşina în care mergeau părinţii noştri ieşise de pe drum. Curba nu era periculoasă, dar şoferul era beat. Muriseră toţi patru.

Nici Paul, nici eu nu am vrut niciodată să ştim care dintre taţii noştri era la volan. Ne era prea teamă să nu ne reproşăm acest lucru mai devreme sau mai târziu într-o ceartă sau într-o izbucnire de ranchiună. Ne reproşam deja într-atât că nu găsiserăm răgazul necesar cât să ne luăm rămas-bun în seara aceea, prea grăbiţi să fim în sfârşit singuri.

După aceea, am fost singuri cu vârf şi îndesat. Era monstruos şi implacabil. Nu mai puneam la socoteală primele seri ale căsniciei noastre înecate în lacrimi.

După ce am plâns împreună, încercaserăm să ne ascundem durerea, pentru a nu o deştepta în celălalt. Săptămâni în şir am trăit astfel, două fiinţe cu ochii roşii care se despărţeau în grabă ca să meargă să plângă pe ascuns, într-o altă odaie.

Duceam cum puteam bizara noastră schemă familială. Era un pustiu şi în acelaşi timp o povară, ca o lungă prăbuşire care nu s-ar fi terminat decât odată cu o sarcină. Cel puţin aşa speram. Mă rugam ca plânsetele unui copil să pună capăt acestei tăceri macabre şi apoi să-i regăsesc undeva pe dragii noştri părinţi, în arcuirea unui nas, a unei guri, a formei unui chip.

Ca toţi aceia care se iubesc cu adevărat, ne plăcea să fim singuri. Dar drama noastră era că nu mai aveam o aranjare a musafirilor la masă. Reuniunile noastre de familie erau aşa de vesele! Părinţii noştri se înţelegeau de minune şi profitam de cea mai mică ocazie ca să cinăm împreună. Ba chiar se întâlneau fără noi. Cu umorul lui caracteristic, tata nu ratase ocazia să glumească pe tema asta în faţa tortului de nuntă. „Astă-seară nu sărbătorim o căsătorie aranjată, ci o prietenie aranjată!“ Şi ridicase cupa spre părinţii lui Paul. „Şampanie!“ M-am întrebat adesea dacă înghiţitura aceasta era una dintre cele care îi uciseseră.

Era ca o pedeapsă demnă de o tragedie greacă. Sunt acel soi de cuvinte care par adevărate blesteme. Şi, în vreme ce noi nu reuşeam să avem copii, ne încerca sentimentul că destinul se îndârjea mai abitir. Trebuia oare ca stirpea noastră să dispară complet de pe faţa pământului? Asta era oare voinţa lui Dumnezeu?

Au trecut trei ani fără să se întâmple nimic. Prietenele mele aveau toate câte un copil. Unele dintre ele erau deja gravide cu al doilea, în vreme ce eu continuam să-mi afişez „silueta zveltă“. Privirile iscoditoare deveniseră compătimitoare. Nu mai era o chestiune de câteva luni, eu eram de vină, erau absolut sigure. Şuşotelile înlocuiseră poveţele, trecuserăm de la lucrurile despre care se vorbeşte fără să-ţi fie dat cuvântul la lucrurile despre care nu vorbim.

Mă simţeam sărăcită şi aşa de singură… Nici cu Paul nu mai abordam acest subiect. Nu aveam cui să mă destăinui.

Pasquin, medicul nostru de familie, era un om fermecător, dar nu se putea stăpâni să nu mute problemele de pe patul de consultaţie la masa la care lua cina, era peste puterile sale.

— Limba-de-mare e delicioasă! E aşa de bună pentru sănătate, ştiţi, doamnelor? Femeia care mănâncă peşte îşi sporeşte de zece ori şansele la fertilitate. Ia te uită, dacă mă gândesc mai bine, va trebui să-i spun şi bietei doamne Werner, poate are s-o ajute…

Uite cum două înghiţituri de limbă-de-mare şi o gură slobodă puteau fi de ajuns pentru a stabili că eram stearpă.

Nu-mi mai rămâneau decât cărţile. Trebuia să găsesc ajutor undeva. Mi-era aşa de ruşine încât am mers într-o librărie de pe malul stâng al Senei, departe de casa mea, m-am prefăcut chiar că aceste cărţi îi erau destinate unei prietene.

Cartea de referinţă în acest domeniu era cea a lui Auguste Debay.

Igiena şi fiziologia menajului. Istoria naturală şi medicală a soţului şi soaţei căsătoriţi. Igiena specială a femeii însărcinate şi a nou-născutului.

Ca să ţin minte exact un titlu aşa de complicat, începusem să-mi închipui că această carte pusese capăt sterilităţii soţiei librarului. Mă agăţam de tot ce puteam. Sigur, cartea lui Debay data din 1885, dar rămânea lucrarea de referinţă. Nu există o singură carte contemporană pe acest subiect.

„Faceţi copii! Faceţi copii,
trebuie să ne refacem după pierderile din 1914…“

Pentru a relansa natalitatea, guvernul a procedat fără menajamente: interzicerea avorturilor, interzicerea mijloacelor contraceptive, ba mai mult, şi a oricărui fel de informaţie despre sexualitate. Dat fiind că nu mai vorbeam despre asta, nu exista riscul ca treburile să se aranjeze! Strategia era simplă, cu cât ştiau mai puţine oamenii despre acest subiect, cu atât era mai liberă natura să-şi facă lucrarea. Ar fi putut încerca să lupte împotriva sterilităţii, asta le-ar mai fi adus câteva naşteri în plus, dar puterea ştie să interzică, nu să îngrijească. Iar la vremea aceea, femeile sterpe erau o mână de fiinţe inferioare pe care preferam să le dăm uitării. Calculele erau precise, pierderea a treizeci de grame de spermă echivala cu o mie două sute de grame de sânge. Trebuia evitată risipa, aşadar toate lucrările mdicale aruncau anatema asupra copulării cu o femeie stearpă, „pustiitoare pentru iubirile zadarnice“.

Evident, acest librar era foarte la curent cu această chestiune. În timp ce-l urmam printre rafturi, am fost cuprinsă de o speranţă nebună. În câteva secunde, urma să pun mâna pe „lucrarea de referinţă“, depăşită, desigur, dar totuşi „lucrare de referinţă“. Şi, în definitiv, dacă leacurile bunicilor dădeau roade, puteam la fel de bine să caut sfaturi la medicii care le îngrijeau.

Librarul îmi întinsese cartea, urându-mi succes cu blândeţe. Trebuie să fi fost obişnuit să servească femei ca mine, aflate în căutarea unor cărţi care le erau destinate altcuiva. Probabil că le recunoştea după modul în care le luau şi le strângeau la piept, cum faci cu un leac, nu cu o carte.

Mişcată de discreţia acestui om, îi mulţumisem sincer. Simţeam nevoia să nu-l mint pe singurul om care îmi întinsese o mână în ultimele luni. E sinistru, dar îmi dau seama că acest librar e singurul om pe care nu l-am minţit în viaţa mea.

Igiena şi fiziologia menajului. Istoria naturală şi medicală a soţului şi soaţei căsătoriţi. Igiena specială a femeii însărcinate şi a nou-născutului.

M-am afundat în ea cu înverşunare şi, credeţi-mă, nu e o vorbă goală.

Dacă era să-i dau crezare, nu era greu să ai copii, era doar o chestiune de igienă. Prinsă în spirala speranţei şi disperării care ajung să te îndobitocească, am urmat toate sfaturile.

Pentru a lupta împotriva „inerţiei organelor genitale“, trebuia să pun accent pe „o alimentaţie

stimulatoare“. Sophie nu-mi dădea decât alimente considerate „recomandate“: rucola, ţelină, anghinare, sparanghel, trufe… Le înghiţeam pe ascuns, să nu vadă soţul meu şi mă sileam să mănânc şi cu el, chiar dacă nu-mi mai era foame. Simpla idee de a merge la masă devenise un adevărat calvar. Dar mă mângâiam cu gândul la toate aceste femei sterpe devenite fertile.

1 litru de vin de Málaga
30 grame păstăi de vanilie
30 grame scorţişoară
30 grame ginseng
30 grame rubarbă
Se lasă totul la macerat timp de cincisprezece zile.

Beam din acest vin chipurile „afrodiziac“, puneam afrodiziacul în toate sosurile, dulceţurile, siropurile. Era ridicol. Făceam chiar şi băi afrodiziace. Cu rozmarin, salvie, măghiran, mentă şi flori de muşeţel. Cinci sute de grame din fiecare, pe care le lăsam la infuzat douăsprezece ore, apoi turnam în cadă. Din cauza lor, pielea mea căpătase un miros piperat care îmi întorcea stomacul pe dos.

Apoi am început să iau medicamente pe care le preparam eu însămi, urmând în continuare compoziţia indicată în cartea lui Debay. Pilule. Unguente. Cataplasme. Baia mea devenise un veritabil laborator farmaceutic. Cele mai mici fapte şi gesturi ale mele erau îndreptate spre aducerea pe lume a unui copil, dar timpul trecea şi nu se întâmpla nimic.

Atunci, febrilitatea m-a făcut să-mi pierd simţul măsurii şi tratamentele au luat o direcţie oribilă. Ana de Austria îl adusese pe lume pe Ludovic al XIV-lea după ce vreme de douăzeci şi trei de ani fusese stearpă. Spălături cu apă fierbinte chiar înainte de relaţiile intime. Izbirea şalelor, a coapselor şi a feselor cu o mătură din mesteacăn şi, lucrul cel mai insuportabil, mâncărimile. Trebuia să-mi frec sexul cu fructe de măceş, ceea ce-mi provoca mâncărimi teribile.

Nu e plăcut, dar e adevărul. Devenisem propriul meu cobai şi m-aş fi oprit numai dacă rămâneam însărcinată. La vremea aceea, aceste sfaturi treceau drept singurele remedii pentru acelea care voiau un copil atunci când corpul, de la sine, nu se supunea dorinţelor sufletului. Teoriile devin învechite când sunt înlocuite de altele noi, dar erau aproape şaizeci de ani de când nu se mai scrisese nimic despre femeile sterpe.

Şi apoi fusese ziua de naştere a bunicii soţului meu.

La finalul prânzului, Buni lovise de câteva ori cu linguriţa în farfuriuţă pentru a reţine atenţia, voia să ne mulţumească tuturor celor şaisprezece pentru că eram prezenţi. Toată lumea aplaudase. Brusc, un glas protestase:

— Bine, dar nu suntem şaisprezece, bunico, suntem cincisprezece!

Bătrâna cu ochii surâzători s-a prefăcut că numără din nou, după care a clătinat din cap.

— Încă nu sunt senilă, când spun „şaisprezece“ ştiu ce spun!

În clipa aceea, cineva a înţeles. Atunci a crescut entuziasmul şi, de o parte şi de cealaltă, au izbucnit numele tuturor femeilor aşezate în jurul mesei: „Marine! Catherine! Mathilde! Bérengère? Emma! Virginie?“

Toate numele, mai puţin cel al lui Buni şi al meu. Deoarece la ea nu se mai putea, iar la mine nu se putuse niciodată. Paul mi-a strâns tare mâna pe sub masă. Spontaneitatea jocului, „ghicitoarea“ fuseseră mai puternice decât simţul observaţiei comesenilor şi delicateţea. În sfârşit, cu blândeţe, ca

un instrument muzical acordat, numele s-au rărit până când n-a mai rămas decât unul: „Mathilde!“, „Mathilde!“ Şi într-adevăr, pe chipul eroinei zilei a apărut încântarea de rigoare într-o asemenea circumstanţă. Toată lumea aplaudă. Şi, printre aplauze, eroina zilei îşi înalţă glasul, încărcată de importanţa copilului pe care îl poartă, şi se dovedeşte puţin inspirată, cu siguranţă pentru că este copleşită.

Dar deodată privirea ei se topeşte sub a mea, zâmbetul ei larg şi radios înţepeneşte şi stânjeneala se face simţită la masă. Linişte. Jocul tocmai a cedat sub povara realităţii, a realităţii mele. În clipa aceasta, înţeleg că am devenit „stearpa familiei“, cea în faţa căreia nu trebuie să te laşi luat de valul bucuriei, biata femeie aşa de nefericită, căreia bucuria altuia i-ar putea fi fatală. Ruşinea mea era pecetluită.

Nu mai aveam altă existenţă decât cea a sterilităţii mele. Nu se mai putea discuta cu mine. Furiile mele, tristeţile mele stârnite de orice nu mai erau niciodată luate ca atare. Vedeam prea bine, îşi spuneau în sinea lor: e furioasă pentru că nu poate avea copii, e tristă pentru că nu poate avea copii. Părerea mea în această privinţă nu mai conta.

Probabil că gândesc cu toate că ruşinea m-a mânat în plecarea mea precipitată, şi au dreptate. Dar nu vor recunoaşte niciodată că ele sunt cele care m-au mânat spre ruşine.

Recunosc, Paul a făcut totul pentru ca această mutare să aibă loc cât mai bine posibil. Nu s-a plâns niciodată de numeroasele drumuri între Nuisement şi Paris, fie pentru serviciu, fie pentru vreo cină, căci el continua să participe la ele; bărbaţii între ei nu-şi fac aceleaşi griji.

La Scară, nu voiam să mai am de îndurat nici cea mai mică aluzie la sterilitatea mea şi toată lumea părea să se fi pus de acord pentru a-mi uşura sarcina. Nu venea nimeni să mă viziteze, şi nu era greu să te rupi de lume, era de ajuns să nu mai locuieşti la Paris. Cât despre ceilalţi, Paul se ostenea să evite subiectul, Sophie îşi făcea foarte bine meseria prefăcându-se neştiutoare, iar Jacques nu se interesa de aceste lucruri decât în cazul animalelor. Sophie era slujnica noastră, iar Jacques omul bun la toate al soţului meu.

Chiar şi cu Alberto aveam noroc… Era unul dintre acei oameni care îşi manifestă discreţia nevorbind despre probleme dacă nu au soluţii de propus. Alberto Giacometti era unul dintre prietenii mei şi acceptase să-i dea lecţii de pictură lui Annie.

Annie era Annie, o fată de-a locului. Şi mai ales, singurul om care îmi ameninţa fragilul echilibru.

Picta deseori în vecinătatea Scării şi o vedeam de departe. Într-o bună zi, i-am spus lui Jacques s-o invite la un ceai, deoarece simţeam nevoia de puţină companie. Şi-a luat obiceiul să vină să lucreze în casa mea, iar eu eram de acord, desigur. În ciuda aşteptărilor, o apreciam pe fată şi profitam de prezenţa ei fără să trebuiască s-o tolerez. Era primul om, după mult timp, care nu mă considera o mamă ratată. Îmi făcea plăcere să-i procur tot ceea ce-i trebuia ca să picteze. De parcă instinctul meu matern nesatisfăcut îşi găsise omul cu care să-şi domolească patimile. Nu aş spune că înlocuia copilul pe care nu reuşeam să-l am, ar fi caraghios, dar relaţia mea cu ea avea ceva de această natură; uneori caraghioslâcul face parte din viaţa noastră.

Nu mi-a pus niciodată nici cea mai mică întrebare. Nici măcar nu s-a mirat vreodată de absenţa unui copil în cuplul nostru, şi ştiam că nici nu se prefăcea, nici nu se abţinea. Pur şi simplu nu-i trecea prin minte. Nefiind prizoniera normalităţii, Annie nu mă considera anormală. Era noiembrie 1938.

Eram convinsă că, pentru a-mi struni nefericirea, trebuia s-o ţin pentru mine. Mă abţineam să-i vorbesc despre ea. Voiam să nu ştie nimic şi mai ales îmi plăcea să mă surprind uitând de ea când eram împreună.

Din nefericire, nu poţi evita toată viaţa un subiect ca acesta. Nici în relaţia dintre un bărbat şi o femeie care se iubesc, nici în cea dintre două femei care îşi poartă o prietenie sinceră.

Într-o zi i-am povestit totul. În cele mai mici detalii. Nu mă mai puteam opri din vorbit. Ca un alcoolic care simte nevoia să rostească cuvinte, nu contează care, nu contează în faţa cui. Era primul om căruia mă destăinuiam şi mă tulbura să mă aud punându-mi în cuvinte sentimentele, ba chiar simţeam o anume iluminare, dar am regretat imediat. Stricasem totul, ştiam asta.

Ea îmi stătea dinainte, strivită sub nefericirea mea, neştiind cum să reacţioneze. Iar eu am recunoscut pe dată ruşinea de care voisem să scap părăsind Parisul. M-a copleşit din nou, clisoasă, şi m-a făcut să-mi plec brusc capul şi să-mi duc mâinile sub bărbie. Era o atitudine de lehamite cumplită, pe care nu o mai încercasem de când mă apropiasem de Annie. Stricasem totul. Plângeam că mă arătasem aşa de laşă.

Confidenţele sunt o dovadă de dragoste sau de prietenie care trebuie mânuite cu îndemânare. Nu toată lumea e gata să le primească, iar o copilă cu atât mai puţin. Trebuie să lăsăm caracterele să se desăvârşească înainte să le cerem lucruri străine de ele. Mi-e silă de adulţii care îşi mărturisesc nefericirile unor copii. Şi mi-e silă şi de mine. Dar în ziua aceea nici eu nu eram suficient de matură încât să-mi dau seama că Annie era atât de tânără. Prea tânără să-mi primească mărturisirile, prea tânără să răspundă la ele cu sfaturi. Negăsindu-şi locul în schema tradiţională a confidenţelor, nu avusese de ales şi se lăsase pătrunsă adânc de disperarea mea. Dar, cum se întâmplă adesea pe tărâmul confidenţelor, a mea a atras-o după sine pe a ei.

Annie nu voia copii. Era categorică, surprinzător de hotărâtă pentru vârsta ei şi pentru subiectul în discuţie. Vedeam cum ochii îi strălucesc cu putere şi mâinile îi împăturesc cu delicateţe şervetul de masă. În clipa aceasta era pe deplin ea însăşi, plină de hotărâre şi de o blândeţe infinită. Cred că farmecul ei venea în parte din această stranie împletire dintre exaltare şi calm. Îşi închipuia viaţa altfel decât plină de copii. Înţelegeam mai bine de ce sterilitatea mea, în prezenţa ei, îmi păruse puţin lucru. „Nu merg bine împreună“, adăugase ea înainte să înşire o lungă listă de femei care trebuiseră să renunţe la pictură odată ce deveniseră mame. Îi spusese un prieten, un tânăr pe care îl iubea mult, un anume Louis.

Mi-a vorbit şi despre părinţii ei, care o aşteptaseră până la acel ultim hotar de unde încetezi să mai aştepţi. Imediat după bucuria naşterii ei, se instalese teama de a nu o pierde. Mama ei o copleşea cu precauţii infinite, se îngrijora din te miri ce. Tatăl ei încerca să-i bage minţile în cap şi întotdeauna sfârşeau prin a se certa. Deseori, seara, mama ei i se vâra în pat. Annie bănuia că provoca certurile ca să poată dormi cu ea, ca să-i audă în suflare că totul era bine, că fetiţa ei trăia. Fără să vrea, o învăţase că un copil e o responsabilitate împovărătoare, un fel de dramă iminentă.

— Nu degeaba poveştile cu zâne se încheie cu „S-au căsătorit şi au avut mulţi copii“, conchisese ea.

Laconică şi sensibilă, aşa era Annie, şi de aceea o îndrăgeam: cugetările ei nu erau tipice cuiva de vârsta şi din mediul din care provenea ea. Dar îşi dovedea vârsta, aceea la care încă nu ştim că anumite probleme nu au rezolvare. Şi a vrut să găsească una, oricare, dar s-o găsească. Nu ar fi trebuit să meargă niciodată mai departe.

Mi-a propus să facă un copil în locul meu.

Îmi cer iertare, mă exprim prost. Să facă un copil pentru mine.

Era 7 februarie 1939. Aveam capul plecat încă, sprijinit pe mâinile pe care mi le ţineam sub bărbie, privirea fixată asupra ziarului de lângă farfurie, mă agăţam de dată aşa cum un corp se agaţă de orice ca să nu cadă.

Jur că pe moment propunerea ei îmi păruse năstruşnică, absurdă, naivă… Dar disperarea e un rău perfid, care îşi trage seva din întuneric, şi încă din seara aceea am început să meditez din nou la idee. Dar dacă acesta era adevăratul motiv pentru care ne întâlniserăm? Dacă era voinţa Domnului?

În vremea aceea, mă încredinţam neobosită lui Dumnezeu, obicei pe care i-l datoram durerii mele. Nu eram nici exaltată, nici practicantă, pur şi simplu prostesc de superstiţioasă, numai de atât eram în stare. Spre deosebire de credinţă, superstiţia e pentru aceia care simt nevoia să creadă, dar care nu se pot dărui, aidoma mie la vremea aceea, întemniţată fiind într-un egoism al durerii.

În ziua în care decisesem să părăsesc Parisul eram aşa de mâhnită încât nu eram în stare să iau mai mult de o decizie odată. Când deschisesem sertarul de la biroul soţului meu, cel în care ţinea cheile proprietăţilor noastre, frământasem cu furie florile metalice ale cheilor, după care am luat una fără s-o privesc. Era cheia de la Scară. Nu pusesem la îndoială această alegere, atribuindu-i-o lui Dumnezeu.

Oare astfel voise să aranjeze întâlnirea mea cu cea care avea să-mi permită să revin la Paris cu un copil în braţe? În povestea aceasta, în final, Dumnezeu îmi va fi servit numai să comit o fărădelege.

Într-o zi, m-am surprins privind pântecele lui Annie şi închipuindu-mi-l rotund de la copilul meu.

Întrevăzând o geană de speranţă, am înţeles care era principala mea temere, cea pe care nu îndrăznisem niciodată s-o rostesc ca nu cumva să se îndeplinească, aceea că Paul m-ar fi putut părăsi.

Mediul nostru nu se putea lipsi de un copil, dar el oare putea? Cum le privea pe femeile cu care se întâlnea? Oare era uneori atras de ele nu numai pentru că erau frumoase, ci şi pentru că ele ar fi reuşit poate să-i dăruiască un copil?

Paul, soţul meu, iubirea mea, nefericirea aceasta ne putea veni de hac. Şi totuşi cât ne iubeam… Înainte.

Cunoşteam pe de rost condiţiile ideale pentru a rămâne însărcinată. Aşa începusem şi eu, după care apelasem la celelalte metode, şi eram hotărâtă să li le aplic lui Annie şi soţului meu.

Actul nu trebuia să depăşească trei minute, toţi medicii erau de acord că voluptatea compromite şansele de fecundare. Trei minute pentru un copil nu era prea mult. Şi mă convinsesem că o dată va fi de ajuns pentru ca Dumnezeu să mă elibereze, o singură dată. Ştiu, era o prostie, dar „greşelile se nasc adesea din certitudini“, spunea Paul întruna.

— Ţi-am zis eu că acordul ăsta de la München[6] e un fleac. Cum de-au crezut că Hitler are să se oprească aici? Greşelile se nasc prea des din certitudini. Mai întâi Renania, anexarea Austriei şi acum Sudeţii! Această nouă mişcare nu va fi de ajuns să pună capăt pretenţiilor nebunului ăstuia! Data viitoare va izbucni războiul, îţi spun eu.

6. Acord semnat în 1938 de Franţa, Marea Britanie şi Germania, care a consfinţit anexarea Cehoslovaciei de către Germania. (N. tr.)

Era 16 martie 1939, iar eu şi Paul ne plimbam prin parcul Scării. Hitler invadase Praga, se terminase cu Cehoslovacia. Paul era convins că nu vom scăpa de război, dar eu nu voiam să cred, îi luam în râs cu delicateţe tendinţa de a închipui numai catastrofe. Propunerea lui Annie mă obseda într-atât încât nu mă mai puteam gândi la altceva. Aerul era plăcut, era aniversarea căsătoriei noastre şi îmi spusesem că era cel mai bun moment să-i vorbesc.

— Dar cum îmi poţi cere aşa ceva?… Ţi-ai pierdut minţile? Fata asta nu e decât o copilă, nu ştie despre ce vorbeşte. Ţi-a făcut propunerea asta dintr-o prostie! Ce-ţi închipui? Mai întâi vrei să te muţi, îţi e indiferent că asta îmi afectează cariera, iar acum trebuie să mă culc cu prima venită? Şi apoi ce urmează? Va trebui să răpesc un copil, după ce i-am ucis părinţii? Îţi pierzi minţile. Te rog. Vino-ţi în fire. Hai în braţele mele, draga mea. Ai rămas însărcinată o dată, vei mai rămâne, îţi

promit.

Nu m-am dus în braţele lui, de altfel, după ziua aceea, nu m-am mai întors niciodată cu adevărat acolo. Am mers până la bolta de mărul-lupului şi m-am aşezat. Paul stătea în picioare în faţa mea. Încerca agitat să răsucească mai bine o tijă în jurul boltei de fier. Am încercat să vorbesc cât mai tare posibil.

— Nu am fost niciodată însărcinată. Pasquin te-a minţit.

Se întâmplase cu doi ani în urmă. Într-o zi nu avusesem menstruaţie, şi nici în zilele următoare. În timpul interminabilelor luni de aşteptare, închipuisem mii de feluri în care să-l anunţ pe Paul că sunt însărcinată, dar nu mă folosisem de nici unul. M-a strâns în braţe cu atâta dragoste… Îi fusese aşa de teamă că nu vom putea avea niciodată un copil. Era aşa de mândru, îmi promitea că avea să fie cel mai bun tată la care puteam visa. Toată noaptea făcuserăm mii de planuri, noi, care nu mai făceam nici unul. A doua zi după-amiază, mă dusesem la Pasquin la un consult şi trecusem pe la piaţă. Seara, ne invitaserăm prietenii cei mai apropiaţi la cină, nerăbdători să le împărtăşim fericirea noastră.

Nu am aflat niciodată cum s-a desfăşurat cina aceea, nici felul în care Paul le-a anunţat „fericitul eveniment". Când m-am întors de la consult, am urcat în odaie să mă culc şi m-am scuzat că nu mă simt bine. L-am lăsat să sărbătorească cu prietenii noştri un eveniment care nu avea să se petreacă niciodată. Nu avusesem curajul să-i spun adevărul.

Nu eram însărcinată, lui Pasquin îi părea rău, sufeream pur şi simplu de amenoree, o tulburare menstruală deloc gravă. Deloc gravă? Cum putea spune aşa ceva?

O săptămână întreagă nu m-am dat jos din pat. Paul se gândea că de vină e sarcina, că mă epuizează, şi nu ştia cu ce atenţii să mă mai copleşească. În fiecare dimineaţă, îmi citea scrisorile de felicitări pe care ni le trimiteau oamenii. Nu mai mâncam. Neliniştit, îi ceruse lui Pasquin să vină la căpătâiul meu.

Când s-a închis uşa în urma lor, m-am simţit aşa de uşurată… Pasquin avea să-i povestească totul, o amenoree deloc gravă şi aşa mai departe. Dar, când uşa se deschisese din nou, Paul îmi zâmbise cu delicateţe şi, aranjându-mi aşternuturile, mi-a şoptit că nu era nici o nenorocire, că aveam să rămân iar însărcinată, că nu trebuia să-mi fac griji, aveam să reuşim, că mă iubea.

În zadar plânsesem şi îi spusesem că nu fusesem niciodată însărcinată, că eram stearpă. Îmi trecea mâna peste frunte şi îmi spunea să mă liniştesc, că era normal să delirez după ceea ce mi se întâmplase, că medicul îl prevenise în această privinţă. M-am oprit din plâns. Paul nu avea să mă creadă, nu voia să mă creadă. Pasquin îi spusese că sufeream de depresie, că multe femei îi cad victimă după ce pierd o sarcină. Când trebuia şi el să spună adevărul, Pasquin îmi păstrase secretul.

Cu câteva zile înainte de acel moment al lunii în care vine de obicei menstrua, aplicaţi şase lipitori mici pe vulvă, adică trei pe partea interioară a fiecărei labii mici. De îndată ce cad lipitorile, acoperiţi înţepăturile cu ciuperca psalliota, ca să opriţi sângerarea complet. Se aplică tratamentul de două ori pe zi şi timp de trei zile se fac în vagin injecţii iritante cu:

Amoniac lichid ……………..... 4 gr.
Decoct rece de orz ………… 250 ml

Este rar întâlnit ca scurgerea menstruală să nu se restabilească după acest tratament.

Multe femei, şi îndeobşte cele tinere, nu suportă să folosească lipitori; înainte de a ajunge la

acest gest extrem, pot încerca să facă băi de şezut la 30 de grade, să frece de câteva ori orificiul vulvei, pot încerca băile la picioare cu muştar, pot aplica ventuze uscate pe partea interioară a coapselor, pot încerca cu câteva purgative şi spălături stimulatoare; în fine, îşi pot expune vaginul la aburi fierbinţi, lăsând partea deschisă asupra unui foc straşnic, ca să-l stimuleze. Aceste diverse metode pot restabili menstrua oprită; în caz contrar, va trebui să se revină la metoda precedentă.

Paul rupea tijele de mărul-lupului cu degetele. Era livid. Deşi avea capul plecat, vedeam că ochii îi clipeau repede, ceea ce la el era un semn de mare nervozitate. Tocmai se năruise o realitate pe care nu ar fi fost niciodată capabil să şi-o imagineze, pur şi simplu pentru că nu bănuia existenţa unui sfert din elementele care o compuneau.

A clătinat în sfârşit din cap, ochii i s-au fixat asupra unui punct din faţa lui şi ştiam că avea să spună ceva.

— Dacă eu ţi-aş cere să faci dragoste cu un alt bărbat ca să avem un copil, ai accepta? Crezi că e bine ce mi-ai spus? Crezi că nu mă implic destul? Fie… Dacă pentru a fi un soţ demn de acest nume crezi că trebuie să mă culc cu fata asta, am s-o fac. Pentru că te iubesc, înţelegi? Numai pentru că te iubesc. Dar o dată, o singură dată, apoi va trebui să-ţi scoţi nebunia asta din cap şi să nu mai discutăm niciodată acest subiect.

Ciudat lucru cum suntem alcătuiţi. Imediat ce Paul se încredinţase că energia cu care încercasem să-l conving se transformase în disperare, acceptase. Trei minute pentru a avea un copil. Deodată ecuaţia nu-mi mai părea aşa de simplă.

Nu eram geloasă din fire şi nimeni nu ar fi putut anticipa că acest temperament maladiv putea izbucni în dragoste, nici soţul meu, nici Annie. De altfel nici eu; încă nu ajunsesem la vârsta la care nu ne mai facem iluzii în privinţa felului nostru de a fi.

Şi astăzi mă întreb dacă nu cumva i-am făcut propunerea ca s-o refuze, pur şi simplu pentru a începe o discuţie cu el, ca să mă liniştească şi să-mi spună că nu mă va părăsi, că nu mă va respinge ca ceilalţi. Catherine d’Aragon, Joséphine de Beauharnais, prinţesa Soraya… nu aş fi fost prima femeie părăsită din cauza sterilităţii. Fără să le mai punem la socoteală pe cele necunoscute.

Dar poate că, dacă ar fi refuzat, tot i-aş fi purtat pică. De fapt, îi pusesem o întrebare al cărei răspuns era fatalmente inacceptabil.

Dacă m-ar fi refuzat, mi-aş fi spus că nu mă iubeşte.

A acceptat, şi mi-am spus că nu mă iubeşte.

Brusc, toată indecenţa situaţiei îmi sărea în ochi. Atunci i-am scris o scrisoare în care îi spuneam tot ce trebuia să facă. Încă mă văd cum potriveam imperativele pentru a face totul să pară cât mai impersonal posibil. Toţi medicii spuneau că poziţia misionarului era singura poziţie acceptabilă de împreunare, iar împerecherea nu se putea desfăşura altundeva decât într-un pat, „singurul altar pe care se poate săvârşi cu demnitate lucrarea cărnii“, încă îmi amintesc de expresia asta, „în întunericul şi liniştea cele mai desăvârşite“. De asemenea, medicii respingeau categoric prezenţa oricărei oglinzi în camera conjugală, „josnice obiecte care abat atenţia“. Îmi simţeam degetele jilave pe stilou, era gelozia. Aceste trei minute îmi păreau un chin, o veşnicie.

În timpul nopţii, cu ajutorul lui Jacques, transformasem odaia fără pereţi în una adaptată situaţiei, iar a doua zi Annie avusese dreptul la acelaşi curs de instruire ca soţul meu, dar la ea prin viu grai. Stăpânită de reaua-credinţă care nu mă mai părăsea, îmi spuneam că şi mie mi-ar fi plăcut să mi se explice în cele mai mici detalii cum avea să se desfăşoare primul meu act sexual.

În realitate, explicaţiile mele nu aveau drept scop s-o liniştească, dimpotrivă, voiam s-o sperii, s-o determin să refuze, să oprească ea în locul meu această maşinărie infernală. Eram sigură că, dacă avea să-şi vadă atelierul transformat în lupanar, avea să fie şocată, îmi spuneam că aveam să ajung la fiinţa ei intimă prin locuri dacă nu puteam ajunge la ea prin cuvinte. „Soţul meu se întoarce într-o oră…“ Presând-o, speram s-o fac să dea înapoi.

— Hai să aşteptăm până mâine…

Gata, o spusese. Eram sigură că învinsesem, că Annie tocmai se răzgândise, că renunţa. Îi eram profund recunoscătoare că era singura dintre noi trei care dovedea mândria şi curajul de a pune capăt acestei acţiuni năstruşnice.

Când a apărut a doua zi de dimineaţă, nu o aşteptam. În orele care au urmat, am aşteptat ca Paul să nu se întoarcă mai devreme, dar s-a întors. Iar această improbabilă scenă s-a jucat în faţa ochilor mei.

A intrat în salon. L-am privit. El însă nu m-a privit. Annie avea capul plecat. I-a spus: „Hai“. Ea s-a ridicat. L-a urmat. Iar eu nu am mişcat un deget măcar să-i opresc. Am auzit uşa odăii fără pereţi închizându-se în urma lor.

Am rămas acolo unde mă lăsaseră. Bătăile inimii îmi împingeau imperceptibil bustul înainte şi înapoi şi-mi era greu să-mi recapăt respiraţia. Paul avea să se întoarcă, regreta, avea să-mi spună că nu putea face dragoste cu o alta. Dacă mă lovea cineva în timpul aşteptării, nu aş fi simţit nimic, căci nu mai eram acolo. Mă scufundasem în această parte din suflet care nu ştie de cele trupeşti, poate aceea care supravieţuieşte când murim.

Paul se întorsese primul în salon şi se aşezase în faţa şemineului de parcă ar fi ars focul. Era locul lui, fie vară, fie iarnă. Faptul că se culcase cu o altă femeie nu-l împiedica să-şi păstreze obiceiurile, gândisem eu. Cred că în clipa aceea m-am simţit cu adevărat trădată, pe când stătea în picioare în faţa acestui şemineu. Îl priveam. El însă nu mă privea.

Îl uram pentru că stătea acolo, dar în acelaşi timp faptul că-l aveam din nou în faţă îmi dădea tărie. Atunci am avut o tresărire de orgoliu. Trebuia să mă comport de parcă tot ceea ce se petrecuse adineauri continua să-mi îndeplinească voinţa. De parcă nu aveam nici o problemă să semnez contractul pe care îl redactasem chiar eu. Cu senzaţia că sunt un mort care îşi vede testamentul, m-am afundat în mine însămi ca să-mi regăsesc glasul şi să-i pot lansa un „la revedere, pe mâine“ lui Annie, care se pregătea să plece.

Îmi aruncase şi ea un „pe mâine“ rostit cu răceală.

Numai Paul nu spusese nimic. Cu ochii plecaţi spre şemineu, întindea mâinile de parcă ar fi vrut să şi le încălzească la focul care ardea. Era 9 aprilie. Suporturile pentru lemne erau goale. Afară, soarele ardea. Ar fi trebuit să bănuiesc ceva.

În luna următoare, şi-a reluat şi el obiceiurile. Annie continua să vină la noi acasă, soţul meu să plece la sfârşitul dimineţii şi să se întoarcă la cină, uneori după aceea, dar foarte rar.

Eram singura care se schimbase. Nu mai speram să am un copil, ca în toţi anii aceia care trecuseră, acum îl aşteptam, senină. Mă gândeam la tot ceea ce aveam să facem împreună. Aveam să ne întoarcem la Paris, să ne reluăm viaţa de dinainte. Aveam să scap de statutul de paria care îmi fusese rezervat, nimic nu avea să mă mai despartă de Paul, aveam să ne regăsim patul fără ca pe trupurile noastre să mai apese această grea responsabilitate. Vom avea un copil şi nu vom mai aştepta şi alţii, aveam să ne reluăm zbenguielile la care renunţaserăm cu câţiva ani în urmă, în lejeritatea gesturilor noastre. Întărită de toate aceste certitudini, nici măcar nu-i mai purtam pică lui Paul că cedase în faţa stăruinţelor mele. Gelozia mea se domolise, iar sub aceste promiţătoare auspicii eram încrezătoare

până la limita raţionalităţii.

Dar, pe 9 mai, Paul m-a anunţat pe nepusă masă că Annie nu este însărcinată. Vestea a fost cu atât mai violentă cu cât nu mă aşteptasem să fie el cel care mi-o dă. Nu era posibil. Probabil că se înşela. În primul rând, de unde ştia el?

— Mi-a spus Annie.

Când? Nu se mai revăzuseră de atunci.

— Mă rog, nu, nu mi-a zis ea. Nu tocmai… Am convenit că, dacă nu este însărcinată, prinde perdeaua în fereastra din odaie şi că astfel, seara când ajung pe alee, am să văd perdeaua şi atunci am să ştiu şi am să-ţi pot spune. Am căzut amândoi de acord în această privinţă, după ce… mă rog, înţelegi, odată ce am terminat…

Îmi părea totul îngrozitor, faptul că între soţul meu şi Annie putea exista o asemenea complicitate, că noaptea lor de amor nu servise la nimic. Eram înnebunită de disperare. Nu mai fusesem niciodată în starea asta, nici când mi se întâmplase mie. Sarcina aceasta era ultima noastră şansă de scăpare. Mă resemnasem o dată la gândul că trupurile lor se împreunează, era o dată pentru totdeauna. Trebuiau să mai încerce. Nu puteau renunţa, nu acum, trebuiau să continue, până ieşea.

Paul s-a ridicat din nou şi a refuzat violent, avuseserăm o înţelegere, eu stabilisem regulile, „o singură dată“, el le respectase, acum era rândul meu. Toată seara şi toată noaptea ne certaserăm. Mă acuza că vreau să ne distrug. Îi răspundeam că oricum aveam să ne distrugem dacă nu aveam copii.

A doua zi, a insistat să rămână până venea Annie.

— Nu ştiu ce ai fi în stare să-i mai bagi acum în cap acestei fete.

O pândea de la fereastra salonului. Încă nu auziserăm uşa deschizându-se, că s-a şi dus pe hol. Se zorise în întâmpinarea ei şi-l auzeam de pe fotoliul meu.

— Am anunţat-o că nu eşti însărcinată, i-am spus de povestea cu perdeaua, că ai prins-o în fereastră ca să mă anunţi.

Au intrat în salon. Era livid, stăruitor şi făcea gesturi spre mine.

— Nu vrea să înţeleagă. Vrea să continuăm. Eu nu reuşesc să-i bag minţile în cap, spune-i tu, spune-i tu că e imposibil!

Annie îl privea ciudat.

— Sunt de acord.

Nici Paul şi nici eu nu am înţeles imediat ce voia să spună.

— Sunt de acord să continuăm până reuşim.

Annie vorbise pe tonul cel mai chibzuit posibil. Soţul meu s-a îndepărtat de ea de parcă tocmai l-ar fi ars cu fierul roşu. Părea complet pierdut. A căutat din priviri servieta de pe poliţa şemineului, şi-a amintit că e sprijinită de perete, sub fereastră, a mers cu pas hotărât, a înhăţat-o şi a plecat.

Ai fi zis că suntem într-o piesă de Feydeau şi, în ciuda tensiunii palpabile, ridicola ieşire ne-a smuls zâmbete mie şi lui Annie. În rest, situaţia a scăpat fără comentarii şi Annie a detensionat-o cu naturaleţea-i obişnuită, întinzându-mi o revistă şi spunându-mi cu blândeţe: „Haideţi să citiţi lângă mine, aş vrea să reiau lucrul la o pânză“. Ne puteam relua armonioasa coabitare.

În schimb eu şi Paul nu ne mai vorbeam. Mâncam în linişte. Nici măcar Sophie nu mai îndrăznea să sufle o vorbă. De obicei, făcea mici comentarii despre mâncărurile pe care ni le servea, că-i venise o idee bună, să lase vânăta cu tot cu coajă, care îi dădea un gust mai bun, sau că aveam noroc că mâncam puiul ăsta bun, care ar fi sfârşit în coşniţa Cutăriţei dacă nu ar fi mers ea mai iute să ajungă prima la coadă… Sophie ne înveselea, dar atmosfera de proastă dispoziţie îi biruise limbuţia.

Eram posedată la propriu de obsesia mea şi, ca orice obsesie, aceasta distrusese totul în cale. Paul trebuia să aibă acest copil, prin orice mijloace, şi până la urmă am luat cea mai proastă decizie din viaţa mea, aceea de a-i refuza patul meu. Voiam să-l forţez într-un fel sau altul să se culce cu Annie: acolo unde mintea refuza, corpul avea să cedeze. Îl împinsesem spre acest refugiu cu sadismul unui duşman, uitând că-l iubesc.

Am fi putut sta mult timp aşa, fiecare pe poziţia lui, morocănoşi unul în prezenţa celuilalt, dar un eveniment exterior, cum se întâmplă deseori în dilemele de nepătruns, a pus brusc lucrurile în mişcare.

În ziua aceea, Paul se întorsese la sfârşitul dimineţii. Era sâmbătă şi-mi terminasem toaleta. Părea uşurat să mă vadă acolo. Era teribil de agitat. Nu avea astâmpăr şi îmi atingea toate flacoanele de pe măsuţa de toaletă.

— În dimineaţa asta am asistat la execuţia lui Weidmann şi s-a petrecut ceva cumplit. Mai întâi, execuţia a avut loc cu aproape o oră întârziere, încă nu se ştie de ce, dar Weidmann a fost legat în plină zi. Fotografii erau turbaţi de încântare că pot în sfârşit surprinde execuţia pe clişeu, de obicei acestea ieşeau prost, căci execuţiile se petreceau întotdeauna noaptea. Le auzeam ţăcănitul necontenit al aparatelor. Mulţimea vocifera. Impasibil cum îi e felul, Desfourneaux a acţionat cuţitul ghilotinei, când, deodată, nişte femei au dat năvală peste forţele de ordine şi s-au aruncat la pământ ca să-şi înmoaie batistele în băltoacele de sânge, ca o haită de hiene. Capul lui Weidmann probabil că nu apucase să se oprească din rostogolire pe fundul coşului.

Era greţos să le vezi pe femeile acelea ghemuite, urlând în timp ce ştergeau sângele cu amândouă mâinile. Nu înţelegeam ce fac. Mi-a explicat Eugène. Era îmbufnat de la începutul procesului. Trebuie spus că are acelaşi prenume ca Weidmann şi că nu mai putea face un pas pe culoarele redacţiei fără ca un poznaş să simuleze că îşi taie gâtul când îi ieşea în cale, „hârşti“. „Uite-le pe nebunele astea care îşi închipuie că sângele scrântitului ăstuia are să le facă fertile.“ Când mi-a spus asta, nu-ţi imaginezi ce frică mi s-a făcut. Am închis ochii şi nu mai îndrăzneam să-i deschid iar. Mi-era teamă să nu te văd şi pe tine ieşind din mulţime şi îngenunchind printre aceste femei. Am rămas după ce a plecat toată lumea, pândind la colţurile străzii. Nu m-ar fi mirat din partea ta să vii odată ce nu te mai putea vedea nimeni, să îngenunchezi cât să iei ceva din geantă, şi mai ales cât să-ţi laşi fusta să măture discret pământul, sperând astfel să prinzi şi tu câteva picături de sânge. Nu-i aşa că ai fi fost în stare să o faci? I-am cerut lui Eugène să scrie articolul în locul meu şi m-am zorit să mă întorc, voiam să te găsesc repede. Regret aşa de tare ceea ce ni se întâmplă, dragostea mea. Nu vreau să mături niciodată pământul cu poala, mă înţelegi? Niciodată. Tot mai vrei s-o fac?

— Da.

— E acolo?

— Da.

Era 17 iunie. Eugène Weidmann, „ucigaşul din Voulzie“, care a asasinat şase persoane, fusese decapitat. La fel şi eu.

După sâmbăta asta, şi-au luat obiceiul de a se întâlni în fiecare sâmbătă. Era un secret al nostru, dar despre care nu vorbeam niciodată. Acestea sunt secretele cele mai înspăimântătoare. Acţionam unii în funcţie de ceilalţi, dar fără ne punem de acord. În zilele acelea, decisesem să mă îndepărtez şi să-i iau şi pe Jacques şi pe Sophie. În timp ce el mă conducea la Paris şi ea făcea cumpărături acolo, nu puteau bănui ce se pregătea în odaia fără pereţi.

Jacques mă aştepta în faţa cinematografului Normandie. Speram că, dacă merg la cinematograf, aveam să-mi mai limpezesc gândurile. Dacă eram departe şi mă distram, mi-ar fi fost mai simplu decât dacă stăteam în odaia de alături. Dar gândurile nu se lasă reduse astfel la tăcere. *Nu o poţi lua cu tine după moarte*, îmi aduc aminte, câştigătorul Oscarului pentru cel mai bun film. Auzisem lucruri bune despre el, „un Capra plin de sentimente frumoase“, aşa că nu riscam nimic… Doar că sentimentele frumoase te irită când trăieşti o dramă şi am aflat asta pe pielea mea. În ziua aceea, sufletul mi-era un ghem prea dureros ca filmul acesta să ajungă la el, şi în timp ce totul era bine când se sfârşea cu bine, cu cântecul *Polly Wolly Doodle*, eu izbucneam în lacrimi. Nici vorbă de fericire sau de uşurare, cum simţeau ceilalţi spectatori din jurul meu, ci, dimpotrivă, nefericire, furie, deznădejde. Bărbatul pe care îl iubeam făcea dragoste cu o altă femeie. În loc să mă facă să uit de drama mea, filmul acesta mi-o făcuse şi mai evidentă decât până atunci.

Simţeam că era absolut necesar să mă apropii de Paul, să-i dau ceva la schimb pentru acele sâmbete, să-i arăt cât de recunoscătoare îi sunt.

Eu, care refuzam toate invitaţiile de când ne instalaserăm la Scară, i-am propus să-l însoţesc la recepţia ambasadei Poloniei şi la nunta lui Sacha, unde ştiam că avea să meargă, la una din motive politice, la cealaltă din prietenie. Între cele două serate, am putea oare să dormim la noi acasă?

Bine.

În casa noastră de la Paris, voiam să spun.

Da, da, înţelesese.

Era 28 iunie 1939.

Petrecerea de la ambasadă fusese veselă dar ostenitoare. Toată lumea bună din Paris era acolo, complet lipsită de griji, de parcă tensiunile dintre Polonia şi Germania nu existau. Lukasiewicz, ambasadorul, dansase toată seara, desculţ şi gesticulând, invitându-i pe unii şi pe alţii să i se alăture. Chiar şi valeţii în livrea dansau, şi chiar şi eu. De mult nu mă mai distrasem astfel. O mazurcă, o poloneză, o polcă… Paul era consternat. În ciuda pericolului la care erau expuşi acolo… Oare Cehoslovacia nu le servea drept lecţie? Cineva de lângă noi i-a răspuns, ridicând mult piciorul, că Lukasiewicz era convins că Hitler blufa şi că aflase dintr-o sursă sigură că Führerul îi promisese lui Il Duce pacea până în ’43. Paul l-a făcut idiot, dar vocea i-a fost înghiţită de muzică.

Când a început focul de artificii, îi căutasem mâna. Mi-o lăsase fără să pară că-şi dă seama că de luni de zile nu mai făcusem un asemenea gest faţă de el. În clipa aceea am realizat cât îl nelinişte situaţia politică. Dar eu, departe de toate aceste considerente geopolitice, ţinându-l de mână pe Paul, îmi spuneam că poate copilul nostru era pe drum. Ce bucurie! Avea să fie băiat. Era 4 iulie.

N-am dormit bine în noaptea aceea. Paul nu venise lângă mine. Şi eu, care îmi închipuisem că aveam să adorm în braţele lui… Îşi petrecuse noaptea în biroul lui, unde îşi curăţase „colecţia de pistoale de colecţie“, cum o numea el.

La micul dejun îmi spusese că viaţa e ciudată. După atâta timp în care nu le văzuse, i se părea că unele au un farmec nou, iar altele sunt complet lipsite de aşa ceva.

Îmi amintesc pefect de această frază, şi ştiu şi de ce. Era una din frazele acelea care îşi ascund înţelesul adevărat şi care le lasă un gust amar şi celui care o rosteşte, şi celor care o aud. O frază-cheie, de care ne amintim mai târziu şi ne spunem: deci asta voia să zică. Cum de nu mi-am dat seama în clipa aceea?

Această colecţie de arme îi aparţinea tatălui său, iar Paul o moştenise la moartea acestuia.

Avea mereu la el „micuţul Deringer“. Asemenea unui inel care trece de pe un deget pe altul la

femeile dintr-o familie, acest pistol trecea din generaţie în generaţie dintr-un buzunar în altul la bărbaţii din familia soţului meu. Ei spuneau că era cel cu care fusese asasinat Lincoln şi că, dacă, îl poartă la ei, îl împiedică să mai facă rău. Sophie, pentru care moartea lui Lincoln nu făcea nici cât o ceapă degerată pe lângă nenumăratele cârpeli de care aveau nevoie buzunarele de la pantalonii lui Paul, bodogănea adesea că e un obicei prost să te plimbi mereu cu un pistol la tine, că aduce ghinion. Pe noi ne făcea să râdem.

A doua zi de dimineaţă, am plecat spre Fontenay-le-Fleury la nunta lui Sacha Guitry. Erau mulţi săteni adunaţi împrejurul cortegiului. Ceremonia m-a emoţionat tare, nu prin ea însăşi, ci prin faptul că-mi amintea de a noastră. Cele două „da“-uri rostite mi-au creat mereu aceeaşi impresie: vreme de câteva minute, iubirea pare aşa de simplă, încât chiar şi cel mai puţin amabil, mai cinic şi mai deziluzionat om din asistenţă crede în ea. Numai după aceea sufletele îşi vin în fire, asemenea lui Paul.

— Totuşi, e mare diferenţa de vârstă între ei.

Sacha avea cincizeci şi patru de ani, Geneviève douăzeci şi cinci. Nu răspunsesem nimic, dar nu-mi plăcuse deloc această observaţie. Era a doua oară în mai puţin de o săptămână când îmi ieşea în cale chestiunea diferenţei de vârstă.

Cu o sâmbătă în urmă, văzusem *Noaptea amintirilor* la cinematograful Normandie, şi, pentru că Marcel Carné e prea delicat s-o spună, n-o spusese, dar această chestiune era exact miezul filmului. Arletty şi Jacqueline Laurent seamănă aşa de mult încât numai vârsta le deosebeşte, iar dintre cele două Gabin, asemenea lui Jules Berry, o alege pe cea mai tânără. Cine are urechi de auzit să audă, trebuie să fi gândit Carné când le angajase pe cele două actriţe.

Îi expusesem această argumentaţie tovarăşului meu de masă, care lucra în domeniul cinematografiei. Nu se gândise deloc la asta când văzuse filmul, dar acum, că spuneam eu, era limpede.

Nu eram prea numeroşi cei prezenţi la acest prânz, mai precis o sută cinci. Sacha ţinuse neapărat ca numărul invitaţilor să coincidă cu al pieselor pe care le scrisese. Tipic pentru el. Mă simţeam destul de în largul meu. Atmosfera era veselă, spiritele încinse, ceea ce mă punea la adăpost de întrebări triviale despre copii. Timpul nu era frumos, luaserăm masa înăuntru, mai puţin desertul. În parc, un măgar trăgea de o şaretă în care era plantat un cireş, şi fiecare trebuia să meargă să se servească. Femeilor li se părea o idee încântătoare, aşa de poetică… dar bărbaţii s-ar fi lipsit cu dragă inimă de efortul de a se ridica de la masă, de altfel majoritatea au sărit peste desert. Mă speria niţel gândul de a mă trezi înconjurată de toate aceste femei în acelaşi timp şi le-am lăsat să o ia înainte. În timp ce le priveam cum coboară treptele platformei, inofensive, duşmancele mele de deunăzi, am înţeles brusc că adversarele mele se schimbaseră.

Lângă măgarul înhămat la şaretă era o căprioară albă pe care Sacha i-o oferise lui Geneviève ca dar de nuntă.

Annie era frumoasa căprioară, iar eu măgarul chinuit.

Această certitudine m-a uluit. Diferenţa de zece ani care ne despărţea, şi pe care nu o remarcasem niciodată cu adevărat, m-a lovit brusc.

— Domnişoara Annie are să sucească multe capete!

De câte ori îmi repetase Sophie fraza asta în ultimele săptămâni? Mi-era teamă că încep să înţeleg ce voia să insinueze. Nu le poţi ascunde nimic servitorilor, observă lucruri pe care ceilalţi nu le văd. Noi suntem centrul atenţiei lor şi, chiar şi dacă suntem grijulii, nu-i putem împiedica să observe

amănuntul incriminator. Aranjarea unei cuverturi de pat, o perdea trasă prea mult, numai ei ştiu să refacă ce au făcut, un fir de păr care nu are ce căuta aici, o atitudine prea grăbită sau prea distantă, cea mai mică schimbare, ei o observă.

Urcasem în maşină ca în fiecare sâmbătă dimineaţa în ultimele săptămâni, dar la ieşirea din sat m-am prefăcut că mi-am adus aminte ce dată e. Să meargă ei la cumpărături ca de obicei, eu preferam să mă întorc. În Paris, a doua zi după 14 iulie, era imposibil să mergi pe Champs-Elysées. Şi le-am spus lui Jacques şi lui Sophie să mă lase acolo, la răscruce, că aveam să mă întorc pe jos.

— Domnişoara Annie are să sucească multe capete!

Mă agăţam de fraza aceasta ca să nu revin, să nu mă răzgândesc brusc. De ce ar trebui să mă simt jenată, în definitiv? Nu încălcam nici o formă de intimitate, căci nu exista. Eu stabilisem regulile întâlnirilor lor, deci prezenţa mea aici nu avea nimic indecent. Încercam să mă conving de asta când am auzit uşa închizându-se în urma lor. Se apropiau de pat. Nu înţelegeam ce-şi spuneau, şoaptele erau înăbuşite de tapiserie. Am crezut că se întind. Am îndepărtat puţin draperiile grele.

Nu se întinseseră, stăteau aşezaţi, amândoi pe marginea patului. Paul îi trecea mâna prin păr să i-l dea de pe faţă. Vorbeau încet. Se priveau în ochi. Annie era cu spatele, nu-i vedeam decât chipul lui Paul, însufleţit, aşa de însufleţit. Şi apoi nu i l-am mai văzut. S-au sărutat. Pe buze. Cu toată puterea. Cu degetele, Annie trasa conturul umerilor lui Paul, gâtului, iar el se lăsa în voia ei, îi privea gura. După lungi mângâieri, ea s-a dus spre mormanul de pânze noi aşezate pe jos şi, după ce le-a îndepărtat pe cele de deasupra, a luat una din mijloc. O ascunzătoare. Nu o pusese încă pe şevalet, dar ştiam deja ce aveam să văd, portretul lui Paul.

A lucrat multă vreme. Paul privea înainte, nemişcat, aşa de liniştit. Ea şi-a lăsat pensula şi s-a dus să se aşeze în genunchi, în faţa lui. Au mai stat aşa un lung răstimp, vorbind cu glas scăzut. Apoi el a ridicat-o şi a sărutat-o. S-au dezbrăcat, mângâindu-se. A luat-o în braţe, aşa cum ţi-ai purta tânăra mireasă, şi a aşezat-o pe un taburet înalt. Şi-a pus gura pe sexul ei, iar ei îi plăcea. S-au întors în pat. Corpurile lor se strângeau. Ea se aşezase între picioarele lui, el îi atingea sânii, fesele, o săruta pe frunte, el gemea, ea îl masturba. L-a făcut să ejaculeze pe aşternuturi.

Iată ce se alegea de copilul pe care îl aşteptam cu atâta patimă.

S-au aşezat unul lângă celălalt, cu mâinile pe sexul celuilalt, cu chipurile unul către celălalt. Paul a ajutat-o să se îmbrace la loc. O mângâia pe ceafă în timp ce ea îşi aranja pieptănătura, şi au ieşit din cameră, ţinându-se de mână.

Am vărsat în spatele acestor perdele, am vărsat din cauza a ceea ce văzusem. În mintea mea, trupurile lor continuau să fie înlănţuite, mâinile se căutau, gurile lor se muşcau, îşi ofereau plăcere, dar soţul meu nu o pătrundea. Făceau dragoste ca să nu facă un copil.

Dar eu ce crezusem? Era aşa de frumoasă. Şi ar fi fost mai puţin dacă nu era această îndrăzneală care s-o facă şi mai ispititoare. Nu avea pudoare, nici rezistenţă în trupul ei suplu, avea atitudini aşa de dezinvolte, mâini aşa de precise, era senzuală, excitantă până şi întinsă, chiar şi fără să facă nimic. Am vărsat când mi-am dat seama că nu puteam niciodată lupta împotriva acestui lucru, chiar dacă aş fi împrumutat din gesturile ei. Am vărsat când am avut certitudinea că soţul meu o iubeşte pe femeia asta. În privinţa aceasta, trupul nu înşală.

A doua zi, o dâră de fire albe mi se desena pe partea dreaptă a capului. Paul m-a strigat în timp ce eu descopeream această urmă mârşavă. Luată pe nepregătite, mi-am pus iute o eşarfă ca să le ascund. Mi-era teamă să nu le vadă şi el şi să ghicească astfel că ştiu totul. Nu a remarcat nici măcar eşarfa, care totuşi sărea în ochi, atât era de demodată. Era 15 iulie.

S-au scurs zilele, împietrite în certitudine. Pânzele lui Annie îi trădau înşelătoria, erau mai violente, mai zbuciumate. Încă îmi amintesc de un câmp cu albăstrele pe un fond negru, stăpânit de o senzualitate tulbure, de parcă toate corolele florilor aveau ceva din chipul lui Paul. Era insuportabil.

Trecea sâmbătă după sâmbătă, iar eu nu puteam să suflu o vorbă, nici unuia, nici celuilalt, într-atât îi implorasem.

Dar dacă vorbeam cu Paul despre asta? Oare m-ar fi ales pe mine? Mi-ar fi aruncat oare în faţă dragostea pentru ea? Am vrut să-i spun „hai să ne întoarcem la Paris, la noi acasă“, dar nu am îndrăznit, de teamă să nu-mi spună „s-o luăm şi pe Annie“. Nu aş fi suportat să se demaşte. Şi dacă încă nu îşi mărturisise că o iubeşte, nu era cazul să-l fac eu să descopere asta.

Nu încercam să-i înţeleg, ci doar să-i dau în vileag, cum se întâmplă de obicei când aflăm o taină care ne-a fost refuzată. M-am ascuns de mai multe ori în spatele draperiilor grele. Disecam gesturile soţului meu, recunoscând unele pe care le avusese şi cu mine, şi mai ales descoperind multe altele. Simţeam nevoia să-i văd şi să-i tot văd iubindu-se, înşelându-mă, de parcă aş fi ştiut deja că am să comit un act odios care trebuia să-şi tragă seva dintr-o ură adâncă. Prin urmare, în fiecare clipă de slăbiciune, de şovăială, aceste imagini insuportabile au pus stăpânire pe fiinţa mea, împingându-mă, inexorabil, spre ce e mai rău.

Eram amândoi în salon, eu şi Paul. Radioul era pornit, iar ministrul sănătăţii publice descria o situaţie catastrofală. Pornise cursa natalităţii. Gazetele germane prezentau exemple de urmat: „Schumann era al cincilea copil la părinţi, Bach avea şapte fraţi şi surori, Händel nouă, Dürer şaisprezece, Wagner era cel mai mic din opt fraţi, Mozart din zece…“ La noi, chestiunea natalităţii era deosebit de neliniştitoare. Populaţia se împuţina, puteam anticipa momentul în care Franţa avea să piardă jumătate, trei sferturi din ea şi chiar să dispară complet…

Nu avusesem dreptul să aud şi finalul. Paul se ridicase neliniştit şi răsucise de butonul radioului. După un răstimp, îmi spusese:

— Ştii, Annie nu e însărcinată încă.

Îmi muşcasem buzele să nu izbucnesc. Ea, care îi săruta sexul soţului meu.

În anul acela nu am plecat în vacanţă, lucru nemaiîntâlnit până atunci. De obicei, ne petreceam vara în casa noastră din Collioure.

Paul spunea că situaţia ţării era prea tensionată, dar eu ştiam că era un pretext. De fapt, nu voia să fie departe de Annie. Ca să nu fiu mai prejos, îi răspunsesem că nici eu nu luasem în calcul posibilitatea de a pleca de la Scară, dat fiind că ne invadau plajele atâţia indivizi cu concedii plătite. De altfel, cu siguranţă că Annie şi părinţii ei aveau să plece şi ei câteva zile.

Reacţia mea îl liniştise aşa de tare pe Paul că nici măcar nu-mi remarcase atacul asupra falsului său pretext şi asupra lui Annie, pe care tocmai o pusesem evident în categoria acestor proletari pe care îi dispreţuiam. Perfidia mea nu avusese nici un efect, căci de mult n-o mai vedea ca pe o fiică de muncitor cum era de fapt. El care se juca cu degetele ei, care o săruta delicat în căuş, la îngemănarea dintre încheietură şi mână.

În ciuda aşteptărilor, la jumătatea lunii august mi-a propus să mergem să petrecem câteva zile la Deauville. Era mai puţin departe decât Sudul şi ne puteam întoarce mai repede dacă situaţia se înrăutăţea. Ceea ce am luat drept atenţie faţă de mine s-a transformat într-un adevărat coşmar. Îţi poţi ascunde nefericirea printre oameni nefericiţi, nu printre oameni fericiţi. Şi printre toţi aceşti oameni care străbăteau malul mării chiuind, nefericirea lui Paul era bătătoare la ochi. Urmărea cu patimă subiectul furtului tabloului lui Watteau, *Indiferentul*. Îmi amintesc titlul său, pentru că această senzaţie

mi-o lăsa şi mie faptul că regăsiseră acest tablou de la Luvru. Îmi citea articolele pe acest subiect, Bogousslavsky în sus, Bougousslavsky în jos. Aceste monologuri mă îngrozeau. Nu atât pentru că erau cam singurele cuvinte pe care mi le-a adresat soţul meu cu prilejul acestei şederi, ci pentru că purtau amprenta cu greu disimulată a lui Annie. Nu cu mine vorbea.

În restaurantul în care prânzeam, îmi scosesem eşarfa la toaletă şi-mi smulsesem firele albe unul câte unul. La al şaptelea, am decis că, dacă nu izbucnea războiul, aveam s-o ucid pe Annie. La al nouălea nu mai plângeam şi le smulgeam aproape cu încântare pe ritmurile melodiei *Tout va très bien, madame la marquise* care răzbăteau până la mine din sala restaurantului.

Salvarea mea putea veni numai dintr-o despărţire. Afundându-mă într-o ruşinoasă speculaţie pe tema nefericirii, invocam războiul din răsputeri. În august 1939 se suprapuneau mai multe semne. Ne luam măsuri pentru o apărare pasivă. Sacii cu nisip invadaseră Parisul, acopereau statuile, din Jardin des Plantes fuseseră luate toate animalele rare, iar cursele de tren spre Germania fuseseră suspendate. Ceea ce speria pe toată lumea mie îmi dădea alinare.

Avea să fie război, sau nu? Mă agăţam de semnul cel mai mic, chiar şi de cel mai amăgitor. Preferam prezicerilor astrologilor, care asigurau că, judecând după horoscopul domnilor Hitler şi Mussolini, nu va fi „război vara aceasta“, ştirile potrivit cărora în estul Franţei şi în Germania fuseseră observaţi mai mulţi mătăsari, la fel ca în 1870 sau ca în 1914. Se ştia că aceste păsări, ale căror pene se termină cu un fel de bulgăre de ceară roşu-sângeriu, anunţă mari catastrofe. Sau că se găsise o ediţie rară a unei cărţi de Nostradamus şi nici aceasta nu prezicea nimic bun. „Încă din 1940, armatele germane vor invada Franţa prin nord şi prin est. Din Paris va mai rămâne cenuşa şi la Poitiers se va da bătălia finală. Dar atunci va apărea un francez care va retrezi toate energiile naţionale, îi va alunga pe germani şi va fi uns rege în Avignon, spre bucuria generală.“

Paul însuşi îmi zugrăvise o situaţie apocaliptică, fără să bănuiască ce plăcere îmi făcea. Nu numai că avea să izbucnească războiul, ba mai mult de atât, nici nu aveam să-l câştigăm. Nu avea nici un rost să-mi ascundă acest lucru, ziarul lui îi ceruse să investigheze realitatea pregătirii noastre militare, iar ceea ce descoperise nu avea nevoie de comentarii. Reuşise să intercepteze documente oficiale, scrisori de la diferiţi membri ai comisiei armatei care ne pecetluiau înfrângerea: armata noastră terestră era deficitară, tunurile depăşite, iar trupelor le lipseau instrumentele de observaţie şi de măsurare. Nu eram dotaţi cu vehicule cu şenile pentru aprovizionare, ci cu camionete, incapabile să avanseze pe un teren afectat de obuze şi mine. Unele regimente nu aveau nici măcar măşti de gaze, nici posibilitatea de a da alarma. Iar armata aeriană stătea şi mai prost. Într-o confruntare cu avioanele, artileria noastră putea atinge numai aparatele care zburau la mai puţin de 6 000 de metri, în vreme ce avioanele germane aveau o rază între 8 000 şi 11 000 de metri. Duceam o lipsă cumplită de avioane moderne, iar aviaţia franceză risca să fie zdrobită în câteva zile.

Cu atât mai rău.

Decât să-mi ia ea soţul, preferam să mi-l ia războiul.

Decât să-mi ia ea soţul, preferam să mi-l ia moartea.

Şi mai fusese şi acel surprinzător pact Ribbentrop–Molotov. Daladier[7] însuşi, trezit în toiul nopţii, crezuse mai întâi că e o glumă a unor gazetari. Dar cele două şcoli, una adepta războiului, cealaltă împotriva lui, continuau să se înfrunte. Mai erau unii, asemenea lui Paul, care credeau că maşinăria era definitiv pornită, şi alţii, precum Aragon, care scriau că războiul tocmai suferise un recul, că pactul germano-sovietic avea să fie un instrument în restabilirea păcii împotriva Reich-ului agresor. Deseori greşelile se nasc din certitudini.

7. Édouard Daladier, prim-ministru francez care a declarat război Germaniei pe 3 septembrie 1939. (N. tr.)

Nopţile mele din acea lună august au fost aproape toate marcate de acelaşi vis. Îi bombardam pe nemţi şi, din cauza mea, era declarat războiul.

Pe 1 septembrie, la orele 4:45, *Schleswig-Holstein*, crucişătorul cuirasat german, deschidea focul asupra enclavei poloneze din Westerplatte. Iar la ora opt, Germania proclama că Gdansk şi teritoriul său făceau acum parte integrantă din Reich.

La 10:30, Paul m-a trezit şi mi-a dat vestea. Trebuia să meargă la biroul de recrutare, fusese anunţată mobilizarea generală. Nu găsisem nici o vorbă de alinare.

Ne-am întors la Paris. Pe străzi, peste tot, erau zeci şi zeci de copii, cu o valijoară sau cu o boccea în mână. Pe spatele unora era o emblemă mare din cârpă cu numele şi prenumele. Guvernul le dăduse ordinul de evacuare. Le-am invidiat pe toate femeile care plângeau în ziua aceea. Nefericirea lor era dovada că viaţa le dăruise lor fericirea pe care mie se încăpăţâna să mi-o refuze.

Pe 3 septembrie, Adolf Hitler s-a trezit la şapte şi a primit veşti de pe front. Erau excelente: tancurile Panzer şi avioanele Stuka decideau soarta Poloniei.

La 9:15, pe când se afla în biroul său, i-a fost tradus cu glas tare şi măsurat textul ultimatumului britanic dat Germaniei.

La 12:30, ambasadorul Franţei a transmis la rândul său fatidicul text: „Guvernul Republicii are onoarea de a informa guvernul Reichului că are obligaţia de a îndeplini începând de astăzi, 3 septembrie, orele 17, angajamentele, cunoscute guvernului german, pe care Franţa şi le-a luat faţă de Polonia“.

Nu mai era o singură gazetă la chioşc. Teatrele şi cinematografele erau închise, cursele de cai anulate. O mulţime înflăcărată lua cu asalt bisericile, credincioşii stăteau chiar şi în piaţa din faţa bisericii. Ploua. Eu şi Paul eram acasă, în salon, nu ne spuneam un cuvânt măcar. Lui Paul nu-i era frică. Constata. Iar eu îl priveam. Aş fi vrut să-mi scrijelesc trăsăturile lui în memorie, dar erau moarte, mi le luase o alta înaintea mea.

Am ieşit. Ploaia se oprise. La intrarea în imobile, portarii scriau cuvântul „adăpost“ cu litere mari şi albe. Se apropiau orele cinci. Peste tot primprejurul meu bărbaţii îşi priveau ceasul. Încă douăzeci de minute… Încă zece minute… Încă cinci minute… Clopotul bisericii La Madeleine a bătut de cinci ori. Începuse războiul.

Nu ne gândim niciodată la acele femei care şi-au văzut soţii plecând la război cuprinse de o mare uşurare. Totuşi, erau pretutindeni, iar eu eram una dintre ele.

Încă de a doua zi, îi cerusem lui Jacques să mă conducă la Scară. Eram obligată să mă întorc, altminteri Annie ar fi înţeles că am prins de veste. Îi datoram măcar un rămas-bun „prietenesc“. Eram sigură că avea să fie acolo, sperând să se petreacă imposibilul, sperând, în ciuda mobilizării, că avea să vină şi el. Palidă, mi-a povestit mai mult ca să aibă ce-mi spune despre vacanţa ei la Dinard, unde le dusese taică-său pe ea şi pe mama ei.

Iată aşadar cui i se datora brusca poftă a lui Paul „de a merge să respire aerul mării“, iar eu, care credeam că o făcuse de dragul meu. Cu siguranţă că nu se văzuseră, altfel ea nu mi-ar fi povestit cu atâta naivitate această călătorie. Simpla perspectivă de a fi mai puţin departe de ea îi dăduse ghes lui Paul să plece la Deauville. Deci era şi mai rău de atât. Oare câte alte minciuni îmi turnase?

Nu trebuia cu nici un chip să-mi urlu ura, să-i spun că ştiam totul, nu aveam să mă umilesc astfel. Trebuia doar să-i strecor ei îndoiala în suflet. La început nu avea să mă creadă, dar, pe măsură ce treceau zilele, cuvintele aveau să capete mai multă forţă şi nu avea să mai fie nimeni acolo să le

dreagă.

În ajunul plecării pe front, Paul se năruise. Mă pusese să promit că aveam să rămân la Paris, căci acolo poşta avea să ajungă mai repede. Nu voia să mă părăsească, mă iubea cu toată fiinţa lui, nu fusese niciodată mai încredinţat decât acum, în faţa pericolului iminent, mi-o repetase necontenit. Mă iubea. Mă iubea. Mă iubea. Şi făcuse dragoste cu mine cu toată patima bărbatului îndrăgostit care pleacă la război. Nu ni se mai întâmplase asta de luni bune.

Tocmai îi întorsesem prin cuvinte răul pe care mi-l făcuse, căci credeam că nu aveam s-o mai văd niciodată.

Însă la începutul lunii octombrie Sophie intrase în bibliotecă şi-mi spusese că Annie voia să-mi vorbească.

— Sunt însărcinată.

Când am auzit această frază pe care o aşteptasem atât odinioară, mi-a îngheţat sângele în vine. Minţea. Văzusem eu de ce natură erau raporturile lor, era imposibil.

Annie nu-mi mai spusese nimic altceva pentru a mă convinge. Dar sobrietatea, solemnitatea ei m-au făcut s-o cred.

Mecanic, mânată parcă de multele dăţi în care îmi imaginasem scena, m-am ridicat ca s-o strâng în braţe şi i-am mulţumit. Eram fericită. Era incredibil, dar adevărat. I-am spus să se ducă acasă, să se odihnească, aveam să mă ocup eu de toate. Acum trebuia să mă gândesc la continuare, să ticluiesc un plan.

Fireşte, m-am gândit dacă era cu adevărat copilul soţului meu. Cine spunea că nu se culca decât cu el? Dar în minte mi-au revenit imaginile acestea pe care le văzusem de atâtea ori, şi am fost sigură că îi era fidelă şi că el era tatăl.

Nu izbuteam să înţeleg prea bine. Înţelesesem că nu-şi doriseră această sarcină care inevitabil ar fi pus capăt întâlnirilor lor. Nu mă mai aşteptam la acest copil. Apoi mi-am amintit de acele câteva cuvinte pe care i le strecurasem lui Annie într-o zi, în treacăt. Insinuasem că poate soţul meu era steril şi că poate era inutil să ne încăpăţânăm. Astfel, nu zăboviseră şi-şi croiseră drum spre pântecele ei. Această posibilitate pe care o lansasem fără insistenţă căpătase tonul unei ameninţări. Annie înţelesese că lucrurile nu puteau continua aşa la nesfârşit. Atunci făcuse astfel încât Paul să-i dăruiască acest copil, cel mai rău mod în care o femeie încearcă să păstreze un bărbat.

Redeveneam brusc stăpână pe evenimente şi am decis să mă întorc la Scară. Nu-mi părea rău că părăseam Parisul. În acest septembrie, viaţa devenise imposibilă. Nu puteam ieşi fără masca de gaze, fără ca la cel mai mic claxon de maşină lumea să se echipeze cu febrilitate, crezând că era o alarmă. În fond, mai erau şi toate aceste sirene care izbucneau în miez de noapte şi te făceau să cobori în adăposturi degeaba, numai ca să te trezeşti că eşti jefuit. Sophie era pradă tulburării. Sora ei suferise arsuri grave în timpul unui exerciţiu civil în metrou. Electricitatea fusese repornită din greşeală în timp ce călătorii erau pe şine. Taxiurile părăsiseră Parisul pentru a transporta în provincie familiile care fugeau. Nu mai puteam să ies. Totul era închis. Fără să mai ţinem seama de cei mobilizaţi care încă nu fuseseră înlocuiţi. Nu regretam nimic pe când mă întorceam la Scară.

Aveam să rămânem la Nuisement pentru ca ea să nu stea prea mult timp departe de părinţi şi imediat ce sarcina începea să devină evidentă aveam să plecăm.

La început, mă gândisem s-o duc la Collioure, la casa noastră de vacanţă, dar pe măsură ce treceau zilele începeam să am dubii. Era mai bine să mă întorc la Paris, era mai prudent aşa.

Din fericire, în primele luni de mobilizare, corespondenţa a fost foarte prost distribuită. Era un

motiv de furie pentru toată lumea, căci scrisorile şi coletele întârziau cu săptămânile, din fericire pentru mine, altfel m-aş fi contrazis în scrisorile către Paul. Collioure, Paris, aş fi spus un lucru, apoi un altul şi ar fi trebuit să mă justific, astfel trezindu-i fără doar şi poate bănuielile. Dar când am primit prima lui scrisoare, pe 7 noiembrie, ştiam exact ce aveam să fac, avusesem timp să iau o hotărâre.

Nu mă puteam mulţumi să ascund sarcina lui Annie, trebuia să fiu şi eu însărcinată în ochii tuturor.

I-am scris lui Paul că mă întorc la noi acasă, la Paris, şi că o iau şi pe Annie cu mine, căci nu mă lăsa inima să părăsesc o fată aşa de drăguţă. De la capăt. Avea să-mi ţină de urât în următoarele luni, care erau aparte. De la capăt. Nu mi-aş fi imaginat niciodată să-i dau această veste în asemenea împrejurări, această incredibilă veste care ar fi meritat toată atenţia noastră: urma să avem un copil. De la capăt. Eram însărcinată.

Singurul fel în care evitam punerea sub semnul întrebării a maternităţii mele era să-mi etalez şi să-mi impun sarcina. Trebuia să mă pun la adăpost. Nu ştiam ce jurăminte îşi făcuseră în timpul mângâierilor celor mai pătimaşe şi nu voiam ca într-o zi să contrazică varianta mea.

Din fericire, nu-l respinsesem pe Paul în noaptea plecării sale. Chiar dacă declaraţia de război era o uşurare de nedescris pentru mine, eram distrusă la gândul că nu aveam să-l revăd multe luni de atunci înainte, poate ani, sau chiar mai rău. Atunci îl lăsasem să mă cuprindă în braţe. Poate şi pentru că voiam să fiu ultima cu care împarte patul, o victorie ca oricare alta; fiinţele batjocorite nu-şi pierd totuşi mândria. Nu o minţisem pe deplin pe Annie, Paul chiar făcuse dragoste cu mine în noaptea plecării sale, dar nu ca bărbatul îndrăgostit care pleacă la război, ci doar ca bărbatul care pleacă la război.

Când i-am propus lui Annie să mergem să stăm la Paris, a acceptat pe dată. De altfel, a acceptat totul în aceste cinci luni, chiar şi să nu iasă din casă. Trebuie să spun că-i prezentam fiecare hotărâre a mea ca fiind luată de comun acord cu soţul meu. Profitam fără scrupule de îndrăgostirea ei ca s-o atrag de partea mea.

Întrucât războiul nu izbucnise cu adevărat, Parisul recăpătase un aer mai primitor şi revenise o anume încredere. Cele care îşi trimiseseră copiii în provincie îi rechemaseră. Puţini erau aceia care continuau să coboare în adăposturi, chiar şi guvernul redusese alarmele. Măştile de gaze deveniseră acel fel de obiecte de care ne împiedicăm uneori, un creator de modă decisese chiar să le ia drept model pentru o sticlă de parfum, iar tranşeele din grădini le serveau copiilor drept ascunzători. Viaţa îşi reluase un curs aproape normal.

Un „război ciudat“ pentru o sarcină ciudată, aşa îmi spuneam eu. Şi asta îi spuneam şi ei. Mă prefăceam că eram la fel de apropiată de ea. Balurile erau din nou permise, la fel şi cursele de cai, iar teatrele şi cinematografele se redeschiseseră aproape toate. Ieşeam mult, deoarece în lume eu eram cea însărcinată, în vreme ce acasă nu eram decât o impostoare, dar şi pentru că îmi era mai simplu să mă prefac că aştept un copil decât să mă prefac că ţin la Annie.

Totuşi, făceam tot posibilul pentru a fi amabilă cu ea, afectuoasă. Îi vorbeam despre „codul civil“ pe care tocmai îl crease Daladier şi despre prima de 3 000 de franci acordată pentru prima naştere. Îmi alegeam cu grijă cuvintele. Ştiam prea bine că nu acceptase să aducă pe lume acest copil pentru bani, dar merita pe deplin această sumă. Şi îi fluturam dinaintea ochilor toate pânzele, pensulele şi cărbunii de salbă-moale pe care şi-i putea permite cu banii aceştia. Toate astea pentru a-i tăia pofta de a-şi lua vorba înapoi sau de a fugi.

O supravegheam neîncetat. În ciuda aparenţei de încredere, de izolare consimţită, îi cerusem lui Sophie să nu o slăbească niciodată din ochi, să ştie în permanenţă în ce odaie se află.

Ba chiar îi oferisem şi un pisoi, căci îmi imaginam că, fiind prea singură, îşi va vărsa în urechea acestui animal nefericirile, vorbele fierbinţi, serbede, şi astfel aveam să aflu mai multe despre ea şi soţul meu. Dar ea vorbea numai cu pântecele ei, şi aşa de încet, încât Sophie nu prindea niciodată nici cel mai mic cuvinţel.

Şi dacă, din întâmplare, Annie ar fi încercat să iasă, uşa casei, încuiată permanent, ar fi împiedicat-o. Dar, în sufletul meu, am ştiut dintotdeauna că avea să rămână, că cel mai bun aliat al meu în a o convinge să nu plece era Paul, căci îl aştepta.

Când primeam o scrisoare de la el, o anunţam pe Annie cu o încântare răutăcioasă şi-i dădeam pe scurt veşti despre el. Îi străluceau atât de tare ochii când îi vorbeam despre Paul, nu mai răsufla la fel, îmi sorbea cuvintele. Mă durea felul în care mă privea. Uneori, dintr-o pornire sadică, nu-i spuneam dinadins ceea ce se aştepta să audă. Dar mă răzgândeam câteva ceasuri mai târziu, când o vedeam posomorâtă, aşa de pierdută în gânduri şi tristă. Nu voiam să-i transmită această stare sufletească copilului pe care îl purta în pântece, copilului meu, aşa că îi spuneam:

— Ah, Annie, am uitat să-ţi spun, soţul meu te îmbrăţişează.

În încheierea fiecărei scrisori, Paul adăuga un post-scriptum: „Salut-o pe Annie din partea mea“. Această frază scurtă, invariabilă, pângărea toate mesajele pe care le primeam de la el. Depărtarea şi de asemenea perspectiva acestui copil îl făcuseră mai blând cu mine, şi îmi punea multe întrebări la care aveam mereu grijă să răspund, după ce la rândul meu i le adresasem lui Annie. Scrisorile lui erau lungi, căci, chiar şi aflat pe un front pe care nu se întâmpla nimic, soţul meu era totuşi gazetar. Dar, în ciuda complicităţii noastre regăsite, acest post-scriptum imuabil, această dureroasă sabie a lui Damocles, îmi dovedea, scrisoare de scrisoare, că ea nu-i ieşise din minte. Şi mi-l imaginam cum scrie această ultimă frază cu mai multă atenţie decât pe celelalte. „Salut-o pe Annie din partea mea.“

Cât despre mine, în scrisorile mele îi dădeam câteva veşti pe scurt despre Annie.

M-am întrebat adesea: oare şi-ar fi scris dacă ea nu ar fi fost cu mine? Din nefericire, eram prea sigură de răspuns.

Dar într-o zi am primit o telegramă pe care nu o aşteptam, fără post-scriptum.

în sfârşit stop vin pe douăzeci şi doi stop martie stop permisie de şase zile în sfârşit stop

Şase zile de permisie. Se sfârşise.

În vremuri normale, Paul ar fi spus „o săptămână“, dar, în aceste vremuri tulburi, o zi însemna ceva, iar aproximarea nu mai făcea parte din sistemul nostru de gândire. Pericolul te face exact. Panica pusese stăpânire pe mine. „Vin pe 22.“ Într-adevăr, în aceste vremuri tulburi, nimic nu era mai puţin exact decât data, timpul nu-şi mai aparţinea sieşi, războiul, chiar şi aşa „caraghios“ cum era, îi impunea propriul lui ritm, cel al inconstanţei, al variabilităţii imprevizibile. Era 18 martie. De când îmi scrisese această telegramă, lucrurile s-ar fi putut schimba de o mie de ori şi permisia lui să înceapă mai devreme pentru a se potrivi cu nu ştiu ce camarad din companie sau cu nu ştiu ce misiune. Putea la fel de bine să sosească azi, din clipă în clipă. Sau chiar să fi inventat data asta ca să-mi facă „surpriza“ de a apărea pe nepusă masă, dintr-o clipă într-alta.

Parcă îl şi vedeam cum coboară din tren şi ia un taxi. Mi-l imaginam în picioare în faţa mea cu un zâmbet care voia să spună „iată-mă!“. Cel mai mic zgomot mă speria, era el! I-am poruncit lui Sophie să ne pregătească bagajele pentru o călătorie de câteva zile şi să ia provizii. M-a întrebat unde mergem. Întrucât nu ştiam nici eu, i-am răspuns sec că nu trebuia să ştie ca să poată face valizele, că

ordinul meu era de ajuns! Biata Sophie! Pe mine pericolul mă făcuse mai degrabă agresivă decât exactă.

Nu vrusesem niciodată să mă gândesc la permisia lui Paul. Întrucât fiecare zi îmi aducea o mulţime de fapte „reale“ cu care trebuia să mă confrunt, refuzam să mai închipui şi din cele care puteau interveni „eventual“. Totul era deja aşa de complicat încât voiam să cred că această permisie nu urma să aibă loc niciodată.

Am plecat chiar în noaptea aceea. La moară. Chiar dacă ar fi făcut turul tuturor proprietăţilor noastre, soţul meu nu şi-ar fi imaginat nici o clipă că suntem acolo. Locul era prea puţin confortabil, prea auster. Annie nu s-a supărat. Îi prezentasem brusca escapadă drept o idee a soţului meu, ca să „ia aer copilul“. Ce ocazie minunată! Puteam sărbători primăvara în sânul naturii. Annie continua să accepte toate evenimentele de parcă ar fi fost în ordinea firească a lucrurilor.

— Şi Alto?

— Ce e cu Alto?

Plecaserăm deja de mult timp când am făcut cale întoarsă ca să mergem să luăm pisoiul. Nu-mi trecuse o clipă prin minte ce se alegea de el.

Paul nu ar fi venit niciodată să ne caute aici, era destinaţia fugarului, iar el nu-şi putea imagina că fugeam de el. Vreme de două săptămâni mi-am repetat acest argument, ferecată în miros de grâu. Mă teroriza gândul că Paul ar putea apărea, demascându-mă. Finlanda se predase ruşilor cu câteva zile înainte de plecarea noastră. Nu aveam cum să ştiu ce se petrecea pe front. Dacă evenimentele se precipitaseră şi ne luau aici pe nepregătite?

Din toate acele luni, zilele petrecute la moară au fost, fără îndoială, cele mai chinuitoare. Aşa de neliniştită eram încât vorbeam în somn. Dormeam cu Annie şi mi-era teamă să nu mă trădez. Până la urmă m-am mutat în bucătărie pe salteaua lui Sophie.

Niciodată nu m-am îndoit mai tare de planurile mele. Oare de vină era singurătatea? Poate liniştea, sau lipsa de ocupaţie? Aproape că uitasem răul pe care mi-l făcuseră. Încercam să readuc la viaţă reproşurile pe care aveam a li le face, dar aproape că mi-erau indiferenţi. Singurele sentimente care supravieţuiau erau vina şi remuşcările. Şi apoi, aveam să fiu oare o mamă bună? Voi fi şi eu iubită la rândul meu? La ora aceea, probabil că soţul meu mă căuta, dar nu o făcea de dragul meu. Annie aştepta liniştită, dar nu de dragul meu. Poate că nici acest copil nu avea să mă iubească. Poate că pur şi simplu nu eram demnă de a fi iubită.

Cred că aş fi fost capabilă să renunţ la tot la un moment dat, dar acum ei îmi retreziseră furia adormită.

Mi-era teamă să mă întorc la Paris, ca nu cumva Paul să mai fie încă acolo, căci şi data plecării lui putea să fi fost amânată. Nu aveam de ales, trebuia să mă duc să văd. Nu-l puteam trimite pe Jacques să verifice dacă domnul se întorsese la regimentul său, nu doream ca el să afle despre sarcina lui Annie. Din partea lui Sophie nu mă temeam de nimic, însă din partea lui da. El răspundea întotdeauna „Da, doamnă“, „Da, domnule“, înainte ca noi să terminăm propoziţiile. Nu era exces de zel, ci o dorinţă imperioasă de a fi în miezul acţiunii. Era prea impulsiv să păstreze un secret. Avea alte calităţi, în cazul lui totul era întotdeauna posibil. Astăzi, dacă e să mă încred în ce mi se spune, este un domn în vârstă căruia îi merge bine. Bine că l-am ferit de această poveste, toţi cei care au fost amestecaţi în ea au murit în împrejurări tragice.

A fost singura zi în care am regretat că nu i-am mărturisit. Nu aveam de ales, trebuia să merg să văd eu însămi dacă plecase Paul.

Am aşteptat câteva zile după data „prevăzută“ de încheiere a permisiei sale, şi noaptea, fără să-i spun nici măcar lui Sophie, am pornit spre Paris. Am ajuns în faţa casei în jur de miezul nopţii. Nu răzbătea nici o lumină. Era un semn bun. De obicei, la ora aceasta soţul meu nu dormea niciodată. Putea să fi ieşit, dar cel mai probabil era în cazemata lui cu ceilalţi soldaţi. Încercam să mă liniştesc, dar când am deschis uşa m-a cuprins neliniştea.

Am văzut imediat scrisoarea lui. Era acolo, pe măsuţa de la intrare, iar lumina lunii se revărsa asupra ei.

Pe unde umblam? Nu primisem telegrama lui? Spera că sunt bine. Era aşa de trist că nu ne văzuserăm. Era imposibil să ai atâta ghinion. Şi şi-ar fi dorit aşa de tare să simtă copilul cu degetele, să-mi vadă pântecele mişcându-se. Viitorul îi trezea temeri aşa de mari. Nu trebuia să ne facem iluzii, nu puteam miza pe inactivitatea militară actuală. Aveau să izbucnească adevăratele bătălii, iar din cauza maşinăriilor vor fi cu mult mai înspăimântătoare decât cele din 1914-1918. Trebuia să ne pregătim pentru tot ce era mai rău. Nu înţelegea de ce guvernul lăsa atâţia soldaţi fără rost pe un front imobil, în timp ce din fabrici lipseau aşa de mulţi muncitori. Era de ajuns să vezi că cel care curăţa morcovi în regimentul lui era „ajutor“ de motoare de avion. Se răsturnase lumea cu susul în jos. Îşi cerea iertare că îmi vorbeşte despre toate astea, şi-ar fi dorit mult să-mi duc sarcina în cele mai bune condiţii. Îmi cerea să am grijă de mine, de copil. Regreta aşa de tare că nu mă văzuse, ne căutase peste tot. Mă săruta şi mă strângea tare în braţe. Oare nu erau deja prea scurte pentru pântecul meu rotund?

Poate că acest lung mesaj mi s-ar fi părut frumos dacă nu ar fi scris „v-am căutat“, şi mai ales dacă nu aş mai fi citit încă unul.

În zilele acelea la moară nu mai avusesem forţa de a disimula. Ca să n-o alertez pe Annie, să nu fie ofensată de atitudinea mea, găsisem o cale: cuvintele încrucişate. Acestea îmi dădeau dreptul de a medita deschis fără să trebuiască să simulez relaxarea. În timp ce Annie credea că sunt ocupată să le dau de cap careurilor goale, cugetam necontenit la situaţie, întorceam viitorul pe toate părţile, luam în calcul toate ipotezele. Iar momentul acesta mi-l închipuisem, momentul în care voi împături scrisoarea lui Paul în timp ce porneam spre etaj fără să-mi bat capul să-mi scot mantoul. Ştiam cu certitudine că avea să-mi lase un bilet pe undeva. Ceea ce nu ştiam era dacă avea să-mi vorbească sau nu despre Annie.

Nu-mi vorbise de ea, nu scosese o vorbă, nici un post- scriptum.

Oare uitase de Annie în disperarea cauzată de faptul că nu mă văzuse? Îşi dăduse seama ce rău îmi făcuse? Se întorsese la mine? Sau, dimpotrivă, îi lăsase un semn fără să trebuiască să apeleze la mine, îi scrisese şi ei o scrisoare?

Dacă era aşa, trebuie să fi meditat mult timp la locul în care s-o ascundă. Mai întâi, o fi strecurat-o sub o şipcă din parchet. Dar, odată pusă la locul ei scândura, trebuie să-l fi cuprins neliniştea. Şi dacă Annie nu căuta acolo? În zadar lăsa un semn, poate că nu ar fi fost de ajuns. Nu, era prea riscant. Era mai bine s-o pună undeva unde Annie avea s-o găsească cu siguranţă, pe când făcea un gest obişnuit. Atunci trebuie s-o fi vârât sub paleta ei. Apoi trebuie să se fi neliniştit din nou. Dar dacă nu mai picta? Sau poate nu în fiecare zi, în definitiv nu-i cunoştea noile obiceiuri. Nu, era prea riscant. De ce gest intim era cu adevărat sigur?

Am tras de cearşafuri şi scrisoarea era acolo unde ştiam că avea să fie. Dorinţa arzătoare a lui Paul ca ea s-o citească îl făcuse îndrăzneţ, inconştient.

Ascunsă aici, o putea găsi toată lumea, fără s-o caute măcar. Paul îşi asumase un risc incredibil, căci pentru el riscul nu era că o putea găsi altcineva, ci că nu avea s-o găsească Annie.

Se gândea la ea zi şi noapte. Era un adevărat chin că n-o vedea, că nu-i vorbea, că nu-i putea scrie. Aşteptase atâta această permisie… În zadar. Dar cel puţin îi permitea să-i lase aceste cuvinte. Spera că citeam scrisorile lui împreună, căci îi erau adresate şi ei, spera că înţelesese asta. Şi ei îi povestea zilele lui, ca să şi-l poată imagina un pic acolo, dacă voia. Ca să aibă şi ea un pic senzaţia că e cu el, dacă voia. Era îngrijorat din pricina ei. Era fericită? Îi părea rău de tatăl ei. Aflase când mersese să ne caute în sat. Dar avea să se rezolve, era doar o chestiune de câteva săptămâni, nu-l puteau ţine veşnic în închisoare pentru un lucru aşa de mărunt. Mai picta? Mai picta lucrurile care-i plăceau? Petrecuse lungi clipe în camera ei în aceste şase zile, privindu-i pânzele. Culorile ei erau mai frumoase, mai exacte, mai intense, nu găsea cuvântul exact. Atinsese fiecare obiect, se aşezase pe scaun, dormise în patul ei, ca s-o simtă mai aproape. Trecuse pe la toţi negustorii din cartier ca să ne găsească, poate ştia vreunul dintre ei unde eram, iar ideea că o cunoşteau îi adusese mângâiere. Chiar îl umpluse de mândrie gândul că o găsiseră cu siguranţă frumoasă. Trăia mistuit de dorinţa pentru ea, făcea deseori ceea ce-şi şoptiseră înainte să plece. Ea o făcea? Îndrăznea? O iubea. O iubea. Nu trebuia să se îndoiască niciodată de acest lucru. Orice s-ar întâmpla. Tocmai auzise la radio discursul de învestire al lui Reynaud. „Când învingi, salvezi totul, când eşuezi, pierzi totul.“ Nu şi când te pierzi în faţa ei. O îmbrăţişa cu toată fiinţa lui.

Aveam în mână două plicuri. Pe unul, Paul scrisese: „Elisabeth“. Pe celălalt, „Dragostea mea“. Puteau fi mai clare de atât lucrurile?

Aş fi putut să ignor un copil, dar nu şi o iubire adulteră. Fusesem gata să renunţ la tot, nu se mai punea problema aşa. Tocmai înţelesesem la ce trebuia să renunţ şi pentru ce mai puteam lupta încă. Să se ducă dracului. Acest copil avea să fie al meu. Atât îmi mai rămânea. O femeie înşelată este o mamă în putere.

Pe 9 aprilie 1940, când am anunţat-o pe Annie că Hitler atacă Danemarca şi Norvegia, i s-a făcut rău. „Sunt nişte simple contracţii“, voise ea să mă liniştească, „dintr-odată burta mi se buluceşte în sus şi mi se întăreşte ca un pietroi“, dar nu era nimic grav.

Poate… Dar când am văzut-o pe Annie prăvălindu-se la podea cu mâinile pe burtă, respirând greu, am crezut că pierde sarcina şi, sub imperiul fricii, am hotărât să nu-i mai spun nimic care o putea tulbura. Ştiam că se temea să nu se pornească adevăratele bătălii în care viaţa lui Paul să fie realmente în pericol. Dacă avea să dispară, în afară de suferinţa ei de îndrăgostită de care îmi păsa prea puţin, Annie nu mai avea pe nimeni care să mă împiedice să-i iau copilul, iar ea ştia asta. Această perspectivă i se părea insuportabilă, chiar dacă se prefăcea că nu o deranja.

Trebuie să fi fost deja dureros să-şi dea copilul după ce îl purtase în pântece, dacă mai era şi copilul iubitului ei… Această nuanţă schimba complet lucrurile, înţelesesem de mult acest lucru. Sigur, îmi lipseau calităţile fizice necesare pentru a procrea, dar nu şi instinctul matern. Femeile ar trebui întotdeauna lipsite de amândouă, astfel s-ar evita multe suferinţe şi drame.

Dintr-o pornire demnă de foarfecele Anastasiei[8], un fel de cenzură a cenzurii, nu-i mai povesteam decât despre instrumentele muzicale trimise soldaţilor, despre jocurile de cărţi, cărţile, despre cele o sută de mii de mingi pe care le primiseră şi despre creditul de trei milioane de franci deblocaţi pentru achiziţionarea de echipament, căci amatorii de fotbal erau numeroşi pe front… Dacă era să mă creadă pe mine, pentru Annie războiul nu era nimic mai mult decât o mare petrecere caritabilă.

8. Madame Anastasie, personaj creat în 1874 de caricaturistul André Gill (1840-1885). Simbol al cenzurii, este înarmată cu foarfeci uriaşe. (N. tr.)

Visam că-i fac rău, dar voiam să fie fericită de dragul copilului meu. Auzisem că, cu cât era mai fericită gravida, cu atât avea să fie şi copilul, aşa că încercam s-o liniştesc. Mă contraziceam cu promisiuni în care nu credeam. Nimic nu avea să se schimbe după naştere, urma să rămână cu noi, putea să-şi vadă copilul, să se ocupe de el, iar mai târziu, când va avea vârsta necesară să înţeleagă, vom vedea, vom încerca poate să-i explicăm.

Iată ce-i spusesem, foarte calmă, pe 10 mai, când ne-au atacat nemţii. O minciună pe măsura dramei care era pe cale să se declanşeze, o oblojeală pe măsura rănii pe care ne-o făceau. Am simulat că-i aduc un buchet de flori în cameră şi, din nebăgare de seamă, îi vărsasem apa din vază pe radioul fără fir. Nu trebuia cu nici un chip s-o supun la trepidaţiile acestor triste săptămâni. Cenzura continua să ne ascundă anumite lucruri, dar ceea ce ni se spunea ar fi fost de ajuns s-o aducă la disperare. Voiam ca acest copil să se nască, numai la asta mă mai gândeam.

Am văzut trecând atâţia refugiaţi! Elegantele maşini americane care treceau în viteză cu şoferii în livrea aplecaţi deasupra unei hărţi rutiere. Apoi maşinile nu chiar aşa de frumoase, nu chiar aşa de noi, înţesate de familii întregi. Apoi a venit vremea bicicletelor şi a pietonilor, a femeilor cu pălării şi cu veşminte de duminică, asudate pe sub nenumăratele rânduri de haine pe care le purtau ca să ia cât mai mult cu ele.

În ciuda nebuniei, nici nu mi-a trecut prin cap să plec. Annie putea naşte din clipă în clipă.

În noaptea de 15, au început primele contracţii. După câteva ore, lucrurile s-au înrăutăţit şi Sophie mi-a cerut să merg să caut un medic. Annie urla, se zbătea de durere, respira agitat, şuierător, aspru, nu suporta să stea întinsă, stătea pe jos, în patru labe, ca un animal. Dar nu puteam. Nu conteneam să mi-o repet la volanul maşinii, nu puteam merge să caut un medic, nu trebuia să afle nimeni că era copilul ei. Luna plină inunda străzile cu razele ei albe. Mergeam cu toate luminile stinse, fără nici o regulă, fără faruri. Dar făcusem bine când plecasem: speranţa de a mă vedea întorcându-mă cu un medic avea s-o ajute mai mult decât dacă rămâneam acolo, nefolositoare şi îndărătnică, hipnotizată de durerea ei. Ar fi văzut că situaţia nu-mi trezea nici un fel de reacţie. Nu simţeam nici frică, nici durere când o vedeam suferind. Aşa este, nu poţi simţi empatie faţă de rivalul tău.

Nu ştiu de câte ori am bătut drumul acesta, poate de o sută de ori, o cursă nebunească, de la o casă la alta, trecând pe la locuinţa lui Pasquin. Când ajungeam în dreptul casei lui, încetineam, jurând pe memoria părinţilor mei că, dacă doctorul ieşea sau intra, aveam să-l abordez, dar nu era nimeni. Atunci, îmi reluam drumul până acasă, unde nu mă opream prea mult de teama veştilor pe care mi le putea da Sophie – naşterea? drama? Atunci porneam din nou spre Pasquin, sigură de data aceasta că aveam să-l găsesc în faţa casei lui. Nu aveam nici un motiv, dar nu mai aveam nici un pic de raţiune… Sophie îmi punea copilul în braţe, Annie murise în chinurile facerii. Îmi rostisem această frază în minte la nesfârşit, era ca muzica unui vals, „murise în chinurile facerii“, „murise în chinurile facerii“. Cât mi-ar fi uşurat existenţa… Râdeam şi plângeam în acelaşi timp, căci ştiam că această moarte o putea atrage după sine şi pe cea a copilului meu. Moartea seceră mereu cu aceeaşi coasă, sau are o coasă pentru fiecare? Şi Pasquin, care încă nu era în faţa casei. Şi maşinile care erau încărcate în grabă, camioanele în care erau urcate mormane de arhive, cutii, hârţoage de toate felurile, care nu trebuiau să cadă în mâinile inamicului. Fuga administraţiei, o dispariţie tăcută, nocturnă. Luna plină mă înspăimânta, o puteai asemui cu uşurinţă unui chip. Aveam senzaţia că-mi urmăreşte faptele şi gesturile. Îi explicam că ea nu mă poate înţelege, că ea nu ştie cum e să ai nevoie de un copil. Şi apoi am observat că o percepeam drept femeie, spuneam „o lună“. Poate pentru că şi trupul ei îşi schimba forma în funcţie de perioadă. Oare fiecare lună plină zămislea o stea? Dar dacă de fapt luna era mama

tuturor stelelor? Am mers mult timp după ce ea a apus. Iar Pasquin încă nu era în faţa casei lui. Şi apoi au izbucnit flăcările prelungi care s-au prelins din grădina din Quai d'Orsay, cred că acest foc violent şi neliniştitor m-a smuls din toropeală. Oare eu fusesem chibritul care, din cauză că trecusem iar şi iar prin acelaşi loc, declanşase focul până la urmă? Camioanele nu mai erau de ajuns, acum trebuia dat foc şi documentelor compromiţătoare. Fumul negru urca pe cer şi odată cu el şi cenuşa hârtiei. Îmi amintesc că mi-am spus că nu-mi plăceau chibriturile plate. Era vremea să mă întorc acasă.

Sophie îmi pusese copilul în braţe. Annie adormise. Şi, ca să fur fraza tuturor mamelor de pe lume, „am să-mi amintesc toată viaţa de clipa aceasta“. M-am cufundat în ochii lui Camille, deschişi, sticloşi. Nu se putea numi privire, dar de atunci înainte a fost viaţa mea. Am stat aşezată aşa un timp îndelungat, cu Camille la piept. Nu se întâmplase lucrul de care mă temusem atât, nu semăna cu Annie, slavă Domnului.

Au trecut zilele, amorţite şi blânde. Sigur că mă copleşise capitularea Olandei şi Belgiei, sigur că înaintarea nemţilor mă zguduia, dar mă refugiam în mirosul fetiţei mele. Era peste puterile mele; tot ceea ce se petrecea împrejur mă afecta şi mă lăsa rece deopotrivă. Miracolul acestei naşteri se răsfrângea asupra tuturor lucrurilor şi mă încredinţa că acest război avea să se rezolve şi el printr-un miracol. De altfel, întoarcerea mareşalului[9] nu era şi ea tot un miracol?

9. Mareşalul Pétain, care a cerut şi a semnat armistiţiul cu Germania în iunie 1940. (N. tr.)

Celălalt miracol era că nu o mai priveam pe Annie cu aceiaşi ochi. Atacul nemţilor îmi dăduse peste cap cercul inamicilor. Annie rămânea unul dintre ei, dar mai erau şi alţii. Nemţii îi luaseră o parte din ura mea. E un lucru aproape matematic: cu cât avem mai mulţi duşmani, cel puţin cu cât considerăm aşa, cu atât ura noastră este mai puţin pătimaşă. Oricât s-ar spune, ura, la fel ca dragostea, nu e de nepotolit.

Şi apoi o văzusem pe Annie privind-o pe Camille, văzusem mama luându-şi în stăpânire pruncul. Cum de-mi trecuse prin cap să i-l iau? Cum de-i trecuse prin cap să mi-l dea? Atenţia faţă de cealaltă şi chiar faţă de sine ne era de acum străină. Ambiţia ei de a picta şi disperarea mea de femeie stearpă se topiseră în noua existenţă a lui Camille. Vieţile noastre se opriseră pentru a face loc vieţii ei. Eram în această epocă a naşterii în care deciziile au legătură doar cu hrănirea, cu schimbatul şi cu culcarea copilului abia născut. Era vremea inimaginabilului. Annie o alăpta pe Camille, ceea ce eu nu puteam face. Eu o schimbam şi o legănam, ceea ce Annie nu putea face. Şi totul îmi părea firesc.

Dacă Annie mi-ar fi mărturisit totul în aceste câteva zile, mi-ar fi cerut iertare şi mi-ar fi spus să-i dau fiica înapoi, le-aş fi dat drumul amândurora, oricât m-ar fi costat gestul meu. Mi-e simplu să spun asta astăzi, dar jur că acum, cu răgazul pe care mi l-a oferit timpul, încă mai cred la fel. În fiecare conflict, există întotdeauna cel puţin câteva clipe în care adversarii se răzgândesc şi, dacă în acest moment prielnic s-ar deschide unul în faţa celuilalt în loc să se adulmece, de aici s-ar putea naşte o înţelegere nesperată.

În schimb, Annie mă întrebase dacă îi trimisesem cipiceii lui Paul.

Tricotasem două perechi, unii albaştri şi unii roz, şi conveniserăm că „îi vom trimite lui Paul culoarea care se va naşte“. Aşa îi plăcea lui Annie să se exprime, cu siguranţă pentru că o culoare părea să-i aparţină mai mult decât propriul ei copil.

Acceptasem fără să îndrăznesc să-i spun că tocmai se anunţase interzicerea trimiterii de pachete soldaţilor pe front. Situaţia era din ce în ce mai rea cu fiecare zi, dar eu continuam s-o ţin pe Annie în

întuneric. Eram deja obişnuită şi, mai ales, nu voiam să-i sece laptele, dat fiind că fusese o naştere grea, iar Camille trebuia să profite.

Însă Paul s-ar fi bucurat să descopere această culoare. Îşi dorea aşa de mult să fie fată, „ca să nu trebuiască niciodată să meargă la război“, cum îmi repeta adesea în scrisorile lui. Eu visam să am un băiat, căci avea mai puţine şanse să semene cu Annie, credeam eu… Şi mai ales pentru că un băiat nu-şi dă seama într-o bună zi că nu poate avea copii. Întotdeauna dorim să ne cruţăm copilul de relele noastre.

Dar pe 3 iunie, când nemţii au bombardat la câteva străzi de noi, a trebuit s-o anunţ pe Annie că izbucnise războiul.

Era „un atac sinucigaş“ care „dovedea disperarea nemţilor“ şi, „drept dovadă a inutilităţii acestei ofensive, guvernul se afla încă la Paris şi nu avea de gând să plece“.

Stoicele articole din gazete fuseseră mai eficiente decât cele mai ticluite minciuni pe care le-aş fi putut născoci eu. Nu-i mai dădeam amănunte lui Annie, nici ea nu mi-a mai cerut, căci era şi ea pe deplin absorbită de Camille.

Hotărâsem că nu voi părăsi Parisul indiferent ce se întâmpla şi am fost de neclintit, chiar şi atunci când primul-ministru Reynaud, guvernul şi toţi miniştrii au fugit ca nişte laşi şi când în urma lor au năvălit pe străzi sute de mii de parizieni cuprinşi de panică, întrucât dispăruse apărarea capitalei.

Era 10 iunie. Se spunea că nemţii sunt la mai puţin de cincisprezece kilometri şi italienii tocmai intraseră în război alături de ei. Aproape toţi prietenii şi toate cunoştinţele mele plecaseră. Unii îmi propuseseră să vin cu ei, mă implorau să nu rămân singură cu copilul. Dar pe mine mă înnebunea cealaltă perspectivă. Mi se părea o sminteală să mă lansez împreună cu un sugar în acest „scapă cine poate“.

Singurele drumuri pe care i le impuneam erau plimbările zilnice. Nimic nu-mi plăcea mai mult decât aceste clipe în care ne afişam cuplul pe străzi, în parcuri, la umbra copacilor şi sub privirea porumbeilor. Negustorii, cei care nu plecaseră încă, se aplecau deasupra landoului pentru a-şi trage de acolo o fărâmă de optimism: nu puteam pierde războiul dacă încă se mai năşteau copii. După ce mă anunţau, în funcţie de ziua cu pricina, că „America declarase război Germaniei“, că „o armată de rezervă excepţională pregătea un contraatac francez de proporţii“ sau că „Hitler, grav bolnav, ar putea abdica în favoarea lui Goering“, îşi ridicau privirea din landou şi-mi spuneau blând: „Dar ce vă seamănă copilul“. Erau aberaţii care ne dădeau alinare şi de o parte şi de cealaltă, şi în care voiam cu toţii să credem.

Oamenii care năpădiseră străzile mă trimiteau cu gândul la nişte animale fugare, hotărâte dar pierdute. Nu-mi puteam înăbuşi dispreţul, îi consideram laşi.

Dar într-o zi l-am văzut şi pe el.

L-am recunoscut pe dată, în ciuda bărbii şi a părului în neorânduială, i-am recunoscut aerul semeţ. Avea chipul la fel de inexpresiv ca în ziua în care îl cunoscusem, afişa aceeaşi fanfaronadă. „Ticăloşilor!“, „Tâlharilor!“, „Canaliilor!“. La început atenţia mi-a fost atrasă de insultele trecătorilor, la care aceştia se dedau cu patimă împotriva unui grup de prizonieri îngrămădiţi pe partea cealaltă a străzii, în faţa cafenelei Piémont. Trei paznici tocmai îşi domoliseră vădit setea, cu gesturi exagerate, şi îi bruftuluiau pe deţinuţii care le cereau un pahar cu apă.

— Dacă vă e sete, beţi-vă pişatul!

— Hai, mişcă, hoitule!

Şi ei porniseră în exod, trebuiau transferaţi într-o altă închisoare. Am aşteptat ca grupul să ajungă în dreptul meu şi l-am strigat pe paznicul care încheia coloana. L-am întrebat dacă are nevoie de bani. Îi licăriseră ochii, dar mă privea în tăcere în timp ce aştepta să înţeleagă despre ce era vorba. Aveam două sute de franci la mine, i-i dădeam dacă îl elibera. Îmi smulsese bancnotele din mână. În orice caz, după cum se anunţa situaţia, dacă nu-l elibera el aveau să-l elibereze nemţii, iar dacă tot se punea problema… Îşi dresese zgomotos vocea, după care scuipase pe jos.

— De ce vă interesează el?

— Pentru că e bătrân.

— Mai sunt şi alţi bătrâni.

— Seamănă cu bunicul fiicei mele.

I-am arătat landoul pe care îl legănam în continuare, gest pe care nimic nu părea să-l poată întrerupe. Mi-a răspuns: „'nţeleg“, ridicând din umeri, şi a plecat vârându-şi banii în buzunar. N-am aşteptat să văd dacă îl eliberează. Făcusem ce mi se păruse nimerit, restul nu mă mai interesa. Era 6 iunie. Aveam sentimentul că-mi spălasem păcatele.

Aş fi vrut să-i spun lui Annie că tatăl ei e liber, dar nu reuşisem niciodată să mă decid dacă s-o anunţ că fusese arestat. Astfel ar fi vrut să se întoarcă la mama ei, nu aş mai fi putut-o reţine, şi îmi puteam lua adio de la copil. Totuşi, îi cerusem lui Jacques să aibă grijă să nu-i lipsească nimic bătrânei. Îmi spunea că în fiecare zi o vizita un băiat. Eu mă simţeam mai puţin vinovată, iar ea nu era singură cuc.

N-am procedat corect, recunosc. Dar nici femeia asta nu-şi iubea prea mult fiica, nu-i trimisese nici măcar o scrisoare în toată perioada. Pe de altă parte, acest lucru nu mă miră prea tare. Pentru nimic în lume nu ar fi vrut să intervină în relaţia fiicei ei cu o „bogătaşă“, cu siguranţă spera să profite de pe urma ei într-un fel sau altul. Nimic nu e mai demn de dispreţ decât un părinte sărac când sunt bani în joc.

Sophie îmi făcuse morală; în viaţă există lucruri care pur şi simplu nu se fac. Eu ce aş zice dacă într-o bună zi cineva i-ar face aşa ceva fiicei mele? Nu numai bărbaţii cădeau pradă farmecului lui Annie. Eu ştiam mai bine decât oricine, căci şi eu îi căzusem pradă la un moment dat şi cred că Sophie ţinea mult la ea. Dar Sophie îmi era pe deplin devotată. Nu am înţeles niciodată cum de m-a susţinut în această acţiune, care presupunea tot ceea ce ura ea: minciună, trădare şi hoţie.

O sfătuisem să plece, lucrurile deveneau prea riscante pentru ea. Îi povesteam despre evreii care îngroşau rândurile fugarilor. Pe ei nu-i dispreţuiam, citisem articolele din gazete care anunţau tot ce era mai rău. Cei care spun că la vremea aceea nu se ştia de lagăre sunt nişte mincinoşi. Dar Sophie nu voia nici măcar să audă. Nu avea să mă părăsească până nu se întorcea domnul, îi promisese că va veghea asupra mea şi era om de cuvânt! Şi apoi, mai presus de toate, era franţuzoaică, iar dacă francezii aveau nevoie de ea ca să le dea de furcă nemţilor, ea avea să le stea la dispoziţie! N-aveam decât s-o strig „Marie“, ca pe toate slujnicele din Paris, şi, dacă mă uitam mai bine, nu semăna nasul ei mic şi drăguţ cu cel al bretonilor? Nemţii nu aveau să-şi dea seama de nimic. Nu ar fi trebuit niciodată s-o las să mă facă să râd şi să mă convingă, ar fi trebuit să-i poruncesc să plece neîntârziat. Până la urmă, nemţii i-au dat ei de furcă.

Au venit într-o dimineaţă, în ianuarie '42, doi poliţişti nemţi îmbrăcaţi în civil, şi sub ochii mei s-a desfăşurat tristul lor scenariu obişnuit. Nu era vorba despre o arestare, ci de o simplă „depoziţie“ după care, cel mai probabil, se putea întoarce acasă, dar totuşi o invitau să-şi ia la ea o boccea cu

lucruri. O supravegheau în timpul pregătirilor, când s-a dus la baie, iar unul dintre cei doi poliţişti a pus piciorul în uşă ca s-o împiedice s-o închidă. Nu am înţeles niciodată cum reuşiseră să dea de ea. Indiferent că avea sau nu un nas mic şi drăguţ ca al bretonilor, de mai multe luni îi interzisesem să iasă. Mă duceam eu la cumpărături, iar ea stătea acasă să se ocupe de gospodărie şi de Camille. Nici măcar nu mai deschidea când suna cineva la uşă. Probabil că o denunţase cineva că e evreică, poate vreo cunoştinţă.

Cât o îmbrăţişase pe Camille înainte să plece… Îi şoptise câteva cuvinte dulci la ureche, cu ochii scânteind de lacrimi de furie, dar se stăpânise. O strângea aşa de tare la piept încât unul dintre poliţişti m-a luat brusc deoparte:

— Chiar e al dumneavoastră copilul, doamnă?

Fraza aceasta de care mă temeam atât, aşa de puţin oportună şi rostită într-un moment aşa de dureros, m-a făcut să izbucnesc într-un râs nervos. Sophie s-a întors spre mine, nevenindu-i să creadă.

— Râd, Marie, pentru că domnul îmi cere să-l asigur că nu tu eşti mama lui Camille.

Chipul lui Sophie a fost străbătut de un surâs binevoitor, ultima imagine pe care i-o mai păstrez.

Ea era cea care mă prevenise că Parisul era „un oraş deschis“. Erau lipite afişe peste tot. Nimeni nu ştia exact ce însemna asta, dar toată lumea înţelegea că nu e semn bun. Simţeam că se pregăteşte ceva rău. Era 12 iunie 1940. Umbla din ce în ce mai des zvonul că vin nemţii.

În seara următoare, o pană de curent m-a lăsat într-o beznă totală în timp ce eram în baie. Am orbecăit până în camera lui Annie ca să mă asigur că totul era în regulă. Aţipise, şi Camille gângurea în leagănul ei. Deschisesem unul după altul sertarele scrinului în căutarea lumânărilor. Curând trebuia alăptat copilul şi Annie avea nevoie de lumină. Bâjbâiam cum puteam când am crezut că am găsit ce căutam, sub batiste. Dar lucrul acela era mai rece decât o lumânare şi metalic, nu mai mare decât o jucărie de copil. Îmi amintesc că am scos un ţipăt epuizat, aproape că nu-mi venea să cred în timp ce îl scoteam de sub teancul ei de cârpe.

Povestea lor reapărea în toată splendoarea ei. Chiar nu avea să se sfârşească niciodată?

„Faptul că îţi las acest revolver este o promisiune că mă voi întoarce la tine…“

„Îi dăruiesc femeii care contează cel mai mult pentru mine lucrul la care ţin cel mai mult…“

Toată noaptea mi-am închipuit jurămintele pe care i le făcuse Paul când îi lăsase lui Annie „micul Deringer“, înainte să plece la război. I-l întinsese poate în tăcere, înainte de a face dragoste cu patimă. Cu siguranţă.

M-am trezit cu o tresărire, cu revolverul pe pernă, cu ţeava îndreptată spre mine. Mă simţeam aşa de slabă, mai obosită decât înainte să adorm. Mă coafam când Sophie a dat buzna în baie. „Au venit!“ Fuseseră văzuţi. Am trimis-o imediat în pivniţă să pregătească provizii şi să pună aşternuturile, pe care le coborâserăm deja pentru orice eventualitate, şi leagănul lui Camille, în cazul în care ne prădau sau trebuia să ne ascundem. Şi reîncepusem să mă pieptăn, maşinal. Eram frământată. Veniseră nemţii. Fuseseră văzuţi. Simţeam revolverul Deringer în buzunarul capotului, mi se lovea de şold la fiecare trecere a periei prin păr. Când am auzit brusc un zgomot, m-am răsucit, agitată. Tocmai intrase Alto, sărise pe marginea căzii şi se plimba cu pasul lui pisicesc. Atunci nu ştiu ce m-a apucat, nu-mi explic, dar nu reuşeam să-l scap din priviri. Am lăsat uşor peria, am căutat revolverul în buzunar, am ochit şi am apăsat pe trăgaci.

„Ştergeţi-o cu toţii de aici!“

Când a pornit glonţul, am crezut că îmi smulge braţul. Nu ştiu dacă am ţipat. Corpul lui Alto a căzut în cadă, apa s-a umplut de sânge în câteva secunde şi am simţit în gură un gust aspru. Am rămas

nemişcată. L-am privit cum se zbate fără să reacţionez. Mă revedeam pe mine în cadă, în ziua în care îi povestisem totul lui Annie. Alto se îneca aidoma unui om, fără să scoată un sunet. Dacă nu i-aş fi povestit, nu s-ar fi întâmplat nimic din toate astea. Când încetase să se mai mişte, nu-i mai recunoşteam corpul, cu blana înmuiată. Am simţit un fel de curent. Trebuia să se termine totul. Acum. Strania noastră camaraderie nu mai putea dura mult timp. Camille avea o lună. Încă trecea din braţele uneia în ale celeilalte fără să-i pese, dar curând avea să ne zâmbească diferit, zicând „mamă“, şi voiam să fiu eu aceea.

Naşterea e un lucru misterios, smulge o femeie din sânul societăţii un răstimp şi apoi, într-o bună zi, i-o redă cu brutalitate. După săptămâni de buimăceală, de beatitudine, reintrăm în acţiune şi redevenim cele de dinainte, mai concentrate, mai intense, într-o situaţie mai rea, căci de atunci înainte nu ne mai batem doar pentru noi însene, ci şi pentru copil. Cu această împuşcătură, viaţa tocmai îşi recăpătase drepturile în faţa erei ocrotitoare a noii maternităţi.

Am pornit spre odaia lui Annie, i-am luat-o pe Camille din braţe, am mers în camera mea şi am încuiat. Camille plângea, dar nu-mi păsa, inima nu mi se mai putea strânge, nici măcar pentru ea, nu mai simţeam decât o greutate în piept. Şocul fusese aşa de puternic încât mi-era greu să respir pe nas. Nu înţelegeam ce se întâmplase. Nu m-aş fi gândit niciodată că revolverul era încărcat. Era prima oară când îi dădeam biberon, la început nu a vrut, dar până la urmă l-a acceptat. O auzeam pe Annie cum bate la uşă, cum aleargă de colo până colo, cerând ajutor. Am lăsat-o pe Camille pe podea, pe covor, am închis-o în cameră şi am coborât. Annie m-a întrebat ce am făcut cu copilul ei. Cu atât mai rece cu cât ea era mai agitată, i-am răspuns că nu înţeleg despre ce vorbeşte, căci ea nu avea copil, după care i-am spus, cu răutate:

— Paul mi-a mărturisit totul, ştiu totul despre povestea voastră, despre întâlnirile voastre.

Atunci i-am descris toate hârjonelile lor, cu cuvintele cele mai intime, cele mai crude, insuportabile chiar şi pentru o neruşinată. Mă asculta, clătinând din cap de la stânga la dreapta, de parcă şi-ar fi spus „nu“, „nu“. Îşi acoperea urechile de ruşine, umilită. Îmi imaginasem că avea să se năruie, izbucnind în lacrimi, dar ochii i-au rămas uscaţi. Lacrimile te distrag, iar ea trebuia să fie atentă, să asculte. Atenţia învingea disperarea.

„Şi după-amiaza în care ţi-a spus ce trebuia să faci ca să-l aştepţi, în care ţi-a cerut să te întinzi în pat şi să-ţi ridici fusta, ţi-a luat degetele de la mâna stângă şi, după ce ţi le-a sărutat, ţi le-a pus în acel loc anume, între labii, sus, pe sex, în timp ce mâna cealaltă ţi-a pus-o pe sâni. Era aşezat, gol, lângă tine. Era excitat şi ţi-a spus să-l priveşti. Nu te atingea. Se mulţumea să-ţi şoptească ce trebuie să faci. Iar tu îl ascultai, nefericită, supusă. Ai frecat locul în care aveai degetele, mai întâi încet, apoi din ce în ce mai repede, cu mişcări din ce în ce mai bruşte, cu ochii aţintiţi asupra sexului lui. Apoi te-ai întins gemând, înainte ca trupul tău să cedeze, tremurând, şi înainte ca Paul să te ia în braţe şi să te legene ca pe o fetiţă. Ai îndrăzni s-o faci când nu e de faţă?“

I-am dat detalii astfel încât să creadă că le ştiam de la soţul meu. Nu putea bănui adevărul, că stăteam ascunsă la câţiva metri de ei, ca o stană de piatră şi plină de ură, printre faldurile draperiilor grele. Voiam să-i mânjesc pentru totdeauna această intimitate, să-i interzic plăcerea pe care o simţise cu soţul meu, chiar şi în amintirile ei. Nu se va mai putea gândi niciodată la îmbrăţişările lor fără să şi-l imagineze pe Paul mărturisindu-mi-le mie şi spunându-mi că nu contau pentru el, că avusese o rătăcire de câteva luni cu ea şi că mă implora să-l iert.

Îmi imaginasem de multă vreme confruntarea asta. Chibzuisem la ea, pregătisem totul până la ultima propoziţie, alegând-o întotdeauna pe cea mai perfidă, ca s-o fac pe Annie să fugă, s-o las pradă

disperării, s-o împiedic să-şi mărturisească nefericirile arătându-şi drept dovadă trupul încă răvăşit de naştere. Un medic ar fi decretat imediat fără ezitare care din cele două trupuri tocmai dăduse viaţă şi care nu fusese niciodată altceva decât o cochilie goală. Trebuia s-o umilesc aşa de tare încât s-o las chiar şi fără energia necesară pentru aşa ceva, trebuia s-o fac nesimţitoare la toate, inacceptabilă în toate.

O minţisem. La aceste cuvinte, Annie se îndreptase cu un aer întrebător, sperând că aveam să retrag tot ceea ce-i spusesem şi să-i ofer o nouă versiune, mai puţin monstruoasă.

„Da, te-am minţit. Paul nu ţi-a transmis sărutări în nici una din scrisori. Ţi-am spus ce voiai să auzi, spre binele copilului meu. Da! pentru că, era să uit, Paul fusese aşa de fericit să afle că eram însărcinată. Îmi repeta întruna că aveam să formăm în sfârşit o familie. O meritam atât după toate prin câte trecuserăm… Află de la mine, când un bărbat îşi pierde familia într-o dramă a existenţei, cum i s-a întâmplat lui Paul, nu se gândeşte decât să-şi formeze una nouă. Chiar şi omul cel mai puţin gregar are nevoie de repere familiale. Amantele, ascultă bine la mine, ca să ştii data viitoare când te mai dedai la curvăsăreli, le sunt utile bărbaţilor care, oriunde s-ar uita, văd un membru al familiei lor, însă ceilalţi simt nevoia să-şi formeze una. Aşa stau lucrurile… Bărbaţii nu rezistă la sex, sigur, dar rezistă şi mai puţin la ideea de a avea o familie.“

Uşa s-a trântit în urma ei. În sfârşit. Se terminase. Auzeam încă împuşcătura răsunându-mi în minte, vedeam trupul lui Alto plutind. Nu înţelegeam cum era posibil. Paul nu lăsase niciodată nici o armă din colecţie încărcată, şi era şi cazul revolverului Deringer. Muniţia stătea dintotdeauna într-un sertar din biroul său, amestecată, la grămadă. „O pisică n-ar reuşi să-şi găsească aici puişorii…“, spunea Sophie.

Nici nu l-ar fi încărcat înainte să i-l dea. Nu-i stătea în fire. Pentru el, aceste arme erau nişte simple amintiri. Le preţuia pentru că-i aparţinuseră tatălui său, nu le privea ca pe nişte arme.

Dar, dacă nu el, atunci cine altcineva încărcase pistolul?

Răspunsul s-a impus, fulgerător. O vedeam pe Annie încercând toate gloanţele, unul după celălalt, cu răbdare şi hotărâre, până îl găsise pe cel care intrase perfect în ţeavă. Apoi turnase praful. Era totul gata.

Întrucât dorinţa mea de răzbunare îmi întuneca minţile, nu-mi imaginasem niciodată că şi ea mă ura pe mine. Şi totuşi se gândise să mă ucidă, căci nu încarci un revolver ca să alungi plictiseala. Ce o împiedicase? Scăpasem oare de tot ce era mai rău, sau nici ea, asemenea mie, nu avusese curajul să ucidă?

Moartea apare din alianţa dintre împrejurări şi temperamente, şi avuseserăm amândouă la dispoziţie împrejurările, dar nu şi temperamentele. De mii de ori mă gândisem şi eu s-o ucid, dar mă mulţumisem s-o arunc în stradă. Dacă nu se bazează pe un temperament ucigaş, ura cea mai înrădăcinată nu va ucide niciodată pe nimeni.

De îndată ce s-a închis uşa în urma ei, am regretat că dorinţa mea de a nu o mai vedea înfrânsese prudenţa, care mi-ar fi dictat s-o ţin pe aproape.

În săptămânile care au urmat m-a cuprins frica, paranoia. Absenţa ei se dovedea mult mai ameninţătoare decât prezenţa. Ce avea să facă acum? Îmi crezuse minciunile? Avea să continue să-l aştepte pe Paul? Şi Camille? Avea să renunţe la ea cu toate acestea? Nu eram sigură de nimic.

Îi cerusem lui Jacques să rămână la Scară, oficial pentru a se ocupa de ea, dar de fapt pentru a o supraveghea pe Annie, care se întorsese la Nuisement. Dar faptul că ştiam unde se află nu mă liniştea pe deplin. Când Jacques m-a anunţat că mama ei murise, m-am bucurat, neruşinată. Mă gândeam că

Annie nu avea să se mai mişte de acolo, că avea să se îngrijească de tatăl ei.

Lunile au trecut, puţin mai liniştite, până ce într-o zi de decembrie cineva a sunat la uşă. L-am recunoscut pe băiatul care o vizita zi de zi pe mama lui Annie pe perioada absenţei noastre. Jacques mi-l descrisese perfect. Annie plecase de la Nuisement în ajun şi el credea că e aici. Mai întâi am crezut că era o stratagemă prin care se gândeau să mi-o ia pe Camille cu forţa. Tulburarea pe care am citit-o în ochii lui când i-am spus că Annie nu era acolo m-a liniştit. Nu era o capcană, o căuta cu adevărat. Nu aveam nimic pregătit din timp. Aerul lui de amorez sfios mi-a inspirat povestea, mi-a şoptit lucrurile pe care nu ar fi suportat să le audă. I-am povestit că Annie se îndrăgostise de un soldat. Am mers chiar până într-acolo încât să-i spun că se căsătorise. Sper să mă ierte.

Când a plecat, era distrus, iar eu, uşurată. Annie nu-i povestise nimic despre ea şi soţul meu. Credeam că trecuse pericolul, asta până să-şi ia vocea aceea cu care ne adresăm bebeluşilor.

— La revedere, Louise.

Annie era singura care cunoştea acest prenume. Tocmai se demascase. Ştia adevărul, cel puţin în privinţa lui Camille.

Când Annie îmi propusese să botez copilul Louise, dădusem impresia că accept. În vremea aceea mă prefăceam că accept orice. Dar în adâncul meu mi-am dorit dintotdeauna ca acest copil să poarte numele mamei mele, Camille. Trebuia să aibă ceva şi din mine. Nu şovăisem nici o clipă în faţa biroului de înregistrare a naşterilor.

— Camille Marguerite Werner.

Şi nici la următoarea întrebare:

— Data naşterii?

— Acum cinci zile, pe 28 iunie.

Camille avea puţin peste o lună, dar am spus că are cinci zile, ca aproape toate celelalte proaspete mame aflate înaintea mea la rând. De obicei, în faţa acestui ghişeu, bărbaţii erau cei care spuneau „ieri“. De când cu războiul, femeile erau cele care spuneau de „cinci zile“, „o săptămână“, în funcţie de cât timp le fusese necesar să se refacă după naştere.

Nu riscam nimic, la o viaţă fragedă o lună nu se vede. Annie nu trebuia să ştie nici un adevăr oficial despre Camille. Trebuia ca această copilă să devină o străină pentru ea, şi aşa trebuia să rămână veşnic. Şi Paul a crezut întotdeauna că fiica sa avea mai puţin cu o lună decât în realitate. Eram singura, în inima mea, care îi făceam urări lui Camille cu prilejul adevăratei ei zile de naştere şi în acelaşi timp, an după an, întrucât vârsta merge mână în mână cu sentimentul culpabilităţii, sărbătoream nefericitele minciuni ale trecutului.

„La revedere, Louise.“

Îl privisem plecând pe acel tânăr cu o bizară bunăvoinţă. Noi doi eram cam la fel în această poveste, eram cei înşelaţi, cei batjocoriţi, cei nedoriţi de nimeni.

Dar el ştia că Annie e mama lui Camille şi de aceea reprezenta o ameninţare. Trebuia să-l supraveghez, trebuia să îndepărtez pericolul. De asemenea, asta mi se părea cea mai bună cale prin care să dau de urma lui Annie. Dacă avea să caute pe cineva, pe el avea să-l caute, eram sigură. Ei doi aveau o relaţie aparte, îi lega această formă de iubire care determină o femeie să boteze un copil cu numele unui bărbat, deşi nu el este tatăl. Niciodată nu am încetat să-l urmăresc ca să fiu sigură în privinţa lui.

Annie plecase din Nuisement şi putea apărea din clipă în clipă. Şi dacă ea şi Paul veneau, de mână, să mi-o ia pe Camille? Au existat oare iubite smintite care au plecat în Germania să-şi caute iubitul

căzut prizonier?

Ajunseserăm cu întârziere la spectacolul de marionete. O aşezasem pe Camille pe banca din faţă şi o lăsasem singură cât să merg să cumpăr un bilet. Camille tocmai împlinise un an. Chioşcul era la câţiva paşi. Când m-am întors, am recunoscut silueta lui Annie, ascunsă după copac. Profilul ei se înviora asemenea celui al lui Camille, râsul ei amintea de al acesteia. Râsul copiilor izbucneşte din piept, ca un ţipăt, al adulţilor din gât, ca un suspin, iar când le trece prin cap să râdă ca un copil, îi privim cu răceală ca să se potolească. Pentru mine, asemănarea era odioasă. Zâmbeau la fel. Din nefericire, nu hotărâm niciodată înrudirea dintre oameni după zâmbetul lor. Mă întorsesem să mă aşez lângă Camille, pe cât de liniştită posibil, prefăcându-mă că râd de păţaniile bietului Guignol[10]. Nu ştiu dacă Camille mi-a simţit mâna, aşa de posesivă, aşezându-i-se pe braţul atât de mic în vremea aceea.

10. Personaj principal al teatrului de păpuşi tradiţional din Franţa. (N. tr.)

La sfârşitul spectacolului am aşezat-o pe Camille în landou şi am numărat până la zece. Ştiam că atunci când aveam să ridic ochii, Annie se îndepărta deja. Nu avea să rămână veşnic acolo, acum că obiectul iubirii ei nu mai era la vedere.

Ghicisem. Nu era prima oară când se ascundea aşa ca s-o vadă pe Camille. Atitudinea ei avea pasivitatea şi seninătatea conferite de obişnuinţă.

Trebuia să-i iau urma, să urmăresc urmăritorul, să spionez spioana, să văd unde se duce. Cu puţin noroc, aveam să descopăr unde locuieşte, unde lucrează, s-o găsesc, aşa cum descoperi cu uşurare o boală grea căreia îi cauţi de mult cauza.

Dar, cu cât înaintam pe străzi, cu atât îmi pierdeam din aplomb. Annie pornea spre casă, nu exista îndoială. Nu mă aşteptam la asta. Mă gândeam cum să mă apăr, nu voiam să aibă loc o altercaţie de faţă cu Camille. Brusc, la intersecţia care ducea spre strada noastră, n-am mai văzut-o. La început am crezut că-mi remarcase manevra şi că fugise. Dar apoi, tremurătoare, fascinată, privirea mi s-a oprit asupra marelui felinar de la L'Étoile du Berger aplecat în afară, care strica linearitatea faţadelor.

La câţiva metri în faţa mea, pe acelaşi trotuar, se afla un magazin de tablouri, în realitate, un bordel.

L-am depăşit. Dacă în clipa aceea ar fi explodat totul, nu aş fi fost surprinsă. Annie se prostitua, tocmai înţelesesem acest lucru. Toate privirile trecătorilor se îndreptau asupra mea. Toate degetele mă arătau pe mine, iar gurile se schimonoseau. Zgomotele din jurul meu se modificau. Terminaţi, nu e vina mea! Ea a ales. Ar fi putut lua o altă decizie. Nu e vina mea. E a vieţii. Nu am nici o vină. Ea a vrut să se prostitueze, e alegerea ei. Poate că are asta în sânge, nu în sânge, Camille, Dumnezeule… În trup.

Dar această stare de demoralizare, această culpabilitate nu a durat o oră. Cu aceeaşi violenţă cu care mă înfierasem, am început să jubilez, cu furie, uşurată mai mult decât oricând. De data asta se terminase! Se terminase cu adevărat! Nu mai era în măsură să îmi facă rău. Nu mi-o mai putea lua niciodată pe Camille. Din cauza mândriei de femeie, îşi pierduse mândria de mamă. Să vină într-o zi să-mi ceară copilul, am să ştiu eu cum s-o întâmpin, am să-i spun că nu poţi fi mamă şi târfă în acelaşi timp.

Iar Paul ar fi putut fugi cu o fiică de muncitor, dar nu ar fugi niciodată cu o prostituată. Mai mult decât atât, cu prostituata nemţilor. *Nur für Offiziere*[11]. L'Étoile du Berger fusese rechiziţionat.

11. Doar pentru ofiţeri (germ.). (N. tr.)

Cum se putuse coborî într-atât încât să intre aici? Când se plimbase prin jurul casei? Datorită tablourilor din vitrină care o atrăseseră? Ştia oare unde pune piciorul, că avea să tragă perdeaua o vânzătoare în neglijeu? Şi de ce nu, în fond? îşi spusese când o văzuse. Trebuia să se resemneze. Să rămână aproape de Camille, de Louise, nu prea departe, şi să se pună la adăpost. Iarna fusese grea. Să mănânce pe săturate, să nu aibă nevoie de haine şi să profite de cărbunele care probabil că nu lipsea aici, din grijă pentru clienţi.

Întrucât nu mă mai temeam de Annie, deodată a început să-mi fie milă de ea.

În fiecare zi măturam orizontul cu privirea şi în fiecare zi o vedeam postată pe undeva. În spatele unui copac, pe o bancă din depărtare, cu ochii mereu aţintiţi asupra lui Camille. Ezitasem să mă întorc în Champs-Elysées, dar la ce bun?, în orice parc aş fi scos-o pe Camille la joacă, ea avea să ne găsească, ştiam asta. Oriunde m-aş fi dus, ne-ar fi urmat. Nu s-ar fi schimbat cu nimic lucrurile dacă plecam din Paris. N-ar fi scăpat-o niciodată din priviri pe Camille. Şi nici un oraş, nici un sat nu m-ar fi protejat mai bine decât Parisul. Unele lucruri nu pot exista decât în capitală, ele fac problemele să dispară, le paralizează, stârpesc cuiburile de vipere. Trebuia să continui, să nu schimb cu nimic lucrurile. Annie se refugiase în prostituţie şi era important să n-o ajut să renunţe la ea plecând de acolo. Până la urmă m-am obişnuit să-i văd silueta bântuind spaţiile din viaţa mea. Aşa cum patrularea avioanelor germane îmi amintea zi şi noapte că nici măcar cerul nu ne mai aparţinea, patrularea lui Annie îmi amintea că fiica mea nu era pe deplin a mea. Dar nu-mi mai era frică de ea, nu putea face nimic în situaţia ei. Eram ca două inamice care caută la cealaltă, fără să găsească, călcâiul lui Ahile. De fapt, amândouă aveam acelaşi călcâi al lui Ahile şi nici măcar nu ne puteam folosi de el altfel decât făcându-ne rău singure. Era Camille.

Înainte să descopăr că Annie se prostituează, nu le acordam nici cea mai mică atenţie nemţilor. Treceam pe lângă ei, semeaţă, îi privisem deschizându-ne cuferele, luându-ne totul, impasibilă, mândră. Îmi alegeam ieşirile şi prietenii în funcţie de ceea ce eu numeam onoare şi demnitate. Nu mă opuneam, nu, dar eram reticentă la extrem.

După aceea am acceptat să merg la petrecerile lor, la o expoziţie a lui Arno Breker, la un concert la Palatul Chaillot, ba chiar am organizat şi petreceri acasă. Înţeleg că pare inacceptabil, dar mi-era teamă, teamă ca Annie să nu se folosească de farmecele ei ca să se vâre pe sub pielea unui ofiţer şi să mi-o ia pe Camille. La un asemenea gest, trebuia să mă pot apăra. Şi eu aveam nevoie de ocrotitori, de cunoştinţe. Pentru a putea reacţiona, a trebuit să capitulez. De dragul lui Camille, am trecut în tabăra inamicului. Dar de dragul lui Camille aş fi făcut orice. În câte nopţi nu m-am trezit, gâtuită de dragostea faţă de acest copil, aşa de vie, de tenace, încât nu mă mai lua somnul…

Paul nu a înţeles niciodată, iar eu nu m-am putut justifica niciodată. Cel puţin îi dădusem un motiv solid să nu mă mai iubească. Soţia lui, trădătoarea. O colaboraţionistă. Cum putusem să-i fac aşa ceva? Tocmai lui, care în acest timp era prizonier. Îmi dădeam seama? Să pactizez astfel cu inamicul, acelaşi care o arestase pe Sophie. Şi nici nu mi-era ruşine? Nu-mi trecea niciodată prin minte că era vorba despre trădare?

Tocmai el să mă întrebe aşa ceva!

Îl privisem cu răceală în ochi, pregătită în clipa aceea să ne spunem totul. Dacă voia să vorbim despre trădare, atunci să vorbim despre trădare. Dar el se plimba împrejurul meu, în culmea furiei, urmându-şi ideea.

„Cu care dintre ei te-ai culcat? Sau poate au fost mai mulţi?“

Cum îndrăznea? Era în spatele meu. M-am întors, şi cu elan, ca un resort de neclintit, l-am lovit aşa de tare, aşa de exact, de precis, fără nici cea mai mică ezitare, şi mâna şi-a atins obiectivul, de parcă trupul mi-ar fi calculat în toţi aceşti ani amplitudinea acestui gest astfel încât el să-şi atingă ţinta, sigur şi violent.

Paul se întorsese pe 20 august 1942. Camille avea puţin peste doi ani. Nu mă aşteptam. Sunase telefonul. Era în Compiègne, tocmai sosise trenul lui. Vocea îi era deodată la fel de inimaginabilă ca dorinţa mea de a-mi relua viaţa alături de el. Înlocuirea[12] era de vină. Pierre Laval lansase această iniţiativă care nu avea nici un rezultat, dar care mi-l adusese pe Paul înapoi. Un noroc, un ghinion pentru mii de oameni. Nu mă temeam de ea, în majoritatea cazurilor reveneau numai ţăranii. Mă obişnuisem cu gândul de a-l iubi şi în absenţă şi-i vorbeam adesea lui Camille despre el. Era figura tutelară care crea echilibru, cel de-al treilea unghi al triunghiului nostru, absentul, desăvârşitul, scuzabilul. Însă prezent, era imperfect, impardonabil. După revenirea sa, totul a devenit complicat. Vărsaserăm multe lacrimi amândouă, eu pentru că îl vedeam revenind în viaţa mea, Camille pentru că îl vedea apărând într-a sa.

12. La Relève, măsură a regimului de la Vichy prin care s-a obţinut eliberarea a 50 000 de prizonieri de război francezi, Franţa urmând să pună la dispoziţia Germaniei 150 000 de muncitori.

— De ce a venit tata?

— Aşa trebuie să fie, draga mea, un tată locuieşte cu copilul lui, la fel ca mama.

— Nu. Patul mamei e al meu. Tata se întoarce în patul lui de la război.

E o plăcere aşa de mare să dormi cu copilul tău. Trupurile sunt atât de relaxate ştiind că nu fac decât asta, dorm, şi că nu riscă atacurile unui bărbat. Acceptăm cu dragă inimă atacurile unui bărbat fidel şi uneori ne spunem că a fost bine, dar la acelea ale unui bărbat infidel închidem ochii şi ne spunem că ne-am dori aşa de tare să dormim sau să vomităm, nu ştim prea bine care din ele.

Camille nu-l lăsa niciodată să se apropie, sub nici o formă. Mi se arunca în braţe imediat ce-l vedea apropiindu-se. Paul a suferit mult din cauza asta. Nu voia să meargă să se plimbe cu el, şi când pleca de acasă, mâna micuţă mă trăgea de fustă, animată de speranţă:

— Tata plecat la război?

— Nu, draga mea, se întoarce astă-seară.

— Îmi plăcea mai mult Sophie.

Eram neliniştită. Revenise pericolul. Deocamdată îmi convenea refuzul lui Camille, dar până la urmă avea să se îmbuneze şi totul avea să se lămurească între ei. Într-o bună zi, avea să accepte să meargă cu el să se dea în leagăn. Şi ce urma să se întâmple când Annie, ascunsă pe undeva, avea să-i vadă împreună? Avea să se repeadă la Paul, să se arunce la picioarele lui, să-l implore s-o creadă, Louise era fiica ei. Paul avea să spună: „Care Louise?“, şi Annie avea s-o arate cu degetul pe Camille, care se legăna prin aer cu picioarele când îndoite, când întinse şi-şi spunea că începe să i se pară drăguţ tăticul, căci el o împingea mai sus pe cer decât mămica. Şi atunci lui Paul avea să i se pară că Annie era aşa de frumoasă, nu va vrea să asculte când ea îi va spune că lucrează la L’Étoile du Berger, nu va avea ochi decât pentru surâsul ei, care seamănă aşa de tare cu al lui Camille. Cum de nu-şi dăduse seama mai înainte? Era evident. Şi aveau să plece tustrei, ţinându-se de mână.

Şi mai existase şi o seară sinistră. La câteva săptămâni după întoarcerea sa, Paul m-a anunţat în felul lui că trecutul nu murise.

— Azi am fost la Scară. Jacques o îngrijeşte cum se cuvine. E o idee bună că i-ai cerut să rămână

acolo.

Atunci am ştiut ce întrebare urma. Aş fi putut-o formula înainte s-o aud, aproape cuvânt cu cuvânt.

— Ai veşti despre Annie?

Aşadar se dusese s-o caute. Îi rostise numele. Îşi făcuse din nou loc în fiinţa lui. Nu uitase. Faptul că trupul acestei fete fusese răvăşit de sute de corpuri nemţeşti nu schimba cu nimic lucrurile. Îmi reveneau imaginile surprinse din spatele draperiilor; farmecul avea să acţioneze din nou. Apoi, cu o naturaleţe uimitoare, am spus:

— E măritată.

I-am servit şi lui povestea cu duhovnica de război. Respinsese un iubit, trebuia să-l respingă şi pe el, nu aveam ce altceva să-i spun. Să-l fac să creadă că iubea pe altcineva mi se părea cea mai bună cale să-l îndepărtez de ea. Numai cei mai lipsiţi de mândrie se agaţă de o inimă care îi aparţine deja altcuiva, ceilalţi renunţă, iar Paul avea mândrie. Apoi m-am ridicat şi m-am dus în odaia noastră:

— Apropo de Annie, mi-a cerut să-ţi dau ăsta când te întorci. Uitasem complet.

I-am întins pistolul. Pentru prima oară l-am simţit stânjenit, pentru prima oară trebuia să se justifice.

— Deringerul meu, îl pierdusem… ce mă bucur! Chiar mă întrebam unde e. Deci era, evident… în odaia fără pereţi.

— Evident.

Întorcea micul pistol pe toate părţile, cântărind dovada despărţirii de Annie. Îl durea, încerca să înţeleagă, vedeam bine. Şi pe mine mă durea, după toţi aceşti ani nu se sfârşise, încă mai trebuia să mă lupt. Se puteau întâlni oriunde, nu puteam controla totul, şi cu atât mai puţin hazardul. Frica mă împresura peste tot şi regretam că nu o ucisesem pe Annie.

Cu atât mai mult cu cât se dăduse verdictul. În timpul exodului, unele infirmiere îşi uciseseră bolnavii pe care nu-i putuseră transporta. Urmărisem povestea de la început. Avocatul lor invocase „delirul colectiv“ care pusese stăpânire pe Franţa, delir în măsură, după părerea lui, dacă nu să scuze, măcar să explice acte nebuneşti, criminale. Iar magistraţii îi urmăriseră concluziile, acordând circumstanţe atenuante, necondamnând infirmierele, nişte ucigaşe, decât la închisoare cu suspendare. Acesta fiind preţul, ar fi trebuit şi eu să-i injectez lui Annie o doză mare de sedativ. Nu aş fi riscat nimic, iar azi aş fi fost pe pace. Dumnezeule, pace, nu pacea lui Christos, ci pacea sufletească, doar la atât aspiram, chiar dacă nu aveam conştiinţa împăcată.

Menghina strângea cu o forţă aiuritoare. La câteva zile după această cină, am primit un telefon de la individul pe care îl plăteam să-l supravegheze pe Louis. Era colegul său, un anume Maurice, un băiat care era de treabă, dar care avea nevoie de bani şi nu vedea nici un rău în a-mi spune că azi Annie reapăruse pe nepusă masă la oficiul poştal şi că Louis avea un aer „tulburat“.

— Vă mulţumesc, veţi găsi plicul la post-restant. Ţineţi-mă la curent dacă se revăd.

Nu putea fi o întâmplare. Annie urzea ceva. Nu apari aşa, fără un motiv. Louis avea să descopere că îl minţisem, că nu era măritată. Aveau să vină şi să mi-o ia pe Camille.

A doua zi, am primit încă un telefon.

— Bună ziua, doamnă.

— Da.

— Louis s-a despărţit de iubita lui. Mi-am spus că v-ar putea interesa.

— Te plătesc ca să aflu dacă prietenul dumitale o revede pe Annie, nu ca să-mi dai orice veste cât de mică. Nu încerca să profiţi de mine.

Îi închisesem pur şi simplu.

Deci aşa mergea? Imediat ce fata asta apărea pe undeva, toate celelalte erau măturate. Oare asta mă aştepta şi pe mine dacă o regăsea şi Paul?

Aşteptam. În ciuda calmului aparent, ştiam că urma să aibă loc ultimul act, inevitabil. Nu-mi făceam iluzii, era liniştea de dinaintea furtunii, urma potopul. Trebuia să găsesc o soluţie. Orice poveste are nevoie de un deznodământ, e în firea lucrurilor. Aveam senzaţia că sunt o santinelă pe zidurile unei cetăţi, copleşită, şi alergam de la un turn la altul, în nord, în sud, în est, în vest, căci nu voiam să mă surprindă inamicul. Trebuia să păstrez mereu un avans.

— Alo?

— Louis şi Annie au luat cina împreună ieri-seară, au fost prinşi după ora stingerii, dar au fost eliberaţi în dimineaţa asta. Tocmai au plecat de acasă, după ce au luat micul dejun. Alo? Alo?

— Da, sunt aici, dar grăbiţi-vă, nu pot sta ore în şir la telefon.

— Annie locuieşte pe strada Turenne, la numărul 17. E vânzătoare într-un magazin de tablouri. Nu-i aşa că e o frumuseţe?

— Asta e părerea dumitale, nu o informaţie. Spune-mi mai degrabă ce au făcut în noaptea asta.

— V-am spus, nu au văzut cât e ceasul şi au fost prinşi după ora stingerii.

Era fals. Îmi imaginam cum pregătesc o plângere împotriva mea, cum spun totul poliţiei. Aveau să vină şi să mi-o ia pe Camille. Am închis. Poate că am ţinut prea mult timp mâna pe receptor în timp ce priveam revolverul Deringer, care era alături de celelalte arme din colecţie pe perete.

— Cine era?

Paul stătea în cadrul uşii. M-am întors luându-mi brusc mâna de pe telefon.

— Nimeni.

Am văzut că nu m-a crezut. Puţin îmi păsa. Nu mai aveam timp. Trebuia să mă apăr, aveau să vină, să mi-o ia pe Camille. M-am dus în fugă să-mi iau mantoul.

— Unde te duci?

— La cumpărături.

— Dar trebuie să luăm prânzul cu familia Pasteau.

— Mă întorc până atunci.

Am plecat cu Camille. Cel mai important lucru era să nu mă despart de ea.

Nu înţelegeam. Annie nu locuia pe strada Turenne, la numărul 17, ci la L'Étoile du Berger. Trebuia să ştiu la ce să mă aştept. Atâta pagubă dacă mă trădam, dacă după descrierea care avea să-i fie făcută avea să mă recunoască, întrebase de ea o doamnă cu o fetiţă în braţe. Atâta pagubă dacă dădeam nas în nas cu ea. Nu exista acest risc, simţeam eu, şi de asemenea că nu aveam mult timp la dispoziţie să acţionez.

— Bună ziua. Vreau să vorbesc cu Annie.

O femeie cu părul blond decolorat, cu haină de blană trăsese perdeaua.

— Nu cunosc nici o Annie!

— Ba da, e o fată care lucrează aici.

— Numai fete lucrează aici, va trebui să fiţi mai exactă. E drăguţă fata dumneavoastră. Dacă afla mama ce-o să mă fac la vârsta asta, poate că m-ar fi…

Însă am întrerupt-o violent.

— Ştiu că Annie lucrează aici. Mi-a furat bani. Aşadar fie o chemaţi imediat, fie o denunţ căpitanului Schiller, un prieten, şi nu ştiu dacă e bine pentru reputaţia stabilimentului, asta dacă putem

vorbi de reputaţie în cazul unui bordel.

— Bine, bine. Nu vă enervaţi aşa, doamnă. N-am cum să vă ajut în privinţa banilor… Nu ştiu unde e Annie. Că vă vine să credeţi au ba, a plecat ieri fără să mă anunţe, fără să-mi dea timp s-o înlocuiesc. Vă daţi seama în ce bucluc mă vâră? Eu ce fac cu clienţii fideli? Sunt aşa de sensibili… Imediat ce se iveşte ceva anapoda, o iau personal. Deja de ieri-seară, când le-am spus că nu e aici, m-au privit cu aerul bănuitor al ocupantului care se îndoieşte de bunăvoinţa celui ocupat. Fata asta are să-mi dea bătăi de cap, parcă văd… Aşa se întâmplă mereu, tocmai cele de care ne îndoim cel mai puţin ne…

Nu ascultasem continuarea. Începuse lupta, Annie se pusese în mişcare. Cum de-şi găsise curajul să se oprească? De ce? Pentru cine? Nu pentru ea, în orice caz, nu găsim niciodată curajul acesta pentru noi înşine. Pentru Louis? Cu siguranţă. Pentru Camille? Eram sigură. Aveau să vină să mi-o ia pe Camille.

M-am dus la adresa indicată de informatorul meu. Pe strada Turenne, la numărul 17. La colţul străzii, era un mic vânzător ambulant de ziare. Nu avea treabă şi l-am trimis să bată la fiecare uşă a imobilului. Misiunea mea îl lăsase fără suflu. Mai întâi era un cuplu bătrân. Îi deschisese bărbatul. Bătrâna era pe un fotoliu, într-un colţ al camerei, cu un iepure într-o cuşcă, care părea la fel de bătrân ca ei, de parcă nu s-ar fi putut decide niciodată să-l mănânce. În apartamentul celălalt, era o mamă cu trei copii, nu văzuse decât doi, desenau, dar cel de-al treilea o chema să vină să îl şteargă. Într-altul nu era nimeni, mă rog, nu i-a deschis nimeni. Apoi mai era un băiat cam grosolan care se părea că aşteaptă pe cineva. Asta la etajul trei. Sus, era o fată frumoasă singură…

— Ce vârstă avea?

— Niţel mai mare decât mine. Mă rog, avea pieptul mai mare decât fetele de vârsta mea. În plus, era foarte drăguţă, ba chiar a cumpărat un ziar de la mine. Aşa măcar nu greşisem uşa degeaba, mi-a spus blând, şi cu ăsta avea să-şi ocupe timpul până să se ducă în grădină…

— E în regulă, mulţumesc, uite, pentru tine.

— La ultimul etaj, mai era un…

— E de ajuns, mi-ai spus ce voiam să ştiu, mulţumesc, micuţule.

Se dusese să se aşeze din nou la post, la colţul străzii, când m-am dus iar la el.

— Dă-mi şi mie un ziar.

Cum să procedez? Îmi trebuiau foarfece şi lipici. Puţin mai departe pe stradă, am găsit o dugheană de cizmar. Era de acord să mi le împrumute, dar trebuia să am grijă cu copilul, erau foarfece pentru piele, foarte ascuţite. Vă mulţumesc, domnule, sunteţi foarte amabil…

Dar trebuia să mă mişc repede. Annie avea să plece la grădină în scurt timp.

În aşteptarea raportului micului vânzător ambulant, mă ascunsesem în pivniţa imobilului. Uşa era deschisă, aşa era obiceiul din vremea alarmelor, şi m-am întors acolo. Cumpărasem de la cizmar o răţuşcă cu rotile ca să-i dau de lucru lui Camille, dar, desigur, o interesa ceea ce făceam eu şi mă împiedica să mă mişc pe cât de repede voiam. Dar reuşisem totuşi să termin la timp.

Pândeam plecarea lui Annie. Când silueta ei s-a făcut nevăzută, am urcat la etajul patru, la apartamentul din stânga palierului, aşa spusese micul vânzător. Am strecurat foaia pe sub uşă şi m-am rugat ca băiatul să nu fie dintre aceia care confundă stânga cu dreapta. Planul atârna de un fir, asemenea tuturor planurilor.

Am luat un taxi. Nu aveam prea mult timp să mă întorc acasă. Într-o jumătate de oră, aveam întâlnire în grădină, dar ea nu ştia încă, de data aceasta avea să fie o întâlnire în toată puterea cuvântului.

— Arată-i lui tata răţuşca ta cea nouă, draga mea.
— Nu.
— Ba da. Tata ştie să facă răţuştele să vorbească.
— Nu, el nu ştie să facă pe nimeni să vorbească. Nici măcar el nu vorbeşte.
Ajunsă acasă, îmi schimbasem bluza şi-mi luasem o pălărie neagră. Paul lucra în biroul său şi am aşezat-o pe Camille cu răţuşca pe canapea în faţa lui. Priveam Deringer-ul, care se alăturase din nou celorlalte arme din colecţie pe perete.
— De fapt n-am să fiu acasă la prânz. Mă duc la cimitir. Nu pot s-o iau pe Camille, nu e un loc potrivit pentru ea.
— Dar ce te-a apucat de te duci acum la cimitir? Nu suferă amânare?
— Nu, nu suferă amânare.
— Şi eu cum mă descurc cu ea? O să plângă.
— Dacă nu închizi gazeta ca să te joci un pic cu ea, sigur că o să plângă.
În clipa aceea ne-a întrerupt Camille.
— Mama tăiat gazeta.
Mi se făcea rău.
— Şi tata poate să taie gazeta. Vrei?
— Nu.
I-am lăsat pe amândoi, unul urla, celălalt era mut şi descumpănit. „Mama tăiat gazeta.“ Din fericire încă îi lipseau câteva cuvinte din vocabular ca să mă poată denunţa. E scurtă perioada în care le putem ascunde totul copiilor. Fir-ar! Uitasem să iau o batistă.
M-am aşezat pe o bancă şi am aşteptat-o pe Annie. Eram sigură că avea să vină înaintea mea, palidă şi neliniştită văzându-mă singură şi îmbrăcată complet în negru. S-a petrecut totul cum îmi imaginasem. Se apropiase cu pas grăbit, cu glasul pierit.
— Unde e? Unde e Louise?
O privisem. Aveam să pot? Şi am început să spun, rece şi cu glas nesigur. Acum se juca totul.
— Aseară am lăsat-o în biroul lui Paul, singură, dar nu mult, cât să mă duc să caut o vestă…
— Unde e?
— …mi se părea că are mâinile reci. La vârsta asta copiilor li se răcesc iute mâinile, le îngheaţă chiar. Când coboram scara, am strigat-o, dar nu mi-a răspuns. Nu eram prea neliniştită, aşa fac deseori copiii, nu răspund întotdeauna când te aud. De fapt aşa fac şi oamenii mari…
— Încetaţi odată, spuneţi-mi unde e Louise.
— …era întinsă pe jos, cu pistolul Deringer lângă ea. Probabil că-l luase de pe perete să se joace cu el. Îi curgea sânge din abdomen… A murit, Annie, Louise a murit. Probabil a apăsat pe trăgaci şi glonţul a nimerit-o în abdomen. Nu înţeleg cum e posibil, nici o armă din colecţie nu a fost niciodată încărcată, niciodată.
În clipa aceea, am ridicat ochii spre Annie şi am văzut că se temea să înţeleagă. Chipul ei semăna cu minciuna mea, sângele i se scursese din corp. Nu ştiu câte secunde a rămas înmărmurită lângă mine. Apoi a urlat, ca un animal rănit de moarte, şi a luat-o la fugă.
Nu-mi fusese teamă că am să-i port ghinion lui Camille, Louise era cea care murise.
Nu-mi pot decât imagina ce s-a întâmplat apoi, dar trebuie să se fi întâmplat cum prevăzusem eu.
Se întorsese la ea acasă. Unele suferinţe se oblojesc pe stradă, într-un bar, dar nu şi cea cauzată de moartea unui copil. Trebuia să se arunce pe patul ei, pe podea, să se ghemuiască într-un colţ, dar

trebuia neapărat să se întoarcă acasă.

Strada Turenne, numărul 17. Etajul al patrulea, în stânga.

Când a trecut pragul, a călcat pe o foaie. Îşi coborâse privirea din reflex, şi tot din reflex citise. Nu pusesem foaia într-un plic, căci nu ar fi avut curajul să-l deschidă. Nici nu o îndoisem, căci nu ar fi avut curajul s-o despăturească.

Nu-i lăsasem altă soluţie decât să-mi citească literele lipite.

NU E FRUMOS CĂ AI SECRETE
CINE ÎI VA SPUNE NOULUI IUBIT
CĂ SE CULCĂ CU O TÂRFĂ

Nu-i mărturisise lui Louis, eram sigură de asta. Spunem tot adevărul când suntem siguri că oamenii aceia nu vor reveni, dar pe el nu voia să-l piardă. Riscul murdăriei, al dezgustului pe care îl poate provoca prostituţia nu e niciodată asumat cu un tânăr precum Louis. Nu ar înţelege că s-a compromis astfel în aceşti ultimi doi ani. Numai un om „copt" poate lua în calcul posibilitatea de a scoate o femeie din această situaţie, ba chiar cu o anume plăcere, cu bucuria, umbrită de durere, de a smulge un premiu altor bărbaţi. Un băiat tânăr ca el are atâtea femei proaspete şi pure la dispoziţie încât nu ar mai sta la discuţie.

Scrisoarea aceasta avea s-o lase pe Annie pradă unei deznădejdi cumplite. Nu avea să se gândească la mine, erau deja ani de zile de când nu mai interveneam în viaţa ei. Scrisorile de denunţ erau aşa de răspândite în perioada aceasta încât oricine putea fi autorul. Un fost client, o colegă rivală, o iubită părăsită a lui Louis. Răzbunarea nu era a mea.

Poate că o singură ceartă ar fi fost de ajuns să rezolve lucrurile cu Louis. Poate nici măcar o ceartă, doar o explicaţie. Dar tocmai aflase o dramă şi avea să privească totul ca pe o dramă. Louise murise, iar dacă Louis afla că se prostituează nu va mai vrea niciodată să audă de ea, iată ce-şi spusese.

Voiam s-o asaltez din toate părţile, s-o sufoc prin intermediul oamenilor pe care îi iubea. Să-i distrug viitorul luminos, în momentul în care nu se simţise niciodată mai aproape să-l atingă. Ştiam că această împrejurare ar fi propice declanşării unei tragedii, unui gest necugetat. Ca un copil căruia îi smulgi cu brutalitate maşinuţa, păpuşa pe care dădeam semne că vrem să i-o dăruim. Furie. Urlete. Sfârşitul lumii. Louise. Louis. Totul se năruia în acelaşi timp.

De restul s-a ocupat ea, singură. A plecat din cameră, şi-a luat bicicleta, a pedalat până la Nuisement şi s-a aruncat în iaz.

Abia a doua zi de dimineaţă am aflat, când Jacques mi-a telefonat de la Scară ca să-mi spună că Annie se înecase şi că-i fusese descoperit cadavrul.

Nu ştiu cine i-a spus lui asta, căci cadavrul nu i-a fost niciodată găsit. Zvonurile din sat sunt de nepătruns, sunt precum telefonul fără fir de-a care îmi cerea Camille să ne jucăm în copilărie. Nu ştii niciodată începând de la cine se deformează adevărul.

Nu premeditasem cu adevărat această crimă. Eu voiam doar să găsesc calea prin care s-o îndepărtez definitiv, foarte rapid. Am riscat totul. O cunoşteam bine. Trebuia s-o împing spre ultimul ei refugiu, să ghicesc cele mai mici tresăriri sufleteşti care până la urmă s-o facă să-şi piardă stăpânirea, s-o fac să se prăbuşească, să orchestrez toate evenimentele, să le fac să se acumuleze pentru a o distruge.

Trebuia s-o atac din toate părţile, cu toate armele, ca să nu vadă altă scăpare decât moartea.

Manipularea psihologică este o armă ca oricare alta, nici mai bună, nici mai rea, dar în orice caz singura care înlesneşte crima perfectă. În aşa măsură, încât chiar şi eu eram aproape convinsă că nu sunt responsabilă de moartea ei. În final, poate că aveam dreptate.

Stările sufleteşti nu au intervenit decât după aceea, ca la război, de parcă sentimentul urgenţei le înăbuşea pe toate celelalte, lăsând loc numai raţiunii pure şi eficace, acţiunii. Stările sufleteşti au intervenit cu timpul, îndepărtarea, calmul şi oglinzile, în care mă privesc ca oricare altă femeie, dar nu din aceleaşi motive. Mă scrutez adesea, surprinsă încă de faptele mele din trecut, eu, care nu fusesem niciodată în stare să încropesc vreo minciună în familie, nici măcar una micuţă. Poate că sunt ca acei recidivişti despre care se vorbeşte numai de bine până când se regăsesc confruntaţi cu aceeaşi situaţie şi săvârşesc o nouă crimă. În anumite împrejurări, foarte exacte, o trăsătură se dezvăluie, după care adoarme la loc, imediat ce împrejurările s-au schimbat.

Dar, când vorbesc despre „stări sufleteşti“, lucrurile se opresc aici, deoarece nu am avut niciodată nici remuşcări, nici sentimente de culpabilitate. Îmi spun în continuare că ei m-au împins să comit aceste fapte, Paul şi Annie. Am fost întotdeauna de părere că trădarea îţi dă toate drepturile din lume.

Nu i-am spus niciodată lui Paul că Annie s-a sinucis. El ar fi vrut să creadă că o făcuse de dragul lui, şi astfel povestea lor ar fi rămas veşnică, minunată, romanţioasă. La fel şi suferinţa lui. Eu voiam să fie trivială, vulgară, de rând. Annie plecase cu altul, trebuia să creadă el. Şi astfel nu aveam să-mi creez cea mai rea duşmană, o moartă, pe care o puteam mereu înlocui, dar pe care niciodată nu o puteam egala.

Paul nu a bănuit niciodată adevărul.

Nici în legătură cu Camille. În orice caz, nu mi-a vorbit niciodată despre asta. Şi trebuie să fi trăit cu această cumplită durere, pe măsură ce treceau anii, aceea de a regăsi femeia pe care o iubise în fiica sa, acum perceptibil, acum imperceptibil, ca o fantomă pulsatilă care se înstăpânise acolo unde nu ar fi trebuit s-o facă niciodată. Să-şi vadă amanta în fiică… insuportabilă suprapunere.

Nu trebuie să credem că nu au fost zile în care formam o familie frumoasă, căci au fost, multe chiar. Am avut şi noi parte de bucuriile noastre, profunde, sincere, de hohotele noastre de râs, contagioase, sărbătoreşti.

Şi apoi s-a născut Pierre, minunată înseninare a vieţii noastre. Pierre e fiul meu. Fiul meu şi al lui Paul.

Când am aflat că sunt însărcinată, am strâns-o pe Camille în braţe, de parcă ea ar fi făcut dragoste cu mine şi mi-ar fi dăruit acest copil. Existenţei ei i se datora totul, ştiam. Fără ea, Pierre nu ar exista, sunt sigură, avusesem acest copil pentru că nu-l aşteptasem, cum li se întâmplă multor femei „sterpe“.

Dar au mai fost şi eforturile lui Paul şi apoi recidivele sale.

Se luase de băutură.

Nu am vrut niciodată să-mi mărturisesc faptul că toate se legau, dar aşa era. Nu a uitat-o niciodată pe Annie. S-a lăsat ucis în războiul din Indochina. Copiii au suferit mult, iar eu infinit mai mult decât aş fi crezut. Astăzi, Camille a devenit o tânără fermecătoare, plină de viaţă, pasionată. Nu întotdeauna de viaţă, ci de meseria ei, în mod indiscutabil. E editoare. Când mi-a spus că aşteaptă un copil, am vrut să cred că îmi vorbeşte despre o nouă carte.

Dar deodată, după toţi aceşti ani uşor scrijeliţi de stări sufleteşti, toţi demonii mei s-au retrezit la viaţă, instantaneu, neschimbaţi.

Fusesem atât de proastă încât să cred că poţi scăpa de o faptă ca a mea.

Formidabila frică de naştere izbucnise din nou, neschimbată şi furioasă.

Nu pot trăi din nou ceea ce am trăit. Nu mai am vârsta necesară, iar minciuna mea capătă brusc un nou chip. Până atunci, privea o singură persoană, pe Camille.

Nu mi-am imaginat niciodată că minciuna îmi va supravieţui. Prin natura ei, o minciună e menită să fie dată în vileag, demascată, nu să devină un adevăr definitiv, de nezdruncinat, neîndoios, adevărul fiinţelor umane care vor exista şi care nu vor avea cum să afle. Nu pot dezrădăcina toţi aceşti oameni în facere. Pentru a trăi cu adevărat, oamenii trebuie să ştie de unde se trag, şi, când văd unde a ajuns Camille, sunt sigură.

Atunci, dacă mi se întâmplă ceva, iar în ziua aceea veţi afla, vă cer să-i povestiţi totul lui Camille. Sunteţi singurul care o poate face. Ştiu cât de dificil poate părea, dar consideraţi-o ultima mea dorinţă. Vă rog. Spuneţi-i totul. Fiţi cinstit. Chiar şi lucrurile cele mai rele, chiar şi cele mai urâte fapte ale mele. Povestiţi-i despre mama ei, despre mamele ei. Şi, mai ales, nu vă daţi osteneala să-i spuneţi cuvinte drăguţe, cuvinte de mângâiere. Nu vă scuzaţi, nici pentru mine, nici pentru dumneavoastră, nu aveţi nimic să vă reproşaţi şi, în orice caz, nici o scuză nu va fi pe potriva durerii ei, poate chiar a urii ei. Dar nu vă faceţi griji, sunt sigură că va ieşi cu bine din asta, fiica mea e puternică, de nezdruncinat. Ca mama ei. Iar dacă şovăie, acest copil pe care îl aşteaptă o va împiedica să se năruie, aveţi încredere în mine. Spuneţi-i cât o iubesc, vă rog. Adio, domnule. Adio, tinere. Şi iertaţi-mă.

Totul era limpede, oribil, dar limpede. Odată isprăvită povestea, mama dumneavoastră s-a ridicat şi a plecat. Am privit-o pe când se îndepărta. Avea pasul moale al oamenilor copleşiţi, dar drept, ca al celor care ştiu unde se duc. Ştia ce avea să facă, sunt sigur. Această povestire era punctul final al vieţii ei. Nu aş fi putut face nimic ca s-o împiedic.

Am stat la biroul meu toată noaptea, înnegrind paginile acestui caiet de şcolar pentru a retranscrie cu fidelitate tot ceea ce îmi spusese. Aveam senzaţia că fusesem din nou purtat în trecut, când, la masa mea de triere, învăţam pe de rost scrisorile compromiţătoare înainte de a le distruge şi când, noaptea, păşind pe tălpile mele de fetru, găseam adresa celor cărora le erau destinate pentru a li le recita.

Louis

Am îndoit din nou foaia. Am trântit portiera maşinii în urma mea şi am pornit spre biserică. Mi-o închipuisem mai mare. Era alungită, strâmtă şi joasă. Era complet din lemn, ca o cabană, cu excepţia turlei clopotului, acoperită cu tăbliţe de ardezie. Nu era impresionantă, dar era frumoasă. M-am apropiat.

Din interior răzbătea muzică. Aş fi preferat să fiu singură. În prag, blândeţea infinită a luminii m-a liniştit, la fel şi şirurile de bănci goale. Am intrat. Un singur dreptunghi de lemn, o navă, o strană, fără naos lateral şi fără etaj. Statuia Sfântului Rocus era acolo, în spatele unui vitraliu, iar bunul său tovarăş, câinele, îi ridica pelerina ca să-i arate rana. Era apă în agheasmatar. Proaspătă. Mi-am lăsat degetele să zăbovească pe frunte, înainte de a încheia vag semnul crucii.

În faţa mea, aproape de altar, un bărbat cânta la orgă. Îl vedeam din spate, era un preot. Nu era în sutană, dar gulerul alb nu lăsa loc de îndoială, nici felul în care cânta, mi se părea mie, profund religios.

Am făcut câţiva paşi spre el, după care m-am dat înapoi. Îl priveam pe acest om care îşi plimba degetele pe clape, gâtul lui mare, părul cenuşiu, bogat. Deodată l-am recunoscut.

Şi acest miros ca de lemn al tămâii pe care îl răspândeau scrisorile şi pe care nu reuşeam să-l identific.

Şi „Orarul confesionalului“ scris de mână pe o foaie lipită pe uşa grea de lemn, acel R de tipar printre literele mici de mână, acest scris care îmi dăduse viaţa peste cap.

Era chiar el. Louis.

Braţele i-au înţepenit brusc pe clape şi muzica s-a sfârşit. Oare simţise că îl priveşte cineva? Am ieşit. Oare se întorsese? Am pornit maşina.

Louis avusese atâta grijă să nu dau de el, aşa că am să-i respect dorinţa, mai ales acum, când ştiu totul.

„Totul era cum trebuie“, spusese el cu ani în urmă, când s-a îndrăgostit de Annie chiar în această biserică, când era şi ea cu spatele. Louis merita să-l lăsăm în pace. Împovărându-l cu spovedania ei, mama îl forţase să se afunde din nou în amintiri. Nu vreau să i le readuc şi eu în memorie prezentându-mă. Nu am să-i impun, fizic, o oarecare asemănare cu această femeie pe care a iubit-o atâta.

Priveam biserica pe când se îndepărta în oglinda retrovizoare, biserica aceasta unde mama venise să-şi liniştească conştiinţa, să caute un mesager. Caietul era deschis pe scaunul de lângă mine. Scrisul lui Louis şi cuvintele mamei. Implacabile. Simţeam volanul cum îmi atinge uşor pântecele, copilul. Mama omorâse pentru mine şi se omorâse pentru el.

„Avea pasul moale al oamenilor copleşiţi, dar drept, ca al celor care ştiu unde se duc. Ştia ce avea să facă.“ Mama ştia că avea să accelereze în această curbă şi că nu avea să frâneze. Cu siguranţă e curba în care au murit părinţii ei. Drumul pe care o luase nu era unul din traseele ei obişnuite. Într-un final, mama făcuse la fel ca tata. Câţi oameni se sinucid astfel în „accidente“ pentru a-şi scuti apropiaţii de sentimentul culpabilităţii?

O luasem pe drumul care mergea de-a lungul lacului, iar apa se întindea cât vedeai cu ochii. Mă gândeam fără încetare la cadavrul lui Annie, care se odihnea undeva, pe fund. Lacrimile mi se scurgeau pe obraji şi am oprit maşina. Reciteam caietul şi toate frazele sale mă gâtuiau. Pierre, frate, vei spune în continuare că eram preferata mamei… De-ai şti cât mi-aş fi dorit să fiu fiica ei. Apa lacului răspândea reflexiile cerului. Deodată, un nor întunecos s-a plimbat pe suprafaţa apei. Am ridicat ochii din caiet. Oare era Doamna Lacului, mi-o aducea pe Annie pe braţe? Nu, era un stol de cocori. Poate mii, de parcă toţi profeţii din univers se adunaseră deasupra mea. Evoluau prin aer, maiestuoasă coregrafie, fără un coregraf al păsărilor. Şi eu eram o pasăre migratoare, fusesem nevoită să migrez de lângă mama. Mamă, de ce nu m-ai ţinut lângă tine?

Un mic avion se apropia de locul în care parcasem, ateriza. Mă săturasem de pământ. Cerurile, cerurile în care de acum sălăşuiau toţi cei pe care îi iubeam. M-am dus la aeroclub. Pilotul mă îmbia. Un sfert de oră? O jumătate de oră? O oră. Nu puteam visa la un ghid mai bun, el cunoştea lacul ca pe propriul lui buzunar. „Formidabil“, am spus în timp ce mă ajuta să urc. Şapte luni, e în regulă, nu riscam să nasc în aer. Sigur avea să fie un băiat. Un viitor pilot! Poate…

Priveam apa pe când se îndepărta. Era magnifică, imensă şi magnifică. Mă simţeam aşa de singură. Nu aveam să reuşesc. Pilotul vorbea în cască, îmi arăta locul cutare întinzând braţul, locul cutare: biserica din Nuisement, biserica salvată cu pereţi din grinzi de lemn… Cunoşteam povestea asta, mulţumesc.

„Priviţi lumina!“ Pilotul îmi arăta cerul la apus zugrăvit în culorile focului. Avionul lua altitudine. Mi-am lăsat casca să cadă pe umeri. Nu mai voiam să-l aud, în timp ce stăteam cu caietul de şcolar strâns la piept. Copilul meu se mişca mult şi îmi treceam mâna peste pântece să-l liniştesc. Avionul lua altitudine, frazele dănţuiau, şi, uşor, totul se lumina. Priviţi lumina.

Paul spusese:
„fie!
dacă pentru a fi un soţ demn de acest nume
crezi că trebuie să mă culc cu fata asta
am s-o fac
dar o singură dată, înţelegi“

Paul ştia ce avea de făcut
în ziua stabilită, se întorsese mai devreme de la redacţie, intrase în salon, fără să şovăie:
„haide!“
fără să-i arunce o privire lui Elisabeth
nu era loc de amânări
nu se întorsese
fără să se îndoiască o clipă că Annie îl urmează

intrase în odaia fără pereţi, primul
aici nu se punea problema de galanterie
în faţa lui
între şevalete şi mirosurile tari de vopsea,
un pat
se întoarce, ochii îi clipesc des
înaintează spre draperia grea dinaintea lui
o dă la o parte şi deschide fereastra din spate
să intre aerul

se aşază în faţă
cum are obiceiul să se aşeze
în faţa şemineului din salon
îi place lui să stea în picioare
aşa îi place lui Paul
deodată, muselina albă, draperia dublă
iese pe fereastră şi pluteşte domol
fixată de sus
ochii lui Paul devin ficşi atunci
şi vorbeşte
dar e agresiv
situaţia aceasta îl scoate din minţi
mai ales fata aceasta,
care i-a vârât în cap această idee lui Elisabeth

nu ştiu la ce te aştepţi
dar nu are să se întâmple nimic între noi
vom sta câteva minute
şi apoi am să ies
tu ai să aştepţi înainte să mă urmezi
chipurile cât să te aranjezi puţin

atunci o linişte de plumb s-a aşternut peste odaie
singura uşurime venea dinspre perdea

care plutea dinaintea ochilor lui Paul

după câteva minute
Paul pornise spre uşă ca să iasă
înainte de a se întoarce, rău,
aruncând câteva ameninţări
pentru ca Annie să nu-i spună totul lui Elisabeth

Paul închisese uşa în urma lui
şi se întorsese în salon
s-a postat în faţa şemineului
locul lui, fie vară, fie iarnă
Elisabeth îl privea
cum priveşti un trădător fidel propriilor lui tabieturi
fără să se gândească o clipă măcar
că dacă îi rămăsese fidel unui tabiet
ea era acela
era 9 aprilie
suporturile pentru lemne de foc erau goale
afară ardea soarele

pe 9 mai, Paul, care număra zilele
a anunţat-o pe Elisabeth că Annie nu este însărcinată
se gândea să se oprească acolo, că nu mai avea nimic de adăugat
nu se aştepta să-i pună întrebări

„de unde ştii?“

Paul a fost tulburat câteva clipe
cât să se revadă în odaia fără pereţi
în picioare în faţa perdelei care pluteşte, pluteşte,
pluteşte

„dacă Annie nu este însărcinată, prinde perdeaua odăii
în fereastră
astfel, seara, când ajung pe alee
am să văd perdeaua
şi atunci am să ştiu şi am să-ţi pot spune
am căzut amândoi de acord în această privinţă
după ce… mă rog, înţelegi…
odată ce am terminat“

Paul minţea
tocmai inventase acest cod
această complicitate
pentru a justifica de unde ştia
că Annie nu era însărcinată

dacă nu ar fi tulburat-o această veste
Elisabeth ar fi remarcat că, în dimineaţa aceea,
Paul nu mai stătea în faţa şemineului
cum îi era obiceiul

ci că stătea în picioare aproape de fereastră

Elisabeth ar fi înţeles că,
din acest loc neobişnuit
Paul pândea sosirea lui Annie pe alee
ca să-i iasă înainte pe hol
şi să-i spună despre perdea
să nu-i trădeze

„am anunţat-o pe Elisabeth că nu eşti însărcinată,
i-am spus de povestea cu perdeaua, că ai prins-o în fereastră ca să mă anunţi“
poate că Paul o prinsese pe Annie de braţ ca s-o reţină
îi făcuse semne ca să înţeleagă
dar Annie scăpase din strânsoarea lui
fără să întârzie pe hol mai mult
decât în alte dimineţi
o ţine întruna cu tutuiala lui demnă de dispreţ
cu morga asta plină de răutate
Annie îl detesta pe omul acesta
ea ştia deja că Elisabeth nu va renunţa
ea îi cunoştea soţia mai bine decât el
atunci, pe tonul cel mai stăpânit

„sunt de acord
sunt de acord să continuăm
până reuşim“

să-l contrazică pe acest bădăran
şi să aibă din nou loc întâlnirea
să-l pună pe acest arogant la locul lui
să-l tutuiască şi ea
Paul fusese uluit de acest afront
clipea iute
ieşise

dacă Paul ştia că Annie nu era însărcinată
nu era datorită unei perdele prinse
pur şi simplu nu se întâmplase nimic
prima oară între el şi Annie
în odaia fără pereţi
dar iubirea şi perspicacitatea nu merg niciodată mână în mână
şi Elisabeth a crezut întotdeauna contrariul

datorită cărui gest?
cărui cuvânt?
cărei tăceri?
s-au plăcut Paul şi Annie
numai ei ştiu
clipa aceea în care au început să se iubească
în care minciuna lui Paul a sfârşit prin a deveni adevăr
şi perdeaua de muselină albă, codul lor
complicitatea lor

când îi spiona pe amanţi
în poziţii infecunde
Elisabeth nu le surprinsese niciodată cuvintele rostite pe ton scăzut
furia ei că nu le putea prinde
îi ascunsese esenţialul
şoaptele lor, în singurătate
tulburătoare, suspecte
de ce trebuiau să-şi şoptească?
ei, care se presupunea că sunt singuri

Elisabeth trebuie s-o fi auzit
această dovadă invizibilă
a întâlnirilor pe care ea nu le bănuia
acest obicei
pe care îl păstrau amanţii de la celelalte întâlniri
de la întâlnirile din restul săptămânii
căci sâmbetele nu le mai erau de ajuns
de la întâlnirile în care nu erau singuri
în care era şi Elisabeth la Scară

când, seara, ajungea pe alee,
perdeaua odăii fără pereţi era prinsă în fereastră
şi flutura uşor
în aerul de afară
era semn că în noaptea aceasta
amanta îşi aşteaptă amantul

priveşte lumina

„*Louis pedala plin de furie*
iazul era la numai câteva sute de metri
trecând prin faţa Scării
încetinise, din reflex
a căutat bicicleta lui Annie pe undeva
sprijinită de un zid
dar nu era nici un semn de viaţă
doar perdeaua unei odăi
care flutura scuturată de vânt
înghiţită de uşa vitrată
ca o nălucă“

doar perdeaua unei odăi
care flutura scuturată de vânt
înghiţită de uşa vitrată
semn că amanta îşi aşteaptă amantul

Annie nu murise

piatră-hârtie-foarfece
APĂ
cadavrul lui Annie nu a urcat niciodată la suprafaţă

Annie nu murise

totuşi, Jacques îi spusese lui Elisabeth
că fusese găsit cadavrul

zvonurile din sat sunt de nepătruns
nu ştii niciodată începând de la cine se deformează adevărul
Elisabeth ar fi trebuit să-şi dea seama

Jacques, ocupat poate să întindă
câteva curse pentru iepuri, să taie lemne
o văzuse pe Annie aproape de iaz
aruncându-şi bicicleta pe jos
umplându-şi buzunarele cu pietre
şi lăsându-se să alunece în apă
în locul cel mai periculos

alergase cât de iute
îi permitea piciorul bolnav
se aruncase în apa noroioasă
nu o mai vedea
în sfârşit, după multe minute
simţise corpul lui Annie
greu de la pietre
o scosese
şi o dusese la Scară
Annie delira
repeta fără încetare
atunci Jacques se supusese
în ciuda frigului
deschide fereastra
deschide fereastra
deschide fereastra
şi perdeaua îşi reluase fluturarea din vremea iubirii
în care amanta îşi aştepta amantul

Annie nu murise
şi Elisabeth descoperise brusc acest lucru, într-o zi
la baza scării apartamentului meu
pălise brusc
silueta aceasta în curte
ar fi recunoscut-o dintr-o mie
când a urcat, mă strânsese tare de braţ
nu mai era aşa de mic ca în vremea în care mergeam la teatrul de păpuşi
de nezdruncinat ca mama ei
Elisabeth avea dreptate
nu ar fi avut nici un rost să meargă în alt parc
Annie nu-şi pierduse o clipă fiica din ochi

îşi cedase locul de mamă
dar avea să şi-l revendice pe cel de bunică
naşterea acestui copil ar fi aruncat totul în aer

Elisabeth ştia
şi nu mai avea forţa să lupte
trebuia să dispară şi să lase loc
atât îi mai rămânea

Annie nu-şi pierduse o clipă fiica din priviri
din spatele ochiului de geam
îmi făcuse cu mâna
în timp ce privea perdeaua cum flutură
îmi spusesem
că ultimul supravieţuitor al unei familii
nu face niciodată obiectul scrisorilor de condoleanţe

Annie nu-şi pierduse niciodată fiica din ochi
din spatele geamului gheretei ei de portar
îmi făcuse cu mâna
mama nu murise
avea să-mi dea înapoi puloverul astă-seară

priveşte lumina

Bibliografie

Asemănarea cu persoane şi evenimente reale este exactă datorită acestor valoroase lucrări:

Henri Amouroux, *La Grande Histoire des Français sous l'Occupation*, Robert Laffont, 1977.
Asociaţia turistică Amis du Lac à Sainte-Marie-du-Lac şi Asociaţia culturală şi turistică Der-Chantecoq din Giffaumont, *Disparition et renouveau en bocage champenois, Réservoir Marne du Lac du Der-Chantecoq*, Folklore de Champagne.
Pierre Audiat, *Paris pendant la guerre*, Hachette, 1946.
Marcel Aymé, *En attendant*, *Le passe-muraille*, Gallimard, 1943.
Baudry de Saunier, *Le Mécanisme sexuel. Education sexuelle*, Flammarion, 1930.
Georges Benoît-Guyod, *L'Invasion de Paris*, Les Editions du Scorpion, 1962.
Robert Brasillach, *Notre avant-guerre*, Godefroy de Bouillon, 1998.
James de Coquet, *Le Procès de Riom*, Librairie Arthème Fayard, 1945.
Auguste Debay, *Hygiène et physiologie du mariage. Histoire naturelle et médicale de l'homme et de la femme mariés. Hygiène spéciale de la femme enceinte et du nouveau-né*, E. Dentu, 1885.
Cécile Desprairies, *Paris dans la Collaboration*, Seuil, 2008.
Cécile Desprairies, *Ville lumière, années noires*, Denoël, 2008.
Maja Destrem, *L'Eté 39*, Famot, 1976.
Alfred Fabre-Luce, *Journal de la France 1939-1944*, Fayard, 1969.
Jean Galtier-Boissière, *Mémoires d'un Parisien*, La Table Ronde, 1963.
Hervé Le Boterf, *La Vie parisienne sous l'Occupation*, France-Empire, 1997.
James Lord, *Giacometti*, Nil Editions, 1997.
Josette Louis-Seurat, *Les Eglises champenoises à pans de bois*, Dominique Guéniot, 1997.
Marie-Florence Massias, *De Chantecoq à Gallotanca*, Dominique Guéniot, 2002.
Jacques Marseille, Régis Bénichi, *Les 100 dates de la France en guerre*, Perrin, 2004.
Pierre Miquel, *L'Exode 10 mai-20 juin 1940*, Plon, 2005.
Edouard de Pomiane, *Cuisine et Restrictions*, Corrêa, 1940.
Georges Simenon, *Le Soi-disant M. Prou ou Les Silences du manchot*, radiodifuzat în 1942.
Dominique Veillon, *La Mode sous l'Occupation*, Payot, 1990.
André Zucca, *Les Parisiens sous l'Occupation*, Gallimard, 2008.

Expoziţii:
Poşta în timpul războiului. Extraordinara viaţă de zi cu zi a francezilor în timpul războiului. 1870-1945 (Muzeul Poştei).
Atelierul lui Alberto Giacometti (Centrul Pompidou).
Luvrul în timpul Ocupaţiei (Muzeul Luvru).

Mulţumiri

Acest roman nu ar fi existat niciodată fără iubirea mea şi nici fără copilul meu. Fără iubirea mea, care m-a privit în linişte în timp ce lucram înainte de a deveni, la momentul potrivit, un cititor de excepţie. Fără copilul meu, care a sosit în viaţa mea când aveam nevoie de el.

Acest roman nu ar fi existat niciodată fără părinţii mei, care m-au susţinut dintotdeauna, cu atât mai mult cu cât profesia de scriitor nu era o profesie pentru ei.

Fără fratele meu, pentru o discuţie aparte, pe terasă.

Fără prietenii mei, care, an după an, nu au încetat să mă întrebe: „Cum merge cu romanul?“

Fără Barnabé, care, într-o seară, a vrut să-i spun povestea aceasta.

Fără Vanille, mereu plină de amabilitate.

Fără Ludy, fără Elsie, care îmi permit să lucrez cu inima împăcată.

Îi mulţumesc lui Laurent Theis, lui François George şi lui Bruno Gaudichon că au ştiut aşa de bine să povestească Istoria.

Le mulţumesc, de asemenea, lui Olivier Orban şi lui Isabelle Laffont că m-au primit la editura lor. Îi mulţumesc lui Muriel Beyer pentru sfaturi.

Dar, mai presus de toate, acest roman nu ar fi existat niciodată fără Charlotte Liebert-Hellman, prima care a avut încredere, înainte de a porni alături de mine, aşa de experimentată, pe acest drum.